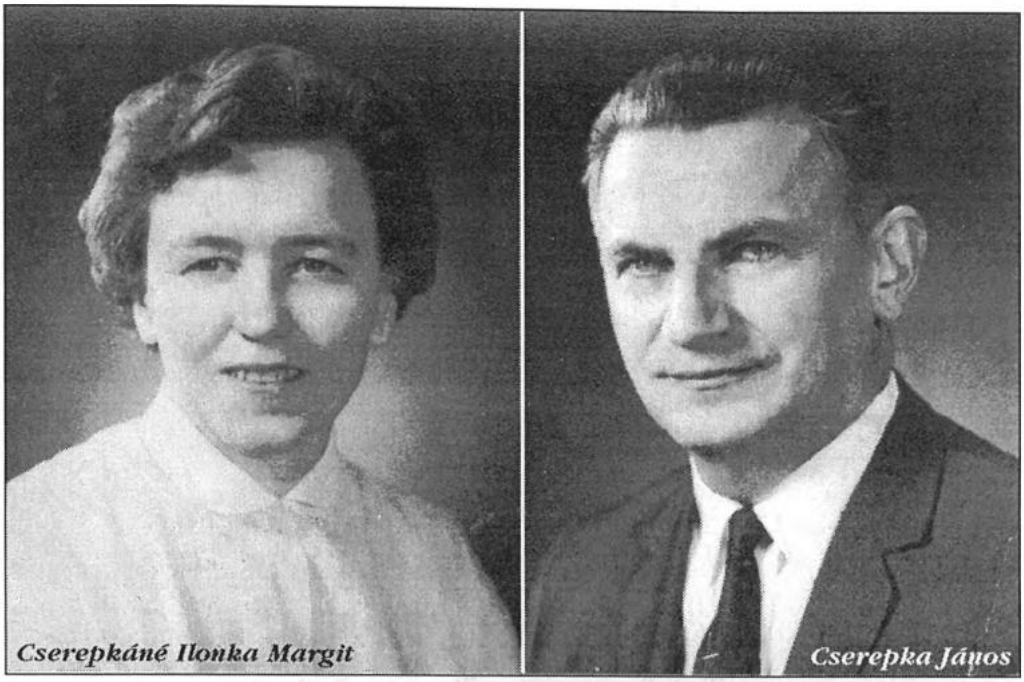
Baptista lelkészi szakfolyóirat

Szolgatárs

1998. október, november, december VII. évfolyam 4. szám

A TARTALOMBÓL:

- *A világ teremtése*
- *Az Úr szenvedő szolgája*
- *Mikor hirtelen vihar csap le rád*
- *S. M. Moon társulata*
- *Korunk kihívásai és igehirdetésünk*
- *Mintha látták volna a láthatatlant*
- *Kommunikációs lehetőségek az elektronikus médiák előtt*
- *A depresszió szorításából*

Cserepkáné Ilonka Margit

Cserepka János

Magyar baptista misszionáriusok Bolívia őserdőiben

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT
Baziliusz: A világ teremtése 1

BIBLIATANULMÁNY
Kustár Zoltán: Az Úr szenvedő szolgája 5

IFJÚSÁG A GYÜLEKEZETBEN
Joseph S. Bednar: Mikor hirtelen vihar csap le rád 12

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK
Dr. Meláth Ferenc: A Diakónus Bizottság 13
Zágoni Jenő: Magyar baptista misszionáriusok Bolívia őserdőiben 15
Udvarnoki Erzsébet: Dr. Tresánszky Vilmos 22

SAJTÓFIGYELŐ 23

SOKAN ÉLNEK MÁSKÉPPEN...
Fukk Lóránt: S. M. Moon társulata 26

SZOLGATÁRS-NÉ
Rövid ismertetés az Európai Baptista Nőszövetségről 29

SZOLGÁLAT ÚTJÁN
Steve Hawthorne: Az Úr dicsőségének története 32
Dr. Boross Géza: Korunk kihívásai és igehirdetésünk 34

TALLÓZÓ
Prof. Dr. Gaál Botond: Mintha látták volna a láthatatlant 39
Passer Mediocris: Kommunikációs lehetőségek az elektronikus médiák előtt 44

TANULMÁNYI SZEMLE
Hunter Vadász János: A depresszió szorításából 48

VIDÁM ESETEK 51

Baptista lelkészi szakfolyóirat

Szolgatárs

1998. október, november, december VII. évfolyam 4. szám

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő: Lukács Tamás

Felelős kiadó: Dr. Almási Mihály, egyházelnök

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
1068 Budapest, Benczúr u. 31.
Telefon: 352-9993
Fax: 352-9707
E-MAIL: tlukacs freemail.c3.hu

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható
és előfizethető a Baptista Kiadónál.
Egy szám ára: 300,-Ft,
egyéves előfizetési díj: 1800,-Ft.
Megjelenik: negyedévente
ISSN 1218-425X
Nyomtatás: Sansz Kft., Dabas

HIRDESD AZ IGÉT!

Baziliusz (329–379)

A világ teremtése

Baziliusz a kappadóciai Caesarea püspöke volt. Ő alapította a keleti szerzetesi életformát, védelmezője volt a niceai tanoknak, és az egyház doktorának tekintették. Caesareában született 329-ben. Tanult Caesareában, Rómában, Athénban és Konstantinápolyban. Hazatérve elmerült a társadalmi élet élvezeteiben. Nővére elvezette Szíria, Palesztina és Egyiptom remetéihez. Utazásai alatt megkedvelte a vallásos életet, majd elzárkózott Pontus egyik magányos helyén. Hétéves kolostori élete alatt (357–364) kialakította a szerzetesi szabályokat, melyeket ma is követnek a keleti egyházban. 364-ben avatták presbiterré. Fáradozott számos vallási intézmény megalapításában. Szülővárosában püspökké választották 370-ben, és Kis-Ázsia lelki vezetője lett. Az ariánusokkal megalkuvás nélkül, de békességes lelkülettel bánt. Mint teológus, testvére, Gergely és Athanasius rangjára került, de föléjük emelkedett irodalmi és görög stílusának változatosságában. 379. január 1-jén halt meg.

„A föld még kietlen és puszta volt" (1Móz 1:2).

Abban a néhány szóban, amivel ma reggel foglalkozunk, olyan gondolatmélységet találunk, hogy aligha hatolhatunk mélyebbre. Ha ilyen a szenthely előcsarnoka, ha a templom belépője ennyire nagyszerű és fenséges, ha a szépség ragyogása ennyire elkápráztatja a lélek szemét, milyen lesz a szentek szentje? Ki próbál innét belépni a legbensőbb szentélybe? Ki tekint be titkaiba? Azokba tilos bepillantanunk, és a nyelv képtelen kifejezni azt, amit az elme fölfog.

„A föld – mondja a Szentírás – *még kietlen és puszta volt"*, vagyis láthatatlan és befejezetlen. Az ég és a föld együtt teremtetett. Akkor hogyan lehet, hogy a menny tökéletes, míg a föld még mindig formátlan és hiányos? Egy szóval, mi volt a föld befejezetlen állapota, és az miért volt láthatatlan? A föld termékenysége annak tökéletes befejeződése. Ebben bennevan mindenféle növény növekedése, a magas fák kiemelkedése, mind a termőké, mind a gyümölcsteleneké, a virágok édes illata és csodás színei, és mindaz, ami egy kicsit később Isten szavára előjött a földből, hogy széppé tegye azt, egyetemes édesanyjukat.

Amikor még ezekből semmi sem létezett, a Szentírás joggal nevezi a földet „kietlen"-nek. Az égboltról is elmondhatjuk, hogy még tökéletlen volt, és nem kapta meg természetes díszét, mivel akkor még nem ragyogott dicsőségével a nap és a hold, és nem koronázta meg a csillagok kara. Ezek az égitestek még nem léteztek. Ezért nem távolodunk el az igazságtól, amikor azt mondjuk, hogy az ég is „kietlen" volt. A föld láthatatlan volt két ok miatt is: talán azért, mert az ember, a szemlélő még nem élt, vagy mert a föld a vizek alá merült, amelyek túláradtak felszínén. Ezért nem lehetett látni, mivel a vizek még nem gyülekeztek össze a saját helyeikre, ahova Isten később összegyűjtötte és a tenger nevet adta nekik.

Mi láthatatlan? Először is az, amit testi szemünk nem vehet észre – például az értelmünk. Aztán az, ami látható ugyan természeténél fogva, mégis eltakarja valami, mint például a vasat a föld mélyében. Ebben az értelemben a föld a vizek alatt rejtőzött és még láthatatlan volt. Mivel azonban a fény még nem létezett, és mivel a föld a levegő homálya miatt sötétségbe dermedt, nem csodálkozhatunk azon, amit a Szentírás „láthatatlan"-nak nevez.

De az igazság megrontói, akik képtelenek alárendelni értelmüket a Szentléleknek, saját maguktól eltorzítják a Szentírás jelentését, és színlelik, hogy ezek a szavak anyagot jelentenek. Mert azt mondják, hogy az anyag, ami természeténél fogva alaktalan és láthatatlan – létezésének körülményei alapján minőség nélküli, alaktalan és formátlan. A Művész alávetve azt bölcsessége alakításának, fölruházta formával, megszervezte, és ezzel létet adott a látható világnak.

Ha az anyag nem teremtetett, akkor ugyanaz a tisztelet illeti meg, mint Istent, mivel vele egyenlő rangúnak kell lennie. Vajon ez nem a gonoszság csúcsa, ami káoszt mond ki, minőség nélkül, alak és forma nélkül, utálatos forma formálás nélkül, hogy a saját kifejezésüket használjuk? Vajon ennek ugyanazokat a jogokat kell élveznie, mint Őneki, aki maga a bölcsesség, a hatalom, maga a Teremtő? Ez nem minden. Ha az anyag olyan nagyszerű, hogy képes ténykedni Isten teljes bölcsességével, akkor bizonyos módon megteremti a maga hüposztasziszát, és Isten elérhetetlen hatalmával egyenlő, mivel képes magától megmérni az isteni intelligencia teljes terjedelmét.

Akkor még lehetetlenebb istenkáromlásba esünk, ha elítéljük Istent azért, mert nem képes az anyag akarata miatt befejezni saját művét. Az emberi természet forrásnélkülisége becsapta ezeket az érvelőket. Minden képességünk működik bizonyos különös anyagokon – a kovács mestersége a vason, az ácsé a fán. Mindebben van az anyag, a forma és a munka, ami az alakból származik. Az anyagot és a munkát ugyanakkor formából és anyagból veszi a művész és kialakítja.

A világ formája a legfőbb Művész bölcsességéhez vezethető vissza. De azt mondják ezek, hogy az anyag kívülről jutott a Teremtőhöz, és így a világnak kettős eredete van. Kívülről kapta anyagát és lényegét, és Istentől a formát és az alakot. Így tagadják, hogy a hatalmas Isten elnökölt az univerzum formálásakor, és állítják, hogy csak befejezésül járult hozzá egy általános munkához; hogy csak bizonyos kicsiny részben volt része a létezők eredetében; ezért képtelenek érveléseik alantasságából eljutni az igazság magaslatára. Idelent a művészetek elegendőek voltak az anyaghoz – bekerültek az életbe, mivel nélkülözhetetlenül szükség volt rájuk. A gyapjú létezett, mielőtt a szövés azt a természet egyik hiányának a betöltésére elkészítette. Fa létezett, mielőtt az asztalos kezébe került volna, aki alakította azt minden egyes nap, hogy betöltse a keletkező hiányokat, és láttassa velünk mindazokat az előnyöket,

amelyek belőle származnak, a hajósnak kormányrudat adva, a munkásnak rostát, a katonának lándzsát.

De Isten, mielőtt a figyelmünket felhívó tárgyak léteztek volna, miután kiformálta értelmében és elhatározta, hogy létrehozza a nem létezőket, elképzelte a világot úgy, amilyennek lennie kellett, és megteremtette az anyagot azzal a formával összhangban, amit annak adni akart. Az égnek megadta az égnek járó természetet és a földnek a maga formájával összhangban levő lényeget. Kiformálta akarata szerint a tüzet, a levegőt és a vizet, és mindegyiknek lényeget adott, amit létének tárgya megkövetelt.

Végül az univerzum különálló részeit összefogta elszakíthatatlan kötelékekkel, és olyan tökéletes kapcsolatot és harmóniát hozott létre köztük, hogy a legtávolabb levők, távolságuk ellenére is egyesültek egyetlen és egyetemes együttérzésben. Ezért azok az emberek felejtsék el mesés elképzeléseiket, akik érvelésük gyengesége ellenére állítják, hogy megmérik az emberi értelem fölfoghatatlan hatalmát, ami kimondhatatlan ember szavával.

Isten teremtette a mennyet és a földet, de nemcsak mindkettőnek a felét. Ő teremtette a teljes eget és a teljes földet, megteremtve a formával járó lényeget. Mert ő nemcsak az alakok fölfedezője, hanem a létezők lényegének a Teremtője is. Továbbá hadd mondják el azok nekünk, hogy Isten hatékony hatalma miként képes bánni az anyag passzív természetével úgy, hogy ez utóbbi szolgáltatja a formátlan anyagot, az előbbi birtokolja az anyag nélküli forma tudományát, és mindkettőnek szüksége van egymásra; a Teremtőnek azért, hogy bemutassa művészetét, az anyagnak azért, hogy megszűnjék formátlansága és formába öltözzék. De álljunk meg itt és térjünk vissza témánkhoz.

„A föld még kietlen és puszta volt" – más kifejezéssel élve: *„A föld láthatatlan és befejezetlen volt"*. Amikor ezt olvassuk: *„Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet"*, a szent író sok mindenen átsiklik hallgatásával. A vizet, a levegőt, a tüzet és a belőlük származó következményeket, amelyek valójában valamennyien együtt alkotják a világ igazi összetételét, kétségtelenül ugyanakkor teremtette Isten, mint a világegyetemet. Ezzel a csönddel a történelem képezni akarja intelligenciánk tevékenységét, egy gyenge kiindulópontot nyújtva, hogy késztesse azt az igazság felfedezésére.

Ezért amikor a víz teremtéséről olvasunk, de mint ahogy mondtuk, a föld láthatatlan volt, megkérdezzük magunktól, mi takarta azt, és mi akadályozta annak meglátását? A tűz nem rejthette el. A tűz mindent megvilágít maga körül, és fényt áraszt inkább, mint sötétséget. Nem volt levegő sem, ami beborította volna a földet. A levegő természeténél fogva csekély sűrűségű és áttetsző. Minden látható tárgyat befogad és átadja azt a nézőknek. Csak egy feltételezés marad: a föld felszínét víz takarta, a folyékony lényeg, amely még nem szorítkozott a maga helyére.

Ezért a föld nemcsak láthatatlan volt, hanem tökéletlen is. Még ma is akadályozza a túl sok iszap a föld termékenységét. Ugyanaz az ok ugyanakkor akadályozza a látást és a teljességet, mert a föld megfelelő és természetes díszítése a teljesség: a gabona hullámzása a völgyekben, a pázsit zöld füve és a sokszínű gazdag virágszőnyeg, a termékeny ligetek és az erdőktől árnyalt dombtetők. Mindebből még semmi sem jött létre: a föld vajúdott attól az erőtől, amit a Teremtőtől kapott. De várt a meghatározott időre és isteni rendelkezésre, hogy kibontakozzék.

„A mélység fölött sötétség volt." A mesék és legkegyetlenebb elképzelések új forrása található abban, hogy a képzelődő emberek eltorzítják ezeket a szavakat tetszésük szerint. Ezek a gonosz emberek nem értik valójában, hogy mit jelent a „sötétség" – a meg nem világított levegőt, egy test odahelyezése által okozott árnyat, vagy végül egy helyet, ahol bizonyos ok miatt nincs fény. Nekik a „sötétség" gonosz hatalom, vagy inkább a gonosz megszemélyesítése, aminek eredete önmagában van, és szemben állva Istennel, állandó küzdelmet folytat Isten jóságával. Ha Isten világosság minden kétséget kizáróan – mondják –, a vele szemben küzdő hatalom csak sötétség lehet, olyan „sötétség", aminek léte nem idegen eredetű, hanem önmagától létező gonosz. A „sötétség" a lelkek ellensége, a halál elsődleges oka, az erény ellentéte. A próféta szavai azt mutatják, hogy az létezik, és hogy az nem Istentől ered. Ebből milyen eltorzult és istentelen dogmák képződtek! Az Úr nyáját tépő kegyetlen farkasok származtak ezekből a szavakból, hogy rávessék magukat a lelkekre! Vajon nem innét való, hogy előállt a marcionok, a valentinusok és a manicheusok utálatos eretneksége, amit anélkül, hogy túl sokat tévednél, nevezheted a gyülekezetek rothadt humorának?

Ó, ember, miért távozol el az igazságtól ennyire, és képzeled magadban azt, ami romlásodat okozza? A szó egyszerű és mindenki fölfoghatja. „A föld láthatatlan volt." Miért? Mert a „mélység" terjedt el felszínén. Mi volt „a mélység"? Végtelen mély víztömeg. De tudjuk, hogy sok tárgyat láthatunk a tiszta és áttetsző vízen. Akkor miként lehet, hogy a föld semmilyen része nem tűnt elő a vízen át? Mert a levegő, ami körülvette, még fény nélküli volt és sötétségbe burkolózott. A nap sugarai, amelyek áthatják a vizet, gyakran engedik meglátnunk a kavicsokat, amelyek a folyóágyat alkotják, de a sötét éjszakában lehetetlen a víz mélyébe hatolnunk pillantásunkkal. Ezért ezeket a szavakat, hogy „a föld láthatatlan volt", az utána következő szavak magyarázzák meg: „a mélység" takarta azt és afölött sötétség volt. Ezért a mélység nem ellenséges hatalmak sokasága, ahogy képzelik, és a „sötétség" nem gonosz hatalom a jóval való ellenségeskedésben. Valójában két egyenlő erő riválisalapelve, ami ha szünet nélkül kölcsönös támadásban, háborúban van, önpusztításban végzi.

De ha az egyik uralomra jut, akkor teljesen megsemmisíti a legyőzöttet. Ezért, hogy a jó és a gonosz közti küzdelem egyensúlyát fenntartsák mint amelyek vég nélküli háborúban és állandósuló pusztulásban vannak, az ellenfelek ugyanakkor győztesek és legyőzöttek. Ha a jó erősebb, akkor mi akadályozza meg a gonoszt abban, hogy teljesen megsemmisüljön? De ha ez az eset áll fenn, aminek már a fölvetése is istentelen, megkérdezem magamtól, hogyan lehetséges, hogy ezek önmagukban nem telnek el rémülettel a miatt a gondolat miatt, hogy ilyen utálatos istenkáromlásokat képzeltek el?!

Ugyanígy istentelenség azt mondani, hogy a gonosz eredete Istenben van, mert az ellentétes lényeg nem eredhet annak ellenkezőjéből. Az élet nem származhat a halálból, a sötétség nem eredhet a fényből, a betegség nem lehet az egészség alkotója. A körülmények változásaiban vannak átmenetek az egyik állapotból az ellenkezőbe, de kezdetben mindegyik a hasonlóból és az ellenkezőjéből ered. Ha tehát a gonosz sem nem teremtés nél-

küli, sem nem Isten teremtette, akkor honnét jön a természete? Bizonyára a gonosz létezik, és azt egyetlen élő sem tagadja a világon. Akkor mit mondunk? A gonosz nem élő, lélegző valóság, az a lélek állapota, szemben az erénnyel, ami gondatlanságból fejlődött ki, mivel elestek a jótól.

Akkor ne menj túl önmagadon, hogy a gonoszt megtaláld és elképzeld, hogy a gonoszságnak van eredeti természete. Ezt mindnyájan ismerjük el: magunk vagyunk a saját gonoszságunk eredeti szerzői.

Az élet megszokott eseményei között egyesek természetesen jönnek, mint az idős kor és a betegség; mások véletlenül, mint például az előre nem látott események, amelyek eredete rajtunk kívül áll, és amik gyakran szomorúak, néha szerencsések, mint például egy kút ásása közben fölfedezett kincs, vagy egy veszett kutyával való találkozás, amikor a piacra megyünk.

Mások tőlünk függnek, mint például szenvedélyeink uralma, vagy vágyaink zabolátlansága, vagy haragunk uralma, vagy a minket idegesítőkkel való szembeszállás, az igazság vagy a hazugság hirdetése, a kedves és jól szabályozott magatartás megőrzése, vagy a kegyetlen, felfuvalkodott gőg szabadjára eresztése. Itt urai vagyunk cselekedeteinknek. Ne keressük az irányító erőt magunkon kívül, hanem ismerjük fel, hogy a gonosznak, amit joggal nevezünk így, nincs más eredete, mint szándékos elesésünk. Ha szándék nélküli lenne, akkor nem tőlünk függne, a törvények nem okoznának olyan sok rémületet a vétkesnek, és az ítélőszékek nem lennének olyan kegyetlenek, amikor elítélnék a nyomorultakat bűncselekményeik mértéke szerint.

De elég legyen a joggal gonosznak nevezettel kapcsolatban. A betegség, a szegénység, a sötétség, a halál és végül minden emberi nyomorúság, nem sorolható a gonoszságok közé, mivel ellenkezőiket nem számítjuk a legnagyobb előnyök közé. E nyomorúságok között egyesek a természet kihatásai, mások nyilvánvalóan sokszor az előnyök forrásai. Hagyjuk abba egy pillanatra ezeket a metaforákat és allegóriákat, és egyszerűen kövessük hiú kíváncsiság nélkül a Szentírás szavait, és vegyük ki a sötétségből a nekünk adott gondolatot.

De az értelem megkérdezi: vajon a sötétséget együtt teremtette Isten a világgal? Az ősibb a világosságnál? Talán annak alantasabb volta ellenére felülmúlta azt? A sötétség nem létezett valójában. Az a levegőnek az állapota a fény visszavonása miatt. Akkor mi történt, hogy a fény hirtelen eltűnt a világból úgyannyira, hogy a sötétségnek kellett betakarnia a mélység színét? Ha bármi létezett ez érzékelhető és mulandó világ kiformálása előtt, kétségtelenül arra következtethetünk, hogy az a fény volt. Az angyalok rendje, a mennyei seregek, minden megnevezett vagy meg nem nevezett intellektuális természet, minden szolgáló lélek, nem sötétségben élt, hanem élvezte a neki megfelelő állapotot a fényben és lelki örömben.

Senki sem tagadja ezt, legkevésbé azok, akik mennyei fényt keresnek, mint az erénynek ígért jutalmak egyikét, azt a fényt, ami – ahogy Salamon mondja – mindig fénye az igazságnak, fény, ami az apostollal ezt mondatta: *„Adjatok hálát az Atyának, aki alkalmassá tett titeket arra, hogy a szentek örökségében, a világosságban részesüljetek"* (Kol 1:12). Végül, ha az elítélteket a külső sötétségbe küldik, nyilvánvalóan akiket Isten jóváhagyása méltókká tett arra, a mennyei fényben találnak nyugalmat. Akkor Isten rendje szerint, amikor a menny megjelent, magába foglalva mindent, ami környezetéhez tartozik, a hatalmas és töretlen világot, ami elkülönítette a külsőket a belsőktől, szükségszerűen a sötétségen belül tartotta az űrt, hogy közösségre lépjen a külső világossággal.

Három tényező szükséges az árnyék formálásához: fény, test és sötét hely. A menny árnyéka formálja a világ sötétségét. Kérlek, egy egyszerű példa alapján értsd meg, hogy mit értek ezen. Készíts magadnak déli időben egy áthatolhatatlan anyagból szőtt sátrat, hogy bezárd magad hirtelen a sötétségbe. Tegyük fel, hogy ilyen volt az eredeti sötétség, nem közvetlenül magában létező, hanem valamilyen külső ok miatt létrejövő. Ha azt mondják, hogy az a mélységen nyugodott, az azért volt, mert a levegő határa természetesen érinti a testek felszínét, és mivel akkor víz takart mindent, kénytelenek vagyunk azt mondani, hogy sötétség volt a mélység színén.

„De Isten Lelke lebegett a vizek fölött." Vajon a Lélek azonos a levegő terjedelmével? A szent író fel akarja neked sorolni a világ elemeit, hogy megmondja, hogy Isten teremtette a mennyet és a földet, a vizet és a levegőt, és hogy ez utóbbi most már kiterjedt és mozgásban volt, vagy inkább, hogy Isten Lelkén ő a Szentlelket érti. Ez, ahogy megjegyeztük, különös név, egy minden más név fölötti, amit a Szentírás készségesen ad a Szentléleknek, és Isten Lelkén a Szentlelket érti, a Lelket, nevezetesen őt, aki teljessé teszi az isteni és áldott Szentháromságot. Mindig jobbnak találod ezért, ha ebben az értelemben fogod fel. Akkor miként lebegett Isten Lelke a vizek fölött? A magyarázat, amit adni akarok, nem eredeti, hanem egy szíriaié, aki annyira tudatlan volt e világ bölcsességében, mint amennyire képzett volt az igazság ismeretében.

Azt mondta tehát, hogy a szír szó sokkal kifejezőbb, és hogy mivel elemzőbb, mint a héber kifejezés, jobban megközelíti a Szentírás értelmét. Ez a „lebegett" szó a szír nyelvben azt mondja, hogy kotlott fölötte. A Lélek annyira kedveli a vizek természetét, mint ahogy látunk egy madarat, amint betakarja tojásait a saját testével, hogy életerőt közöljön azokkal a saját melegségéből. Ugyanígy amennyire megközelíthetjük, e szavak – a Lélek lebegett – jelentése az, hogy felkészítette a víz természetét, hogy létrehozzon élőlényeket, ami elégséges bizonyíték azoknak, akik kérdezik, hogy a Szentlélek vajon tevékenyen részt vett-e a világ teremtésében.

„Akkor ezt mondta Isten: legyen világosság!" Isten első kimondott szava teremtette a fény természetét. Eltüntette a sötétséget, szétoszlatta a homályt, megvilágította a világot, és minden lénynek ugyanakkor csodálatos és kedves látványt nyújtott. Az addig sötétségbe burkolózott égbolt megjelent azzal a szépséggel, ami mindig csodás a szemünk előtt. A levegő megvilágosodott, vagy inkább a fény elkeveredett a levegő lényegével, és rohamosan szétárasztotta ragyogását minden irányban legszélső határáig. Felhatott az éterig és az égig. Egy pillanat alatt megvilágította az egész világ terjedelmét, az északot, a délt, a keletet és a nyugatot. Mert az éter is annyira finom lényeg és annyira áttetsző, hogy a fénynek nincs szüksége egy pillanatra sem, hogy áthatoljon rajta. Olyan sebességgel odairányítja tekintetünket egy tárgy meglátására, hogy azt gondolat föl nem foghatja. A fényben az éter sokkal kellemesebb és a vizek sokkal áttetszőbbek. Ez utóbbiak nem elégedtek meg a ragyogás befogadásával, mert visszatérítik azt a fényvisszaverődéssel, és minden irányba szétküldik csillogó fényüket. Az isteni szó minden tárgynak kedvesebb és vonzóbb meg-

jelenést ad. Ugyanígy egyetlen szóval és egy pillanat alatt a mindenek Terem-tője fényözönt adott a világnak.

„Legyen világosság!" A parancs azonnal működésbe lépett, és a létezők olyan állapotba kerültek, aminél kedvesebbet nem tudnánk elképzelni – örömünkre. Jól meg kell érteni, hogy amikor Isten hangjáról, szaváról vagy parancsáról beszélünk, akkor ez az isteni nyelvezet nem azt jelenti, hogy Istennek hangja van, ami a beszédszervekből ered és amit a nyelv hoz létre a levegő összeütközésével; ez egyszerűen Isten akaratának jele, és ha parancs formáját adjuk neki, az csak nagyobb hatással van a lelkekre, akiket oktatunk.

„Látta Isten, hogy a világosság jó." Miként dicsőíthetjük méltóképpen a világosságot, miután a Teremtő bizonyságot tett annak jóságáról? A szó, még köztünk is a szem megítélésére utal, és képtelen felkelteni azt a gondolatot, amiket az érzékszervek már megkaptak. De ha a testek szépsége a részek szimmetriájából és harmonikus színeiből származik, akkor egy egyszerű, homogén lényeg, mint például a világosság, miként őrizheti meg a szépségnek ezt az eszméjét? Vajon a fényben levő szimmetria kevésbé látható annak részeiben? Ilyen az arany szépsége, ami nem a részek boldog keveredésében, hanem annak szép színében hat a szemre.

Ezért ismét hangoztatjuk, hogy az esthajnali csillag a legszebb a csillagok között: nem azért, mert annak részei egy összhangban levő egészet alkotnak, hanem hála a keveretlen és szép ragyogásnak, amit fölfog a szemünk. Továbbá, amikor Isten kimondta a világosság jóságát, akkor nem a szemre gyakorolt vonzalmát tekintette annak, hanem jövőbeli előnyére nézett, mert akkor még szem nem ítélhette meg annak szépségét.

„Elválasztotta tehát Isten a világosságot a sötétségtől." Vagyis Isten olyan természetet adott nekik, amelyek képtelenek a keveredésre, állandóan egymással szemben állnak, és közéjük a legszélesebb űrt és távolságot helyezte.

„És elnevezte Isten a világosságot nappalnak, a sötétséget pedig éjszakának nevezte." Mivel a nap születésekor a fény szétárad a levegőben, amikor ránk ragyog féltekénken, ezért nappal van és annak eltűnése létrehozza az éjszakát. De akkor még ez nem a nap mozgása után történt, hanem követte az őseredeti fény szétterjedését a levegőben vagy visszavonását az Isten által meghatározott mértékben, az a nap jött el és azt követte az éjszaka.

„Így lett este, és lett reggel: első nap." Az este a nappal és éjszaka általános határa; és ugyanolyan értelemben a reggel alkotja az éjszaka közeledését a nappalhoz. Ez a nappalnak időrendbeli kiváltságot ad, mert a Szentírás az első napnak a végét helyezi az első éjszaka vége elé, és mert az éjszaka követi a nappalt: mert a világosság teremtése előtt a világ nem éjszakában volt, hanem sötétségben. A nappal ellentéte az éjszaka nevet viseli, és csak a nappal megnevezése után kapott nevet. Így teremtette Isten az estét és a reggelt. A Szentírás egy nap és egy éjszaka idejét érti ezen, és azután többé nem említi a nappalt és az éjszakát, hanem a fontosabbnak a nevével nevezi őket: ez egy olyan szokás, amit megtalálunk végig a Szentírásban. Az idő mérését mindenütt napokkal számítják az éjszakák említése nélkül. *„Éveink napjainak száma"*, mondja a zsoltáros; *„kevés és gonosz volt életem napjainak száma"*, mondja Jákób. Aztán máshol ezt találjuk: *„életem minden napja."*

„Így lett este, és lett reggel: első nap." Vagy inkább: egy nap. Miért mondja az Írás, hogy „egy nap", nem azt, hogy „az első nap"? Mielőtt beszélne nekünk a másodikról, a harmadik, a negyedik napról, nem lett volna természetesebb, hogy elsőnek nevezze azt, ami kezdi a sorozatot? Ha ezért azt mondja, hogy „egy nap", akkor az abból a vágyból fakad, hogy meghatározza a nap és éjszaka mértékét, és hogy összevonja az időt, ami azt alkotja. Nos, huszonnégy óra tölti ki egy nap idejét, ezen az egy napot és egy éjszakát értjük, és ha a napforduló idején ezek nem egyforma hosszúságúak is, a Szentírásban jelzett idő nem írja körül tartamukat. Mintha ezt mondaná: huszonnégy óra méri a nap idejét, vagy egy nap valójában az az idő, amikor az ég az egyik ponttól kiindulva visszatér ugyanoda. Ezért a nap forgása, az este és a reggel periodikus egymásutánisága sohasem lépi túl egy nap terjedelmét.

De el kell hinnünk, hogy ennek titokzatos oka van. Isten, aki az idő természetét megteremtette, megmérte és meghatározta a napok terjedelmét, és egy heti mértéket adva annak, elrendelte hogy a hét időről időre haladjon, egy nap hétszeri forgásából egy hét napból álló hetet alkotva, és így egy megfelelő kör kezdődik és ér véget önmagában. Ilyen az örökkévalóság természete is, forog önmagában és nem ér véget soha. Ha tehát az idő kezdetét „egy nap"-nak nevezi inkább, mint „első nap"-nak, ez azért van, mert a Szentírás meg akarja alapozni az örökkévalósággal való kapcsolatát. Valójában az volt természetes, hogy „egy"-nek nevezze a napot, aminek jellege teljesen elkülönül és elszigetelődik minden mástól. Ha a Szentírás sok korszakról beszél nekünk, mindenütt az „öröktől fogva mindörökké" kifejezéssel élve, nem látjuk azt úgy, hogy első, második és harmadik. Ebből következik, hogy itt nem annyira a határokat, a végeket és a korok egymásutániságát mutatja be nekünk, mint a megkülönböztetéseket a különböző cselekvések állapota és módjai között. A Szentírás mondja, hogy *„az Úr napja nagy és félelmetes"* és máshol: *„Jaj nektek, akik kívánjátok az Úr napját, mit hoz az nektek? Az Úr napja sötétség és nem világosság."* Az sötétség napja azoknak, akik méltók a sötétségre. Az a nap este nélküli, egymásutániság nélküli és vég nélküli, ami nem ismeretlen a Szentírásban, és ez az a nap, amit a zsoltáros a nyolcadik napnak nevez, mert ez kívül van a hét idején. Ezért akár napnak nevezzük, akár örökkévalóságnak, ugyanazt a gondolatot mondjuk ki. Ezt az állapotot a nap nevével hozzuk kapcsolatba, amiből nem számos van, csak egy. Ha azt örökkévalóságnak nevezzük, az is egyedülálló és nem sokszoros. Ez azért van, hogy gondolatainkat a jövő élet felé irányítsuk, amit a Szentírás az „egy" szóval jelez. Ez az örökkévalóság típusa, a napok első zsengéje, és a világossággal, az Úr szent napjával egyidős.

De míg beszélek a világ első estéjéről, az este megtorpant engem és véget vet magyarázatomnak. Az igazi világosság Atyja, aki feldíszítette az eget égi lámpással, aki ragyogóvá tette a tüzeket, amelyek megvilágítanak minket éjszaka, aki a jövő korszak békéjében fenntart nekünk egy szellemi és örökkévaló világosságot, világosítsa meg szívünket az igazság ismeretében, őrizzen meg minket a bukástól, és adja meg, hogy „egyenesen járjunk mint nappaliak"! Ekkor fénykedünk, mint nap a szentek dicsőségében, és dicsekszem bennetek a Krisztus napján, akié legyen minden dicsőség és hatalom örökkön-örökké!

Ámen.

BIBLIATANULMÁNY

Kustár Zoltán

Az Úr szenvedő szolgája

Az Ézsaiás-kutatás legújabb eredményeinek a fényében

Kísérlet egy újfajta megoldásra

(1) A 18. századig magától értetődő volt, hogy Ézsaiás könyve legelejétől a legvégéig egyetlen szerzőnek, Ézsaiás prófétának az alkotása. A könyv élén, Ézs 1:1-ben ugyanis egy felirat található. A többi prófétai könyv feliratához hasonlóan a könyv tartalma mellett ez is megadja a mű szerzőjének a nevét és működésének idejét:

Ézsaiásnak, Ámóc fiának látomása, amelyeket akkor látott Júdáról és Jeruzsálemről, amikor Uzzijjá, Jótám, Áház és Ezékiás voltak Júda királyai.

Mivel ilyen részletes felirat a könyvben máshol nem olvasható, ezért mind a zsidók, mind a keresztények természetesnek tartották, hogy Ézs 1:1 a könyvnek mind a 66 fejezetére vonatkozik. Kr. e. 190 körül Jézus Sirák bölcseleti művében Ézsaiás próféta igehirdetését a könyv egésze alapján rajzolja meg,[1] s az újszövetségi iratok is Ézsaiás próféta szavaként idéznek minden próféciát, legyen az bárhol is a könyv egészében.[2]

(2) A 18. századtól azonban a kutatóknak fokozatosan fel kellett adniuk azt a meggyőződést, miszerint Ézsaiás könyve egészében Ámóc fiától származhatna. *Döderlein* (1775) és *Eichrodt* (1783) felismerték, hogy Ézs 44kk. aligha íródhattak az asszír birodalom idejében, Ézsaiás működése alatt.[3] Ezek a fejezetek sokkal inkább illenek a babiloni fogság szituációjába. Felismerésüket *Bernhard Duhm* kommentárja fejlesztette tovább és segítette általános elismeréshez.[4] Duhm szerint eredeti Ézsaiási próféciák kizárólag a könyv első felében, Ézs 1–39-ben találhatók. Ezekkel szemben Ézs 40–55 anyagát a babiloni fogság egyik névtelen prófétájának köszönhetjük, akit Duhm második Ézsaiásnak, azaz Deuteroézsaiásnak nevezett el. A nép közvetlenül a hazatérés előtt áll (40:1–2), és szabadulására Isten a diadalmasan előrenyomuló perzsa királyt, Círuszt rendelte (45:1, 46:1). De nemcsak a történelmi háttere más ezeknek a fejezeteknek: mint ahogy azt a további kutatások is bebizonyították, a szóhasználat, a beszédformák, a szavak mögötti gondolatvilág, s a kijelentések célja is félreismerhetetlenül megváltozik Ézs 39 után. Ugyancsak Duhm volt az, aki először ismerte fel, hogy Ézs 56-66 mögött egy még későbbi kort, a fogság utáni gyülekezet körülményeit lehet feltételezni. Duhm szerint ennek az utolsó 11 fejezetnek egy másik névtelen próféta a szerzője, akinek ő a harmadik Ézsaiás, azaz Tritoézsaiás nevet adta.[5]

Duhm és követőinek köszönheti az ószövetségi tudomány, hogy ma már tudjuk: Ézsaiás könyvének anyaga különböző szerzőktől, különböző történelmi korokból származik, s hogy a könyv keletkezésének ideje a Kr. e. 8. sz.-tól a Kr. e. 2. sz.-ig körülbelül öt évszázadot ölel át. Egy tudományos igényű Ézsaiás-exegézis ma már csakis ezekből az eredményekből kiindulva képzelhető el.

Csakhogy a klasszikus irodalomkritika Ézsaiás könyvét ezzel gyakorlatilag három, egymástól teljesen független könyvre osztotta fel. Duhm követői szerint ezek a könyvek egymástól függetlenül keletkeztek, s ezért nem lehet, tehát nem is szabad őket mint egyetlen irodalmi alkotást magyarázni. Ezt a szemléletmódot jól illusztrálja az a tény, hogy a kommentársorozatokban a könyv három részét a legtöbbször három külön szerző, három külön kötetben kommentálta. Ézsaiás könyvét tehát a tizenkét kisprófféta könyvének az analógiájára csupán egymástól független kisebb könyvek gyűjteményének, egy prófétai iratokból összeállított antológiájának tekintették.[6]

Ki, mikor és miért illesztette azonban egymás mögé a Proto-, a Deutero- és a Tritoézsaiás könyvét? S hogyan keletkezhetett az a hagyomány, miszerint Ézsaiás könyvének mind a 66 fejezete egyetlen irodalmi egységet alkot? Ezeket a kérdéseket a kutatók többsége vagy egyáltalán nem tárgyalta, vagy a mai Ézsaiás könyv kialakulását csupán a véletlen művének tekintette. Egyesek szerint a fogság névtelen prófétáját talán ugyanúgy Ézsaiásnak hívták, mint a fogság előtti kollégáját, s a későbbi korok a két személyt nevük azonossága miatt már nem tudták megkülönböztetni egymástól.[7] Mások szerint a hagyományozók takarékoskodni akartak a drága pergamennel, ezért a két névtelen próféta művét Ézsaiás könyvének a végére másolták, mert ott valami miatt még jó néhány fejezetre való hely üresen maradt. A későbbi korok aztán tévedésből egyetlen műnek tekintettek mindent, ami így egyetlen tekercsre került.[8] Megint mások szerint a fogság utáni időben a prófétai öntudat fokozatosan kihunyt, s már csak a korábbi próféták neve alatt számíthatott egy irat az isteni ihletettség tekintélyére az olvasói előtt. Deutero- és Tritoézsaiás könyve tehát ilyen pseudoepigráf iratként a legtekintélyesebb prófétának,[9] Ézsaiás neve alatt látta meg a napvilágot. Mivel tehát a három könyvet ugyanannak a szerzőnek tulajdonították, így érthető, ha később egyetlen könyvben egyesítették őket.[10]

Csakhogy Ezékiel, Zakariás és Haggeus példái mutatják, hogy a Kr. e. 6–5. században még szó sincs a prófétai öntudat pislákolásáról, vagy éppen kialvásáról. az is kérdés, hogy a Krónikás idejéig valóban Ézsaiás számított-e a legtekintélyesebb prófétának: Jer 26:18 a fogság előtti ítéletes prófétaként nem őt, hanem Mikeást idézi,[11] a 2Krón 36:22 pedig a fogságból való hazatérés megjövendölőjének megintcsak nem Ézsaiást, hanem

Jeremiást tartja. A legfontosabb ellenérv ezek ellen a feltevések ellen azonban az, hogy *számos megfigyelés egyértelműen bizonyítja: a Proto-, a Deutero- és a Tritoézsaiás könyve között bizonyos kapcsolódási pontok mutathatók ki mind bizonyos témákban, motívumban, mind pedig azok konkrét megfogalmazásában.*

(3) Bár Duhm eredményeinek az idő múlásával a kutatók egyre nagyobb hányadát sikerült meggyőzniük, mindvégig voltak és vannak olyan exegéták, akik megpróbálták bebizonyítani: Duhm és a követői tévednek, Ézsaiás könyve igenis teljes egészében Ézsaiás próféta munkája.[12]

Érveik többsége a Szentírás csalatkozhatatlanságának a „fundamentalista" értelmezésén és a zsidó-keresztény hagyomány iránti kritikátlan tiszteleten alapul. Mégis éppen az *egységes szerzőség feltételezése tette lehetővé* ezeknek a kutatóknak azt, *hogy három könyv között észrevegyék azokat a nyilvánvaló kapcsolódási pontokat,* amelyeket Duhm modelljének a követői nem tudtak vagy nem akartak tudomásul venni.

Ezek a konzervatív kutatók felfedeztek bizonyos „tipikus ézsaiási" kifejezéseket és szófordulatokat, amelyek Ézsaiás könyvének mind a három részében előfordulnak, az Ószövetség többi könyvében azonban szinte alig. Így például az „Izráel Szentje" kifejezés: *„Kados Israel"* csak hétszer fordul elő Ézsaiás könyvén kívül,[13] míg Ézsaiás könyvében 35-ször olvasható: Protoézsaiásnál 12-szer; Deuteroézsaiásnál 11-szer; Tritoézsaiásnál pedig kétszer. [14]

Ugyancsak megfigyelték, hogy bizonyos témák, motívumok, gondolatok a könyv mindhárom részében központi szerepet játszanak, s az adott téma, ill. motívum a könyv egészében gyakran nyilvánvaló előrehaladást, fokozatos tematikai kibontakozást mutat. Ilyen, a könyv egészét uraló téma pl. Sion illetve Jeruzsálem sorsa,[15] vagy a gondolat, miszerint Isten a világtörténelem irányítójaként Úr a népek felett.[16]

Ézs 1–39 végét az Ézsaiás elbeszélések alkotják. Első két elbeszélése a Kr. e. 701-es asszír inváziót írja le, s azt, hogy ennek során hogyan mentette meg Isten Jeruzsálemet Szanhérib király kezéből. Ezek az elbeszélések frappánsan rajzolják le a könyv első felét, ahol Ézsaiás Jeruzsálem lakóit az Isten oltalmába vetett feltétlen bizalomra buzdítja, s megjövendöli, hogy az asszír csapatok Júdában csúfos kudarcot fognak vallani. Az utolsó elbeszélés, Ézs 39 pedig arról szól, hogy Ézsaiás megjövendöli a jeruzsálemi templom kifosztását és a babiloni fogságot. Nyilvánvaló tehát, hogy az Ézsaiás-elbeszélések kapocsként szerepelnek a könyv két fele között: Ézs 36–38 lezárja az első 35 fejezetet, míg a 39. fejezet előkészíti a babiloni fogságra vonatkozó próféciákat a 40kk. fejezetekben.[17]

Azt is felmérik ezek a kutatók, hogy a 35. fejezet ugyanilyen kapocsként szerepel a könyv két legnagyobb része között. Ez a fejezet tudatosan idézi a Protoézsaiás könyv megelőző fejezeteit, ugyanakkor stílusában és tartalmában nyilvánvalóan a Deuteroézsaiás könyv egyes passzusait vette követendő példának. *A 35. fejezet tehát azzal a céllal íródott, hogy hídként összekapcsolja a könyv két legfontosabb részét egymással.*[18]

Természetesen a fent nevezett megfigyelések közül egyik sem alkalmas arra, amire szánták őket: Azt *bebizonyítani,* hogy az egész Ézsaiás könyvet egyetlen személy, maga Ézsaiás írta volna, *nem sikerülhet* velük. Mégis olyan fontos megfigyelések ezek, amelyek a későbbi kutatások számára, természetesen egy egészen más alapmodellbe beleillesztve alapvetően kijelölték a haladás irányát.

(4) Hogyan magyarázhatók azonban a három könyv közötti kapcsolódási pontok, ha megoldásként ugyanaz a szerző nem jöhet számításba? Sokak számára úgy tűnt, hogy *Mowinckel* tradíciótörténeti modellje képes megadni a választ erre a kérdésre.[19]

Mowinckel szerint Ézsaiás próféta számos tanítvánnyal rendelkezhetett (lásd pl. Ézs 8:16). Ezek a tanítványok mesterük halála után összegyűjtötték annak próféciáit, a szóban hagyományozottakat írásba foglalták, és közreadták őket. Idővel ez a tanítványi kör szellemi műhellyé, teológiai iskolává nőtte ki magát, és mint ilyen, fennmaradt egészen a fogság utáni időig. Ez az „Ézsaiás-iskola" hűen őrködött Ézsaiás tanítása felett, átvette annak teológiáját, nyelvezetét, és újra és újra ellátta Ézsaiás könyvét a megfelelő kiegészítésekkel, hogy az a változó korok változó kihívásainak mindig megfelelhessen.

Mowinckel szerint azonban nemcsak a Protoézsaiás könyv későbbi szakaszai származnak ettől az iskolától. Maga Deuteroézsaiás is ennek az iskolának lett volna a tagja, a Tritoézsaiás könyv próféciái pedig Deuteroézsaiás tanítványaitól, azaz Ézsaiás kései tanítványaitól származnának.

Mowinckelnek ezt a tézisét számos kutató örömmel üdvözölte, hiszen ez a könyv három része közötti egyezéseket, ugyanakkor az eltéréseket is jól megtudná magyarázni.[20] A Proto-, a Deutero- és Tritoézsaiás könyvet ugyan nem egyetlen szerző írta, de mindhárom könyvnek a szerzője egyetlen teológiai iskolának, szellemi műhelynek a tagja volt. Mindhárom könyv szerzője, illetve hagyományozója Ézsaiást tekinti szellemi atyjának, mindhárom szerző illetve szerkesztő ugyanabból a tradícióból, Ézsaiás szellemi örökségéből merítette gondolatait, képeit és szófordulatait.

Csakhogy jelenlegi ismereteink szerint teljesen kizárt, hogy egy ilyen Ézsaiás-iskola évszázadokon keresztül megmaradhatott volna. Ezt sem Ézsaiás könyve, sem egyéb írott források nem tudják bebizonyítani, s az ószövetségi hagyományképződés ismert formái sem kínálnak hozzá megfelelő analógiát. Ezt felismerve fokozatosan elült az elmélet lelkes fogadtatása, s mára alig maradt kutató, aki kitartana mellette.[21]

(5) *A tradíciótörténeti magyarázat is zsákutcának bizonyult* tehát. A könyv belső kohéziójára először akkor sikerült *elfogadható magyarázatot* találni, amikor az exegézisben a klasszikus irodalomkritika módszere fokozatosan kiegészült a bibliai könyvek *redakciótörténeti vizsgálódásával.*

Ez a szemléletváltás az Ézsaiás-kutatásban 1968-ban *Becker* egyik munkájával vette kezdetét.[22] Becker szerint ugyanis Ézsaiás próféta teológiája, és Ézsaiás könyvének a teológiája korántsem azonosíthatóak egymással. *A könyv jelenlegi üzenete ugyanis nem magának a prófétának köszönhető, hanem* annak a *redaktornak,* aki Ézsaiás próféciáiból a mai könyvet összeállította. Ennek a redaktornak az üzenetét akkor ismerhetjük fel igazán, ha a klasszikus irodalomkritika által elkülönített kiegészítésekre, a könyv későbbi betoldásaira figyelünk. Ezek a kiegészítések ugyanis az eredeti próféciákat egészen új összefüg-

gésekbe állítják, s értelmüket is néhol alapvetően megváltoztathatják. Mindezek után Becker levonja a szükségszerű következtetést: Ha Proto-, Deutero- és Tritoézsaiás könyvének ezek a kiegészítései, betoldásai tartalmukban, formájukban és szókincsükben egymással megegyeznek, akkor azokat egyetlen szerkesztő munkájának kell tulajdonítanunk.[23]

Becker tehát az első, aki felveti annak a lehetőségét, hogy ugyanannak a szerkesztőnek a betoldásai Ézsaiás könyvének az egészében, Proto-, Deutero- és Tritoézsaiás könyvében is kimutathatók. Ez kielégítően meg tudja magyarázni, hogy hogyan lehetnek a három könyvben olyan szakaszok, amelyek tartalmuk és formájuk alapján nyilvánvalóan összefüggésben állnak egymással. Ez egyben azt is jelenti: *A könyv* jelenlegi formájában *nem tekinthető többé egymástól független iratok antológiájának,* hanem egy olyan alkotást kell látnunk benne, amelyet a későbbi szerkesztők betoldásaik révén egyetlen irodalmi egységgé fűztek és dolgoztak össze.

Ez az alapvető szemléletváltás a történeti-kritikai exegézis számára újra komolyan vehető kérdéssé tette az Ézsaiás könyv egységességének a témáját. *Rendtorff* részben már korábbi megfigyeléseket összegezve megállapítja, hogy a három könyv között bizonyos kulcsfogalmak és nagy teológiai témák teremtenek kapcsolatot.[24] Megfigyeli, hogy ezek a témák illetve fogalmak Protoézsaiás könyvében világosan körülhatárolható szakaszokban jelentkeznek. Ilyen szakasz pl. Ézs 1:12 és 35. Ezek a fejezetek a jelenlegi formájukat nyilván egy olyan szerkesztőnek köszönhetik, aki ezekkel a fejezetekkel Protoézsaiás könyvét Deutero- és Tritoézsaiás könyvéhez igyekezett hozzákapcsolni.[25]

Clements megállapítja, hogy Protoézsaiás könyvének egyéb szakaszai is feltételezik már Deuteroézsaiás könyvét. Ilyenek pl. azok a szakaszok, amelyek a babiloni fogságból való hazatérést egy új exodusként, újabb kivonulásként[26] jövendölik meg. Ezek a próféciák nyilvánvalóan Deuteroézsaiás jövendöléseit idézik, s az a feladatuk, hogy felkészítsék az olvasókat a könyv második felében következő üdvigéretekre.[27] Ugyanakkor Clements szerint ez a folyamat fordítva is megfigyelhető: Deuteroézsaiás könyvének néhány szakasza nyilvánvalóan Protoézsaiás könyvét idézi és applikálja. Így például Deuteroézsaiás könyve sok helyütt Izráel vakságáról és süketségéről beszél.[28] Ezek a szakaszok mind Ézs 6-hoz kapcsolódnak vissza, ahol Ézsaiás azt az utasítást kapja: *„Tedd kövérré e nép szívét, tedd süketté a fülét, és kösd be a szemét, hogy szemével ne lásson, fülével ne halljon, szívével ne értsen, hogy meg ne térjen és meg ne gyógyuljon."* A Deuteroézsaiás könyv szerint a nép ugyan még mindig vak és süket Istenével szemben, de Isten a maga kegyelméből mégis véget vet a bekövetkezett ítéletnek.

Ezek és az ehhez hasonló megfigyelések egyértelműen bebizonyították, hogy Beckernek igaza volt: mind Proto- mind pedig Deuteroézsaiás könyvében vannak olyan szakaszok, amelyeket nem is lehet a másik könyv ismerete nélkül a maga teljességében megérteni.

Nyilvánvalóvá vált ezzel, hogy az Ézsaiás-könyv keletkezésével kapcsolatban az eddigi felfedezéseket egy meggyőzőbb elméletnek kell felváltania. Számtalan kísérlet született a megfelelő elmélet felállítására. Ezeknek a bemutatására ebben az előadásban nincs időnk, s témánk szerint mindeddig *O. H. Steckné*k[30] sikerült a leginkább egy olyan modellt felállítania, amelyik a klasszikus irodalomkritika eredményeit sem tagadja meg, ugyanakkor a könyv három fő része közötti kapcsolódásokat is meg tudja magyarázni. Most röviden ezt, az 1989-ben felállított elméletét szeretném ismertetni.

Ezt a könyvet a korai hellenizmus idejében (312 körül) egy redaktor kapcsolta össze Protoézsaiás könyvével. Ez a redaktor írta meg Ézsaiás könyvének a 35. fejezetét, hogy közvetlenül a két könyv találkozásánál egyfajta redakcionális hídként egyetlen művé fűzze össze őket. Ugyanakkor ez a redaktor a Proto- és a Deuteroézsaiás könyvet is számtalan helyen kiegészítette, hogy a két könyvnek a tartalmát harmonizálja egymással.[31] Ez a redakció a Diadochok harcaitól elgyötört Izráelt azzal vigasztalja, hogy a Jeruzsálemre támadó népeket Isten hamarosan kiírtja, s így Deuteroézsaiás ígéretei, a zsidóság teljes hazatérése, az üdvösség és a háborítatlan béke korszaka hamarosan bekövetkezik.

A könyv következő átdolgozása újabb kiegészítésekkel látja el az összekapcsolt Proto- és Deuteroézsaiás könyvet.[32] Ezek közül a legfontosabb Ézs 56–59, tehát Tritoézsaiás könyvének az első fejezetei. E szerint a könyv második felében megígért üdvösség azért késlekedik, mert a nép és vezetői bűneikkel megakadályozzák az életbe lépését. A megtérés lehetősége azonban még nyitva áll a bűnösök előtt. Ézs 56–59 a 60–62 fejezetek elé beékelve azt akarja tudósítani a népben: csak ha felhagy a vétkeivel, léphetnek életbe a 60–62 fejezetekben olvasható ígéretek.

Ézsaiás könyvének harmadik, s egyben utolsó átfogó átdolgozása Steck szerint 302 körül keletkezhetett. Ez az átdolgozás egészítette ki a könyv végét Ézs 63–66 anyagával is.[33] Ez a redakció megintcsak a nép bűnében látja az üdvösség késlekedésének az okát. Csakhogy ez már nem reménykedik a bűnösök megtérésében, hanem köztük és az igazak között végérvényes válaszfalat emel. A közeli végítélet a pogányok mellett a hitehagyott zsidók sem kerülhetik el. Ugyanakkor az üdvösség sem marad a zsidóknak fenntartva: abban az istenfélő izráeliták mellett a zsidósághoz csatlakozó idegeneknek is részük lehet majd.

II.

Az Ézsaiás-kutatás történetét röviden áttekintve megállapíthatjuk tehát: a Proto-, a Deutero- és a Tritoézsaiás könyvet nem lehet többé egymástól független könyvek minikönyvtárának tekinteni. A könyv két legnagyobb részének, a Proto- és a Deuteroézsaiás könyvének megvan ugyan a maga független előélete. Csakhogy a két könyvet a fogság utáni időben összekapcsolták egymással, majd pedig a mindkét könyvrészt átfogó szerkesztői átdolgozások, valamint a Tritoézsaiási fejezetek hozzáírása révén fokozatosan egyetlen irodalmi alkotássá dolgozták össze őket.

Ez a felismerés azonban szükségszerűen arra kényszeríti az exegétát, hogy Ézsaiás könyvének minden egyes passzusával kapcsolatban feltegye magának a következő kérdéseket: Hogyan keletkezett az adott perikópia? Még a független forrásgyűjtemény részeként íródott? Vagy már eleve az összekapcsolt Proto- és Deuteroézsaiás könyv számára készült? Ha a két kérdés közül az utóbbira kell igennel felelnünk, akkor két újabb kérdésre kell választ találnunk: vannak a szakasznak a könyvben formai és tartalmi szempontból olyan parallel-

jei, amelyekkel együtt a szakasz egy átfogó átdolgozás anyagának tekinthető, vagy pedig csupán egyedi betoldással van dolgunk?

A könyv történetéről szerzett mai ismereteink szerint valószínű marad, hogy a legtöbb próféciával kapcsolatban ezekre a kérdésekre továbbra is nemmel kell felelnünk. Mégis: végérvényesen elmúlt az a korszak, amikor az exegétáknak Ézsaiás könyvével kapcsolatban ezeket a kérdéseket még nem kell feltenniük.

Meggyőződésem, hogy ez az újfajta megközelítés nem csupán kuriózumokat szolgáltat a könyv keletkezésének ilyen vagy olyan hipotéziséhez. Ennek a redakciótörténeti módszernek a gyakorlati haszna ennél jóval több. Az egyes perikópák forrásainak, paralleljeinek a felmutatásával hozzásegít a szöveg jobb, elmélyültebb megértéséhez, és segíthet megoldani olyan exegetikai problémát is, amivel a korábbi irodalomkritika magukra az egyes szövegekre hagyatkozva nem tudott megbirkózni. S itt érkeztünk el oda, hogy az előadás címe első felének is eleget tegyek: a fenti állításomat ugyanis a negyedik Ebed-Jhvh-Éneken, az Úr szenvedő szolgájának az énekén szeretném bizonyítani.

III.

Deuteroézsaiás könyvében négy éneket találhatunk, amelyek mind tartalmi, mind formai szempontok alapján elkülönülnek a könyv többi próféciáitól. Ez a négy ének az Úr szolgájának az elhívásáról, küldetésének tartalmáról, a végrehajtás módjáról, sikerének ígéretéről, s a feladatát elvégzett szolga jutalmáról tudósít. Kicsoda azonban ez a szolga? Maga Deuteroézsaiás, esetleg egy másik személy? Vagy a szolga alatt inkább kollektív értelemben egész Izráelt, esetleg annak egyik csoportját kell értenünk? Kihez küldetett ez a szolga: Izráelhez, a népekhez, vagy egyenesen mindkettőhöz? Ki írta ezeket az énekeket: maga Deuteroézsaiás, a tanítványai, vagy a könyv valamelyik későbbi kiegészítője? De akárki is legyen a szerző: eleve a könyv számára fogalmazta meg őket, vagy azok eredetileg egy önálló gyűjteményt alkottak, s csak utólag illesztették be őket Deuteroézsaiás könyvébe? Mind megannyi kérdés, amivel kapcsolatban a kutatóknak azóta nem sikerült konszenzusra jutniuk, mióta Duhm ezeket az énekeket Deuteroézsaiás próféciáitól elkülönítette.[34]

A negyedik énekkel kapcsolatban sok szempontból fokozottan jelentkeznek ezek a problémák. Annyi azonban egyre nyilvánvalóbbnak tűnik, hogy ez az ének egy másik szerzőtől származik, mint az első három, s hogy később kellett keletkeznie, mint azoknak. Aki Deuteroézsaiást tekintik a szolgának, az már korábban is szükségszerűen erre a megállapításra jutott. Az ugyanis teljesen kizárt, hogy a próféta a saját halálát és „feltámadását" abban a korban ezekkel a szavakkal megjövendölhette volna.[35] De más megfigyelések is azt bizonyítják, hogy ez az ének későbbi az első háromnál.[36]

Az első három ének ugyanis formailag világos szerkezet szerint épül fel, s tartalmilag is egy kerek egészet alkot.[37] A negyedik ének tehát semmiképpen sem szükségszerű része az első három ének kompozíciójának. Ugyanakkor a negyedik ének tartalmilag sok helyütt ellentétben áll az első három ének mondanivalójával.

– Az első három ének szerint a szolga feladata az, hogy beszéljen, prédikáljon és tanítson. A negyedik ének szerint a szolgának azonban hallgatnia kell, s a feladatát nem szavaival, hanem sorsának vállalásával, engedelmes szenvedésével kell betölteni.[38]

– A harmadik ének a szolga szenvedéseit csupán prófétai küldetése kellemetlen kísérőjelenségnek tekinti, a negyedik ének azonban éppen a szenvedésben látja a szolga küldetésének értelmét és célját.

– A harmadik ének ennek megfelelően még a szolga bántalmazóinak megbüntetését, pusztulását várja. Ezzel szemben a negyedik énekben magára veszi a bűnösök vétkeit, és megigazítva őket békességet biztosít nekik. A harmadik ének nyílt átkozódásával (50:9b) a negyedik ének szolgájának csendes, alázatos szenvedése összeegyeztethetetlen ellentétben áll.

– Míg az első három ének a szolga küldetésének a sikerét még a szolga életében várja, addig a negyedik ének szerint ez majd csak a szolga halála és felmagasztalása után következhet be.[39]

A tartalmi ellentéteket még lehetne tovább sorolni. Ennyi is elegendő azonban ahhoz, hogy lássuk: A negyedik ének nyilván az első három után keletkezett, s arra a kérdésre igyekszik választ adni, hogy Isten miért nem védte meg a szolgát ellenfeleitől, miért nem értek még be eddig küldetésének megígért gyümölcsei, s hogy hol marad a sokat szenvedett szolga jutalma, kárpótlása elszenvedett gyötrelmeiért.[40]

A kutatás egy másik részletkérdésben is fokozatosan elmozdul egy újabb irányba. A hagyományos felfogás szerint ugyanis a négy Ebed-Jhvh-Ének eredetileg önálló gyűjteményt alkotott, mielőtt bekerültek volna Deuteroézsaiás könyvébe.[41] Bizonyos megfigyelések azonban egyre több kutatót győztek meg arról, hogy a negyedik Ebed-Jhvh-Ének később került bele Deuteroézsaiás könyvébe, mint az első három[42], s hogy ez a negyedik ének sohasem létezett Deuteroézsaiás könyvén kívül, hanem eleve a könyv kiegészítéseként keletkezett.[43]

Emellett szól egyrészt az a felismerés, hogy az ének műfaját egyetlen, általunk ismert ószövetségi műfajhoz sem tudjuk hozzásorolni. Az új bort az ének szerzője sem akarta régi tömlőbe tölteni: a tartalmilag teljesen új gondolat, a helyettes szenvedés gondolata teljesen új formát követelt magának. A korábbi műfajokkal való szabad bánásmód, vagy a műfaji kötöttségektől való teljes szabadság a szóbeli közlés formáival szemben az írásban megszületett szövegek sajátossága.

Másrészt egy alaposabb vizsgálódás ugyancsak kimutatja, hogy a negyedik Ebed-Jhvh-Ének többször Deuteroézsaiás könyvét idézi, s nyilvánvalóan igyekszik mondanivalóját a könyv irodalmi kontextusába beágyazni. Az ének idézi a könyv prológusát, s annak az ígéreteit a szolga szenvedései által látja megvalósulni.[44] Az ének a Círusz személyéhez kapcsolódó váradalmak szóhasználatát felragadva az Ebed érdemének tulajdonít mindent, amit a korábbi szövegek a perzsa király megjelenésétől vártak.[45] Vagy említsünk egy másik példát: Ézs 52:10-ben, néhány sorral a negyedik ének kezdete előtt ezt olvashatjuk: *„Kinyújta szent karját az Úr minden nép szeme láttára. Meglátják majd az egész föld határán Istenünk szabadítását."*

A szenvedő szolga éneke szerint az Úr karját eddig még senki sem vette észre (53:1), hiszen nem is vehette, mert az soha nem látott és soha nem hallott módon nyilatkoztatta ki magát. Csakhogy a szolga felmagasztalása után végre meglátják a népek, hogyan szerzett Isten

Szolgája szenvedései által népének szabadulást (35:13–15).[46]

IV.

Ezen a két ponton tehát a jelenlegi kutatás a szenvedő szolga rejtélyének a megoldása felé elindult egy újabb irányba. A negyedik Ebed-Jhvh-Ének későbbi, mint az első három, s minden valószínűség szerint eleve a Deuteroézsaiás könyv kiegészítéseként írták.

Ha mindezeket tudjuk, immár joggal tehetjük fel azokat a kérdéseket, amelyekre az Ézsaiás-kutatás jelenlegi állása kötelez bennünket: Hogyan született meg a negyedik Ebed-Jhvh-Ének? Még a független Deuteroézsaiás könyv részeként, vagy már eleve az összekapcsolt Proto- és Deuteroézsaiás könyv számára készült?

Ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszolni tudjunk, vessünk egy pillantást az Ézsaiás könyv prológusára, Ézs 1:2–20-ra. Ézsaiás könyvének a legelején egy bírósági vádbeszédbe csöppentünk bele. Isten az eget és földet idézi meg tanúul, hogy meghallgassák azokat a sérelmeket, amelyeket engedetlen fiai, Júda népe követett el ellene. Isten, mint egy gondos apa, felnevelte, naggyá tette fiait. Ők azonban esztelenül elpártoltak tőle: nem tudják, kinek tartoznak engedelmességgel, és képtelenek felfogni azt, hogy Istent elhagyva elszakadnak az áldás és a gondviselés forrásától. Isten megtette azt, amit az ilyen esetekre a bölcsességirodalom ajánl a nevelőnek, illetve azt, amit a deuteronómiumi törvény az apától megkövetel: botot ragadott, hogy fiait megfenyítse, s az ütlegelésben meg nem lankadva próbálta őket még időben észhez téríteni. Mindez azonban hiábavalónak bizonyult. Most, amikor Izráel testén már sehol sincs hely a további fenyítések számára, kétségbeesetten fordul a bírák előtt még egyszer fiaihoz, hogy figyelmeztesse őket: halálos veszély leselkedik rájuk! A következő csapást a nép kezeletlen sebekkel, véraláfutásokkal tarkított, sebláztól elkínzott teste már nem tudná elviselni.

Az Úr szenvedő szolgájának az éneke, a negyedik Ebed-Jhvh-Ének feltűnő egyezéseket mutat ezzel a vádbeszéddel. Ezeknek az egybeeséseknek egy részére az angolszász exegéták már korábban is felfigyeltek[47], de észrevette őket az a *Pákozdy László Márton* is, akinek az Ebed-Jhvh-Énekekről egy kiváló tanulmányt köszönhet a magyar teológiai szakirodalom.[48]

A Szenvedő szolgát ugyanúgy megverték, mint Izráelt Ézs 1-ben. Ő ugyanúgy belebetegedett ebbe a verésbe, teste ugyanúgy véraláfutásokkal lett tele tőle, mint Izráelé. A különbség kettejük között az, hogy Izráel ezt a verést bűneinek megérdemelt jutalmául kapta, az Úr szolgája azonban ártatlanul, mások helyett kellett, hogy elviselje azt (53:9).

Ézs 1:4 szerint a nép vétkes és bűnnel terhelt. A szenvedő szolga azonban magára vállalta mások vétkeit, és elhordozta mások bűneit (53:11). Ézs 1:3 szerint Izráel hűtlenül elhagyta Istenét. A szolga azonban közbenjárt a hűtlenekért (53:12), s miattuk, helyesebben értük szenvedte el a meg nem érdemelt halált (53:8). Ézs 1:3 szerint a nép értelem és tudás nélkül való. A szenvedő szolga azonban rendelkezik a szükséges ismerettel, s ő, *„a betegség ismerője"* (53:3) *„az ismeretével tesz majd igazzá sokakat"* (53:11). Ézs 1-ben senki sem képes a bűnös nép elfertőzött sebeit orvosolni. Az Úr szenvedő szolgája azonban betegségével elhordozta mások betegségét, s az ő véraláfutásai mások véraláfutásaira megszerezték a gyógyulást.

Tematikailag még tovább is ki lehet fejteni a két szakasz közötti kapcsolódást. Ézs 1:4kk. az engedetlen fiak testi fenyítésének a képére épül. Ézs 53:5 a szolgát ért fizikai erőszakot ugyancsak testi fenyítésként definiálja. Ézs 1:4kk. az utolsó, halálos csapással fenyegeti meg Izráelt, ha nem hallgat végre az őt fenyítő apjára. A szenvedő szolga azonban magára vállalta mások helyett a halálos csapást, hogy azok, akiknek el kellett volna szenvedniük azt, békességben és épségen élhessenek. Duhm kommentárjában a következőket írja Ézs 53-hoz[49]: *„Istennek tulajdonképpen bennünket kellett volna megfenyítenie a véraláfutásokkal, amikkel az atya botja sújtja a vétkező fiait* (2Sám 7:14), *ütött is bennünket, azonban eredménytelenül, és olyan ütésekkel, amelyek nem hoztak gyógyulást, helyesebben olyanokkal, amelyeket ő nem gyógyított be, hiszen nem jártak eredménnyel, most, amikor az ő szolgáját veri, kigyógyultunk saját csapásainkból, s ugyanakkor megszabadulva a további csapások veszélyétől a sálóm, a biztonság állapotába juttatott bennünket".*

Az írásmagyarázók gyakran kiemelik, hogy a szolga szenvedéseit Ézs 53 első fele (53:2–4) betegségként, míg a második fele (53:5kk.) fizikai erőszak következményeként írja le.[50] Ezt a vélt ellentmondást azzal magyarázzák, hogy az ének a szenvedés minden elképzelhető formáját az Ebedre ruházza, hiszen neki mindenféle szenvedést el kell viselnie, ami csak létezik.[51] Ez a feltételezés nagymértékben hozzájárul ahhoz a titokhoz, ami a szolga alakját körüllengi.

Csakhogy Ézs 1-ben a betegség és a testi fenyítésnek ugyanezt a sorrendjét figyelhetjük meg. Ézs 1:5 először a fej betegségéről és a szív gyengeségéről számol be, s csak utána pontosítja, hogy ezt a megbetegedést Isten botütései következményeként kell értelmeznünk.[52] Az Ézs 1-gyel való párhuzam felismerése szükségtelenné teszi tehát, hogy a negyedik ének leírásában egy stilisztikai törést, esetlen képhalmozást lássunk, vagy – ha ugyanez egyáltalán lehetséges – a szolga szenvedéseit teológiailag túldimenzionáljuk. A testi fenyítésbe belebetegedett és belehalt ember képe a szolga szenvedéseit tematikailag egyetlen képpé kapcsolja össze.

A szolga felismerhetetlenségig eltorzult, már-már nem is emberi külsejével megintcsak Ézs 1:6-ot állíthatjuk párhuzamba: a nép testén tetőtől talpig egyetlen ép hely sincsen már, mindenütt ellátatlan, elszíneződött zúzódások, tarka véraláfutások és nyilván vérző, friss sebek borítják.

V.

Ézs 53 e rövid elemzése előtt arra a megállapításra jutottunk, hogy a Proto- és a Deuteroézsaiás könyvet összekapcsolásuk után újabb betoldások és kiegészítések egyetlen irodalmi alkotássá dolgozták össze. Meggyőződésem, hogy a negyedik Ebed-Jhvh-Énekben ilyen kiegészítéssel van dolgunk. Miközben a szöveg a szolga sikerének és megjutalmazásának a késlekedését igyekszik teológiailag megindokolni, formailag és tartalmilag Ézs könyvének első fejezetéhez nyúlik vissza, s a szolgát ért szenvedést és látszatkudarcot a beteggé vert Izráel Istentől rendelt orvosságaként mutatja be. A szolga nem mondott csődöt, hiszen a küldetése éppen abban állt, hogy

beteggé legyen, szenvedjen és meghaljon a beteggé lett, szenvedő, halállal fenyegetett Izráel helyett. Ki ez a szolga? Végérvényes választ ez a magyarázat sem tud adni a kérdésre. Valószínűleg azonban a Babilóniából hazatért zsidókra gondolunk: ők azok, akik elmondhatják magukról, hogy az otthonmaradtak helyett is elszenvedték a büntetést, s hazatérésükkel lehetővé tették azoknak az ígéreteknek a beteljesedését, amelyeket Deuteroézsaiás a Babilóniából való hazatérés utánra hirdetett meg.[53]

Korántsem állíthatom természetesen, hogy az itt felvázolt tézis az Úr szenvedő szolgájával kapcsolatos valamennyi problémát meg tudná oldani. Ennek az előadásnak nem is ez volt a célja. Remélem azonban, hogy sikerült felkeltenem az érdeklődést az Ézsaiás-kutatás legújabb eredményei iránt, s hogy a választott példával sikerült bizonyítanom: a könyv redakcionális a szövegek exegézisét, így igeértésünket, és talán igehirdetésünket tekintve is.

Irodalomjegyzék

1. Lásd JézSir 48:23–25, JézSir 48:23-hoz vö. 2Kir 20:1–11 par. Ézs 38; 48:24b-hez vö. Ézs 40kk-et, különösen Ézs 40:1-et és 61:2-t; JézSir 48:25-höz vö. Ézs 42:9,19. Jézus Sirák Ézsaiás interpretációjához lásd P. R. Ackroyd, *Theological Reflections on the Book of Isaiah: Three Interrelated Studies,* KThR 4/2, 1981, 56–58. o.

2. Lásd Ézs 40:3 – Mt 3:3 par., Jn 1:23; Ézs 40:3–5 – Lk 3:4–6; Ézs 42:1–4 – Mt 12:18–21; Ézs 53:1 – Róm 10:16; Jn 12:38; Ézs 53:4 – Mt 8:17; Ézs 53:7–8 – ApCsel 8:28–30; Ézs 65:1–2 – Róm 10:20–21.

3. A két kutatóhoz lásd O. Eissfeldt, *Einleitung is das Testament unter Einschluss der Apokryphen und Pseudepigraphen sowie der apokryphen und pseudepigraphiscen Qumran-Schriften,* Tübingen, 1964, 408. o.

4. B. Duhm, *Das Buch Jesaia* HKAT III/1. Göttingen, 1892[1], 1968[5].

5. Duhmnak az a tétele, miszerint Ézs 56–66 egyetlen szerzőnek a műve lenne, s ennek megfelelően a benne található próféciák egyazon időpontra való datálása nem tudta meggyőzni a kutatókat, lásd A. Weiser, *Einleitung in das Alte Testament,* Stuttgart, 1948, 156kk; O. Kaiser, *Grundriß der Einleitung in die kanonischen und deuterokanonischen Schiften des Alten Testaments, Band 2: Die Prophetischen Werke,* Gütersloh, 1994, 61k o., a Tritoézsaiás-kutatás rövid történetéhez lásd Kaiser, ugyanott, 61. o., 120. lábj.

6. Lásd ezt a következtetést különösen is élesen megfogalmazva pl. R. H. Pfeiffer, Introduction to the Old Testament, New York, 1941, 447–448. o.

7. Lásd G. Fohrer, Jesaja 40–66, Deuterojesaja/Tritojesaja, Zürich 1998[6], 2. o.; A Penna, Isaida, Türin/Rome, 1964, 376–378. o.; G. A. F. Knight, Deutero-Isaiah, New York, 1965, 10. o.

8. Pfeiffer, Introduction, 447k o.

9. Így E. Sellin, Der alttestamentliche Prophetismus. Drei: Studien, Lepzig, 1912, 81. o. és Fohrer, Jesaja 40–66. 2. o.

10. Wildberger, Jesaja 3. Teiband, Jesaja 28–38. Das Buch, der Prophet und seine Batschaft, Neukirchen-Vluyn, 1982, 1514. o.

11. Jer 26:18-hoz ebben az összefüggésben lásd. P. R. Ackroyd, Isaiah I–XII: Presentation of a Prophet, VT. S. 29, 1978, 24. o.

12. A Katolikus Szentszéknek még 1908. június 29-én ez a hivatalos álláspontja. Lásd emellett W. H. Cobb, On Integrating the Book of Isaiah, JBL 20, 1901, 77–100. o.; J. J. Lias, The Unity of Isaiah, BS 72, 1915, 560–591. o. BS 75, Widerlegung der deuterojesanjanischen Hypothese, in: Schrift und Bekenntnis 9, 1928, 33–39, 65–75. o.

13. 2Kir 19:22 par. Ézs 37:23 (egy Ézsaiás-elbeszélésben!); Jer 50:29; 51:5; Zsolt 71:22; 78:41; 89:19.

14. Lásd pl. Möller, Grundriss, 184. o.; E. J. Young, An Introduction to the Old Testament, Grand Rapids/Michigan, 1949, 199. o.; majd ugyanehhez az érvhez pl. J. E. Eaton, The Origin of the Book of Isaiah, VT 9 (1959) 153. o.; Ackroyd, Presentation, 22. o.; Rendtorff, Zur komposition des Buches Jesaja, VT 343, 1984, 310. o.

15. Lásd pl. ismét csak Möller, Grundriss, 184. o.; s vesd össze vele pl. Rendtorff, Komposition, 305–309. o.; F. A. Sawyer, From Moses to Patmos, London, 1977, 113. o.

16. Így pl. Oswalt, Isaiah, 35. o., s vö. vele pl. Davies, The nations, 93–120. o., aki a népek témáját az Ézsaiás könyv egysége kulcsának tekinti.

17. Így pl. Möller, Grundriss, 177–180. o.; ehhez vö. pl. P. R. Ackroyd, Isaiah 36–39; Structure and Function, SJT 27, 1974, 328kk. o.; R. E. Clements, Isaiah and the Deliverane of Jerusalem, JSOT.S 13, 198. 90kk

18. Lásd Möller, Grundriss, 184. o., s ehhez elsősorban O. H. Steck, Bereitet heimkehr: Jesaja 35 als redaktionelle Brücke zwischen dem Ersten und Zweiten Jesaja, SBS 121, Stuttgart, 1985. Steck elméletéhez lásd a továbbiakban.

19. S. Mowinckel, Jesaja-Discipline, Oslo, 1926; u.a., Prophecy and Tradition, S. 67–70. Egy Ézsaiás-iskolához lásd mindenesetre már Mowinckel előtt T. K. Cheine, Einletung in das Buch Jesaja, Geissen, 1897, 15. o.; A. Dillmann, Der Prophet Jesaja, Leipzig, 1890. 354. o.

20. Lásd pl. M. Buber, A próféták hite, Budapest, 1991, 244–250. o. (a mű angol nyelvű kiadása 1949-ben jelent meg); D. R. Jones, The Traditio of the Oracles of Isaiah of Jerusalem, ZAW 67, 226–246. o.;

21. Lásd mindenesetre ellenpéldaként D. Michel, Art Deuterojesaja, in: TRE, Bd. 8. Berlin/New York, 1981, 521. o.; E. Achtemeier, The community and Message of Isaiah 56–66, Minneapolis, 1982, 15. o.; J. A. Soggin, Introduction to the Old Testament, London, 1983, 319. o.

22. J. Becker, Isaias - der Prophet und sein Buch, SBS 30. Stuttgart, 1968

23. Becker, Isaias 33kk. o.

24. Lásd Rendtorff, Komposition, 195–320. o.; u. a., Jesaja 6 im Rachmer der Komposition des Jesajabuches, in: J. Vermeylen (Szerk.), The Book of Isaiah, 73–82. o. valamint in: R. Rendtorff, Kanon und Theologie. Vorarbeiten zu enen Theologie des Alten Testaments, Neukirchen, 1991, 172–179. o., u. a., Jesaja 56,1 als Schlüssel für die Komposition des Buches Jesaja, in: ders., Kanon und Theologie, 172–179. o.

25. Lásd Rendtorff, Komposition, 316 k. o.

26. Ézs 11:12–16, 19:23, 27:13

27. R. E. Clements, Isaiach 1–39, Grand Rapids/London, 1980, 8. o.; ua., The Unity of the Book of Isaiah, Interpr. 36/2, 1982, 121. o. Az Exodus-motívumhoz Ézsaiás könyvében lásd Sweeny, Isaiach 1–4, 18–20. o. összefoglalását.

28. Ézs 42:16,18kk; 43:8, 44:18

29. A kutatás történetéhez lásd G. I. Davies, The Destiny of the Nations in the Book of Isaiah, in: J. Venneylen, (Szerk.) The Book of Isaiah/Le Livre d'Isad'e, BEThL 81. Leiden, 1989. 106–114. o.; valamint M. A. Sweeny, Isaiah 1–4 and the Post Exilic Understanding of the Isaianic Tradition, BZAW 171, Berlin/New York, 1988, 11–25. o.

30. Steck, Breitete heimkehr; u.a., Tritojesaja im Jesajabuch, in: J. Venneylen (Szerk.), The Book of Isaiah/Le Livre d'Isad'e, BEThL 81. Leiden, 1989, 361–406. o.

31. Ezek a betoldások az Ézs 10:20–23; 11:11–16; 13:5–16, 24–27; 30:18–26; 34:2–4; 51:1–5, 51:1–8; 10b–11; 52:4–6; 54 és 62:10–12.

32. Ezek: Ézs 1:27f(f); 4:2–6; 17–24; 33:14–16; 48:22; 51:16; 60:17–2; 61:2; 62:8f; 63:1–6.

33. Ehhez a redakcióhoz sorolja Steck a következő szakaszokat is: Ézs 1:29–31; 12:1–6; 14:1–3; 54:11–17; 56:1–8; 60:12a; 61:3; 63:7–64:11 (a redaktortól készen átvett anyag?); 66:1–66:24.

34. Az Ebed-Jhvh-Énekekkel kapcsolatos problémák és megokolási kísérletek kutatástörténeti áttekintéséhez lásd H. Haag, Der Gottesknecht bei Deuterojesaja, Ertrage der Forschung 233, Darmstadt, 1985. munkáját.

35. Így elsőként E. Sellin, Tritojesaja, Deuterojesaja und das Gottesknechtproblem, NKZ 41, 1930. 73–93, 145–173. o., majd E. Kutsch, Sein Leiden und Tod – unser Heil Eine Auslegung von Jesaja 52:13–53:12, Neukirchen, 1967, 39. o.; Fohrer, Jesaja 40–66, 11k. o.

36. Ezekhez lásd O. H. Steck, Aspekte des Gottesknechts in Jes 52:13–53:12 ZAW 97, 1985. 49–51. o.

37. Az első három ének szerkesztéséhez lásd O. H. Steck, Aspekte des Gottesknechts in Deuterojesajas „Ebed-Jahwe-Lidern", ZAW, 1984, 372–390. o.

38. Steck, Aspekte, 49, 51. o. Hasonlóan már D. P. Volz, Jesaja II. Leipzig, 1932, 182. o., újabban pedig J. Van Oorschot, von Babel zum Zion, Eine literarkritische und redaktonsgeschichtliche Untersuchung, BZAW 206, 1993, 195. o.

39. Van Oorschot, von Babel zum Sion, 195. o.

40. Így újabban pl. H-J Hermisson, Der Lohn des Knecht, in: J. Jeremias/L. Perlit (Hrgs.), Die Botschaft und die Boten, Fs. H. W. Wolfff, Neukirchen-Vluyn, 1982. - 283. o.

41. Így újabban pl. Steck, Aspekte, 36–47. o.

42. Így pl. H. D. Preuss, Deuterojesaia, Eine Einführung in Seine Botschaft, Neukirchen Vluyn, 1976, 94. o.; Kratz, Kyros, 175. o., és Van Oorschot, Von Babel zum Zion, 195k. 346. o.

43. Kratz, Kyos, 175. o. is felveti ennek a lehetőségét, Hasonlóan Van Oorshot, Van Babel zum Zion, 196. o. amikor is ő Ézs 49:7-et a negyedik Ebed-Jhvh-Ének szerzője betoldásának tekinti. K. Kiesow Exodustexte im Jesajabuch. Literarkritische und motivgeschichtliche Analysen, OBO 24, 1979. 200. o.

44. Így R. F. Melugin, The Formation of Isaiah 40–55, BZAW 171, Berlin/New York, 1976. 168k. o, A. Laato, The Composition of Isaiah 40–55, JBL 109. 1991. 221. o. T. N. D. Mettinger, A Farewell to the Servant Songs A Critical Examination of an Exegetical Axiom, Lund, 1983. 42. o.

45. Lásd Steck, Aspekte, 44. o., 33. lábj. valamint Mattheus, Singt dem Herrn ein eues Lied. Die Hymmen Deuterojesajas, SBS 141, Stuttgart, 1990. 100. o.

46. Lásd Milugin, Isaiah 40–55, 168 k. McKenzie, Second Isaiah, 133. o.

47. Lásd pl. a konzervatív Yung, Isaiah XL–LXI, 344. o.

48. Pákozdy L. M. Az Ebed Jahwe Deuterojesaja teológiájában, Budapest, 1989 (Debrecen, 1942), 37. o.

49. Duhm, Jesaia, 399. o.

50. Lásd pl. Westermann, Jesaja 40–66, 213. o.

51. Így pl. D. P. Volz, Jesaja Ii. Lepizig, 1932, 175. o.: McKenzie, Second Isaiah, 133. o.; H-J Kraus, Das Evangelium der unbekannten Propheten Jesaja 40–66, Neukirchen-Vluyn, 1990. 148 k. o.

52. Sawyer, Isaiah, Vol 1. 10. o.

53. Így újabban Kratz, Kyros, 212kk. o.; Van Oorschot, Von Babel zum Zion, 189. o. az 53. lábjegyzettel együtt; Lado, Composition, 228. o.

Fiataloknak, ifjúsági csoportok vezetőinek

Joseph S. Bednar:

V. Mikor hirtelen vihar csap le rád

A mű eredeti címe: Crises, Disappointment, Divorce

Kerültél-e már valaha viharba? Talán épp sátortáborozásnál, mikor messze voltál a sátortól, és eleredt az eső, vagy hóviharban, mikor szüleid húzatták el kocsidat az út túlsó oldaláról, mert a síkos úton veszélyessé vált a vezetés, s te átcsúsztál.

Viharhelyzetben különbözők lehetnek az érzelmi megnyilvánulások de egy dologban azonos a tapasztalatunk – tehetetlenek vagyunk. Meglehet, csupán annyi történik, hogy elázunk, amíg a sátorba érünk, az már veszélyesebb, ha havas, jeges úton csúszunk meg, de a tehetetlenség érzése olykor mégis pánikszerűen tör ránk. Az bánt, hogy nem tehetünk semmit a baj ellen. Hasonló érzés támad bennünk akkor is, ha életünkbe tör be a vihar. Pedig nem is vagyunk olyan tehetetlenek, mint ahogy gondoljuk, ha ott tudjuk Istent az oldalunkon.

Hullámok, habok, süllyedők

Életünkben azok a legrombolóbb viharok, amelyre nem számítottunk, és így nem készültünk fel. Ahogy mondani szokták, derült égből villámcsapás, ez valóban leüt a lábunkról. Az olyan trauma, mint pl. a családi botrány, hirtelen betegség vagy szerettünknek a halála elkeseríthet és kétséget támaszt szívünkben Istennel kapcsolatosan, hogy vajon tényleg van hatalma körülményeim felett?

Mikor Jézus a vízen járt, bemutatott egy néhány gyakorlati példát, hogyan kell viselkedni a viharban. Jó lecke volt ez a tanítványoknak. Olvassuk el Mt 14:22–24-et. Mi az, ami megragadó ebben a fejezetben?

Bizonyára megfigyeltük, hogy mikor a tanítványok viharba kerültek, nem tettek mást, mint egyszerűen engedelmeskedtek az Úr parancsának, hogy menjenek át a túlsó partra.

Előfordulhat, hogy Isten akaratának teljesítése közben ér bennünket a vihar. Nagyon veszedelmes az a tévhit, hogy a hívő keresztyénnek soha sem kell szembenézni nagy problémákkal. Az ilyen tévtanítás nagy kárt tehet valakinek a hitében, mikor az elkerülhetetlen bajok váratlanul bekopogtatnak.

A 25, 26, 27. vers szerint a tanítványok félelme fokozódott, mikor látták Jézust, mint egy szellemet járni a vízen. Jézus nem akarta a tanítványokat megrémíteni, őket a félelem tette vakká, s ezért nem fogták fel a valóságot.

Minket is megvakíthat a félelem, mikor nehéz helyzetbe kerülünk. Ez a fajta félelem rémületbe ejt ahelyett, hogy rábíznánk magunkat Istenre, aki a maga idejében mindent kimunkál. Az a leghelyesebb és legjobb megoldás, ha félelmünket átadjuk Jézusnak... Ezt tette Péter, mikor rálépett a vízre, és nem nézett másra, csak Jézusra (28–30. v.). Mikor azonban letekintett a habokra, süllyedni kezdett. Ugyanez a helyzet, ha csak a nyomorúságra összpontosítjuk figyelmünket ahelyett, hogy azt néznénk, hogyan segít át Jézus a bajon. Attól, hogy a bajokra nézünk, azok még nem lesznek jobbak.

Isten hatalma valóságos, és körülölel, bármilyen kemény is legyen a próba. Ezt sohase veszítsük szem elől.

Menedék a viharban

Nos, Péter megkapta a szükséges leckét, de hogyan viselkednél hasonló helyzetben, ha neked kellene most valami különleges viharral szembenézni?

Péter azonnal felismerte tévedését, hogy kár volt levenni tekintetét Jézusról. S mikor süllyedni kezdett, meg sem próbált visszaevickélni a hajóba. Nem gerjedt haragra Jézus ellen, hanem egyszerűen segítségért kiáltott Megmentőjéhez, mert közben rájött, hogy Jézus az egyetlen, aki segíthet rajta (Mt 14:30–31).

Jézus tudta, hogy Péter felfogta a leckét, s bár tudtára adta, hogy gyenge a hite, nem engedte elmerülni kishitűsége miatt. Kinyújtotta kezét felé, és biztonságba helyezte őt a hajóban.

Jézushoz kiáltani egyszerű, de eredményes elhatározás. Mikor először kiáltottál hozzá a bűn mélységéből, Ő kimentett. És ha bajaidból kiáltasz Hozzá, Ő megment téged. Lehet, hogy nem csendesíti le körülötted azonnal a vihart, de biztosít arról, hogy Ura a helyzetnek, és végül betölt a béke.

„Hívj segítségül engem a nyomorúság idején, én megszabadítlak téged, és te dicsőítesz engem" (Zsolt 50:15).

Olvassuk csak el a 32. és 33. verset. A tanítványok első reakciója Péter megmentése után nem a zavar és aggódás. Rádöbbentek, hogy Jézus most hatalmát mutatta meg nekik, felismerték benne Isten Fiát, ezért leborultak előtte, és imádták Őt.

Könnyű imádni az Urat, ha mindent tökéletesen jól kimunkál és egy kézmozdulattal elűzi a vihart. De van, mikor még egy ideig tovább tart a vihar. Néha várni kell, míg Isten elrendezi dolgainkat, és nem értjük, miért nem azonnal?

Ilyen helyzetben is az a legfontosabb, hogy tudjuk, ki az Úr. Isten nem csak abban mutatja meg hatalmát, hogy meggyógyítja az összetört életeket, hanem abban is, hogy erőt ad a túléléshez, mégha az összetörettetés el is tart egy ideig. Ha nem is látjuk a napot, de tudjuk, hogy ott van a helyén, és végül majd felkél a láthatáron. De addig is, Isten méltó arra, hogy dicsőítsük Őt.

Gondolkodj rajta

Talán éppen most vagy a vihar kellős közepén s meglehet, hogy nagyon komoly baj van, és reményed sem maradt. Nehezíti válságos helyzeted, hogy hirtelen és váratlanul lepett meg a baj. Levertnek érzed magad a beborult ég alatt, és nem érted, honnan jött ez a sötét felleg egyik napról a másikra.

Bár érzed tehetetlenséged a rád zúduló nagy viharban, nem érhet váratlanul, ha jó előre folyamatosan ápolod a kapcsolatod Istennel. Soha nincs késő erősíteni a köteléket közötted és az Úr között.

Abban nincs kivetnivaló, ha olykor érzed tehetetlenséged, vagy úgy gondolod, a problémád túl nagy, másnak is az lenne. Istennek azonban semmi sem túl nagy vagy túl megoldhatatlan. Hívd segítségül, és Ő megszabadít.

Ford. Gerő Sándorné

Forrás: Young Teen YT Magazine, 1996. szeptember–december

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Dr. Meláth Ferenc:

A Diakónus Bizottság (1966-tól napjainkig)

Adalékok a Magyarországi Baptista Egyház Diakónus Bizottsága történetéhez, munkájához

Körülbelül ötven éve tudok a Diakónus Bizottság /DB/ létezéséről. Elsősorban mint anyagi megsegítő szolgálat vált ismertté. Neves vezetője *Révész Zsigmond* újpesti vén volt. Másrészt „nagybudapesti" diakónus alkalmak szervezőjeként működött. Ilyen jellegű munkásságuk miatt kissé irigykedtem is arra a területre, melynek ilyen jó adottságai vannak nemes célú összejövetelek kialakítására, fenntartására. Hol vagyunk mi ettől a messze vidéken – gondoltam.

A DB-vel tényleges kapcsolatba 1966-ban kerültem, amikor Pécsre dél-dunántúli diakónus találkozót szerveztek. A vezetők az általam szeretett és tisztelt *Gere József* (elnök) és *Szaniszló Tibor* (titkár) voltak. 1968-ban ugyancsak ők szervezték a Dunántúli Egyházkerület diakónus találkozóját Székesfehérváron. – Mindkét alkalommal engem is bevontak a szolgálatba.

Ez 1967 után természetesnek is tűnhet, mivel ekkortól tagja lettem az egyházkerületi tanácsnak, és kerületi küldöttként a DB-nek. Megismertem *Bodó Sándort, Horváth Mártont, Surányi Istvánt* és másokat, akik a DB tagjai voltak.

Gere testvérnek tudom be azt a pozitívumot, hogy ők a központi terület felől vidékre is nyitottak, és a gyülekezeti szolgálattevőket igyekeztek összevonni egy-egy könnyen megközelíthető helyen, hogy további munkára, az Úr országában végzendő szolgálatra mozgósítsák őket.

Ugyanilyen volt a DB munkájának jellege Bodó Sándor elnöklete alatt is. Ekkor néhány testvér visszalépése miatt a DB létszáma megcsappant; Bodó testvér az Egyháztanács jóváhagyásával kooptálta a bizottságba *dr. Fazekas Lászlót* és *dr. Kiss Ferencet*, így velük megerősödött bizottságunk.

Az 1966-os és 1968-as dunántúli alkalmak kapcsán hadd térjek ki arra, hogy ezek a találkozók egyrészt elindítói lettek a dél-dunántúli diakónus istentiszteleteknek (melyeket három szomszéd gyülekezet presbiterei szerveztünk: Pécs, Pécs-Vasas és Komló), másrészt az évenként megrendezésre kerülő diakónus napoknak. Délen negyedévente jöttünk össze 6–7 körzetből szombaton délutánonként; az éves alkalmat gócpontokban (Székesfehérvár, Kaposvár, Balatonszemes, Pécs stb.) szerveztük szombat-vasárnapi együttléttel.

Gere és Szaniszló kettőstől tanultakat és a Bodó testvér idején tapasztaltakat hasznosítani tudtam, amikor 1972-ben a DB vezetője lettem. Arra törekedtem, hogy a kerületekben a diakónus istentiszteletek vagy diakónus napok kerüljenek bele annak éves programjába, és ne csak nagybudapesti lehetőség legyen az ilyen lelki alkalom. A „diakónus istentisztelet" mint fogalom és gyakorlat bennevolt a szervezeti szabályzatban, így szervezhette bármely kerület (vagy gyülekezet), s ennek keretében bármilyen létszámmal, bármiféle témával összejöhettünk.

1972-től Horváth Márton dolgozott mellettem titkárként, mint tapasztalt régi munkás. Egészségi állapotom miatt azonban 1975-ben lemondtam az elnöki feladatról (a tagságot megtartva); ideiglenes megbízással *Szilágyi Zoltán* vette át a vezetést.

Őt aztán 1976-ban meg is választottuk elnökké, titkára *Debreceni István* (Rákoscsaba) lett. – 1980-tól hosszabb ideig dr. Fazekas László volt a bizottság elnöke, az első ciklusban *Mészáros Sándor*, a következőben *Kulcsár Tibor* volt mellette a titkár. Fazekas testvér távozása után a vezetést Kulcsár testvér vette át. Mivel ő lelkipásztori szolgálatban állt, a DB sorsa, összetétele ingadozóvá vált. Sőt az 1992-es országos választások után nem is alakult meg. Ennek fonákságát érezve tettem felajánlást *Révész Árpád* és *Győri Kornél*, akkori vezetőinknek, hogy szívesen vállalom a DB újjászervezésében rám háruló munkát. Ezzel egyetértett a Szövetségi Tanács is, így 1994-ben megindult a szervező munka, és 1995. januárjában vezetésemmel megalakult a DB, titkárául *Lakati Ádámot* választottuk. – Az 1996-os választások után a DB is megújult; ekkor elnöknek *Marosi Nagy Lajost*, titkárnak *Hufnágel Ádámot* választottuk meg.

Mi a jelentősége az 1960-as évek végi és 1970-es évekbeli röviden érintett helyzetnek?

A gyülekezeti munkásoknak nem volt lehetőségük rendszeres találkozókra, konferenciaszerű továbbképzésekre. Missziónk a falak közé volt beszorítva. Ezért a

szolgálattevők csoportjainak megmozdításával – kezdetben eseti módon, majd rendszeresítve az alkalmakat – elértük azt, hogy többségében szórványjellegű missziónk összefogó típusú találkozókat szervezhetett. Amikor 1972–75 között ezeket az egyházkerületi vezetőkkel (*Hajnal József, Háló Gyula, Hányik János, Mizerák Sándor*) egyeztettük, kialakult a helyes látásmód, miszerint e diakónus találkozóknak jelentős a lelki haszna, így ezeket rendszeresíteni kell.

Tematikailag két fronton kívántunk segítséget nyújtani: egyrészt a gyülekezeti szervezés, avatás ügyében, másrészt lelki táplálék nyújtása a gyülekezetekben szolgáló testvérek számára.

Fontos volt, hogy presbiter-diakónus avatás ügyében a gondolatot feleleventsük, mert az utánpótlás nagyon nehézkesen vagy szinte sehogysem ment.

Ugyancsak fontos volt, hogy az azonos lelki látás érdekében hasonló témák feldolgozását javasoljuk a kerületeknek a sorra kerülő alkalmaik számára. (Egy-egy témával felkészült előadó több kerületben is tudott szolgálni.)

Az alkalmak látogatottsága különböző volt – 30–120 fő közötti –, ez a kijelölt hely, időpont, előadók stb. szerint változott. Mivel a nagybudapesti szokásos évi tíz alkalmon kívül ezáltal az ország többi területét is bevontuk, kerületenként ugyan változó számarányban – évi 2–6 alkalom –, de érdemleges találkozókat tudtunk szervezni. A tanítás lelki oldala, a felelősség hangsúlyozása, egyáltalán az egy-egy gyülekezetben szolgálatot végzők közösségi megújulásának elősegítése hasznosnak mutatkozott.

Akkoriban rendszeresek voltak a balatonföldvári diakónus napok is. Ezeket eleinte „üdülés" címszóval indították, amikor áhítat, bibliatanulmányozás és előadás váltogatta egymást pihenéssel, és összességében jó közösség alakult. De általában kevesen vettünk részt, a létszám sohasem érte el a 20 főt. Ezen változtatott Fazekas testvér, és az üdülési időpont szombat–vasárnapjára meghívta a kerületeken keresztül a gyülekezetben munkálkodó testvéreket. Ilyenkor 50–60 fő – néha több is – jött össze. Hasznos előadások mellett általános gyülekezeti ügyeket, egyházfejlesztő témákat tudtunk megbeszélni; utóbbi esetben az illetékes vezető jelenlétében és segítségével.

Áldott alkalmak voltak ezek a rendszeresen ismétlődő és évenként előre beütemezhető találkozók.

A „Krisztusért járva követségben" című, 1996-ban kiadott jubiláris könyv VI. fejezete („Az önkényuralom árnyékában – 1949–1989") ezt a mozgósító erejű munkát nem említette – így a mostani „adalékokban" emlékező gondolatokat, tapasztalatokat, illetve vezetők neveit jegyeztem le kb. olyan oldalszámmal, ami megfelelt volna a nevezett könyv egyik alcímének.

Meglevő iratanyagom alapján ennél részletesebb feldolgozást is remélek elkészíteni Urunk segítségével.

Mikor bemégy az Úrnak templomába

Óhajtsd a percet, óhajtsd a napot,
Amikor minden gondod otthagyod,
S nem érdekel a kétes földi pálya,
Odavágyol az Úrnak templomába.
Odavágyol, hol megtisztul a lelked,
S az örök békét sikerül meglelned,
S hol nem kísért a múlt, a jövő képe,
Őszinte vággyal hullsz Isten elébe.

Mikor bemégy az Úrnak templomába,
A békességnek igazi honába,
Rakj le magadról minden földi terhet,
Újult lélekkel érjed el a termet,
Mikor kinyílik kapuja előtted,
Gondolataidat az égről szőjjed,
És ne nézz vissza az eltűnt világra,
Mikor bemégy az Úrnak templomába.

Így a zaj, lárma, mind kívül maradhat,
S belül igazi áhítat fogadhat,
Szenteld ez órát a békét adónak,
Legyen szívedben hatása a szónak.
Éber legyél és ne csak hallgass csendben,
És elfelejtsél mindent azon menten,
De úgy élj otthon és kint a világban,
Ahogyan élnél az Úrnak templomában.

Legyen kis hely, mit templomnak nevezhetsz
Ahol felszállhatsz a te Istenedhez,
Mikor bemégy az áhítatos csendbe,
Mintha ott lennél fent a csodás mennybe.
S amíg körülvesz a szent egyszerűség,
Érezd, hogy föléd hajol a derült ég,
S ne legyen lelkednek sem nyugovása,
Ha nem mégy el az Úrnak templomába.

Mily dicső kegy és milyen dicső álom,
Hogy szállhat lelkünk fehér imaszárnyon,
Hogy száll a lélek fel, fel a magasba,
Valami szent vágy viszi, űzi, hajtja,
Repül, repül, és Isten közelében
Megszentelődik abban a reményben,
Hogy boldog, dicső lesz a szárnyalása
Az Úr örök és csodás templomába!

Óhajtsd a percet, óhajtsd a napot,
Amikor földi élted itthagyod,
S nem csalhat vissza a világba semmi,
Búcsú nélkül és hirtelen kell menni.
Óhajtsd, kívánd a nagyszerű, hatalmas,
Dicsőséges, és örök diadalmat,
Mikor nem vágyol többé a világba,
Örökké élsz az Egek Templomába.

Kárász Izabella

Zágoni Jenő

Magyar baptista misszionáriusok Bolívia őserdőiben

A Cserepka házaspár beszámolója

„Ha Cserepkáék nem egy kis nemzet fiai lettek volna, talán Albert Schweitzerként ismerné nevüket a világ." Ezt a mondatot *Balázs Dénes*: Amazónia című könyvében olvashatjuk, amelyik a „Világjárók" sorozatban jelent meg 1987-ben.

Alighanem igazak a Cserepka házaspárt Bolíviában meglátogató író sorai. A nyugati magyarság és az erdélyiek körében jobban ismerik őket, mint itthon. Az ifjabb nemzedék, de a lelkipásztor-jelöltek többsége nem is hallott róluk. Pedig ők mindannyiunk számára példaképek lehetnének, hiszen egész életüket Isten oltárára, embertársaik megmentésére szentelték. Hirdették, hirdetik az evangéliumot Európa és Amerika különböző tájain: gyülekezetekben, menekülttáborokban, magyarok és nem magyarok körében, az őserdők mélyén élő indiánok között. Az Úr irányította lépteiket, s az erdélyi, magyarországi és a nyugati világban élő imatársak támogatták őket. Az általuk elvetett mag kikelt, az elültetett facsemete megnőtt, termést hozott és hoz ma is, mert Isten adta az áldást.

Korábbi hazalátogatásaik inkább rokoni találkozók voltak. Szerénységük nem engedte, hogy nagyobb nyilvánosság előtt szóljanak életükről. Többek ösztönzésére és sokak örömére 1993 és 1998 nyarán számos magyarországi és erdélyi református, illetve baptista gyülekezetben és tanintézetben kiállítással és diavetítéssel egybekötött beszámolókat tartottak. Ilyen alkalmakra került sor Budapesten, Sárospatakon, Szatmáron, a Szilágyságban, Marosvásárhelyen, Csernátonban, Brassóban, Székesfehérváron és más településeken.

Az alábbiakban rövid életrajzukat és a Nap utcai Baptista Gyülekezetben 1993. június 3-án elhangzott beszámolót közöljük.

Ilonka Margit

Erdély délkeleti részén található a Székelyföld. Az itteni Háromszék megye Dózsa György és Gábor Áron, Zágoni Mikes Kelemen, Barabás Miklós és Benedek Elek, valamint a világutazó Kőrösi Csoma Sándor, Bölöni Farkas Sándor, Szentkatolnai Bálint Gábor szülőhelye. Az utóbbiak közé sorolható Ilonka Margit is, aki egyben az erdélyi magyar baptista külmisszió legjelentősebb képviselője. Ő 1929. december 28-án Alsócsernátonban – a híres református lelkipásztor és egyházi író, *Bod Péter* (1712–1769) szülőfalujában – látta meg a napvilágot. Édesapja, *Ilonka Mihály* (1885–1937) a székelyföldi baptista misszió legtöbb áldozatot vállaló munkása volt. Édesanyja, *Kovács Rozália* tizenkét gyermeket nevelt. Margit sorban az utolsó előtti volt. Tizennégy éves korában döntött az Úr Jézus mellett, és 1943. szeptember 5-én merítkezett be. Középiskoláit Kézdivásárhelyen és Brassóban végezte. 1950-ben felvételt nyert a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetemre. Tanulmányait 1956-ban fejezte be. A magyar forradalom és szabadságharc éve meghatározó, sorsfordító volt az ő életére is. Ekkor államvizsgázott, ekkor kötött házasságot *Cserepka Jánossal*, és így került Pestszenterzsébetre, ahol férje az ottani gyülekezetet pásztorolta. A forradalom alatt Ausztriába, onnan pedig Kanadába mentek. 1958 és 1961 között további, más irányú orvosi tanulmányokat folytatott, kórházakban dolgozott. Külmissziós szolgálatuk megkezdéséig magánorvosi rendelőt nyitott. Közben két kisgyermeket, a hároméves *Barnabást* és az ötéves *Katalint* örökbe fogadták. Férjének ifjúkori vágyát, a külmissziós szolgálatot 1963 és 1983 között Bolívia különböző vidékein, testet és lelket próbára tevő körülmények között végezték. Ő férje oldalán imaházakat és kórházakat épített, betegeket gyógyított, de részt vett a lélekmentő szolgálatban is. Kanadába történő visszaérkezésüktől 1997-ig – a nyugdíjba vonulásig – orvosi szolgálatot végzett.

Grafika: Papp Szabolcs

Cserepkáné Ilonka Margit

Cserepka János

A Pest megyei Püspökszilágy nevű kisközségben született 1919. február 4-én. Római katolikus család tizedik gyermeke volt. Édesapja *Cserepka János*, édesanyja *Behany Veron-*

Cserepka János

ka. Tizenöt évesen fogadta el az Urat, és 1934. szeptember 8-án merítkezett be, majd beépült a helybeli baptista gyülekezetbe. Tizenhét éves korától folyamatosan a külmissziós szolgálatról álmodozott, misszionáriusok beszámolóit nagy átéléssel hallgatta és könyveiket olvasta. Középiskolai tanulmányait követően elvégezte a budapesti baptista teológiát. Frontszolgálatot végez, majd öt évig a szilágysági (Erdély), utána pedig a pestszenterzsébeti baptista gyülekezet lelkipásztora volt. 1956-ban dr. Ilonka Margit személyében Isten olyan társat adott mellé, aki támasza lett vágyainak megvalósításában, a megpróbáltatások elviselésében. A forradalom tragikus kimenetele még jobban megerősítette korábbi külmissziós szándékában, és útra keltek. A Baptista Világszövetség megbízásából Ausztriában a magyar menekültek lelkigondozását illetve sokak kivándorlási ügyeinek intézését végezte. 1957. július 22-én ők is Kanadába mentek, ahol hat évig a Torontói Magyar Baptista Gyülekezetet pásztorolta.

Többszöri kérésükre a Kanadai Baptista Missziós Társaság Bolívia őserdőiben élő indiánok közé küldte. Olyan helyeken is szolgáltak, ahol még nem járt fehér ember. Nejével együtt imaházakat és kórházakat építettek, hirdették az evangéliumot, s nagy szeretettel pásztorolta, segítette a kábítószerek korábbi rabjait, a különböző betegségekben szenvedő embertársait. Brazíliában elsajátította a mérges kígyók marásának gyógyítását, s ezáltal sokak életét a biztos haláltól mentette meg.

Bolíviai szolgálata mellett Észak- és Dél-Amerikában, Magyarországon és Erdélyben, baptista és református gyülekezetekben, tanintézetekben hirdeti az igét, megtérésre és a külmisszió támogatására ösztönzi a hallgatóságot. Jelenleg a kelownai (Kanada) Magyar Evangéliumi Közösség különböző felekezetű testvériségének hirdeti az örömhírt.

Cserepka János

Hadd kezdjem beszámolómat azzal a drága eseménnyel, amit Isten kegyelme elvégezhetett az én életemben és a mi életünkben. Jézus Krisztus mint áldott pásztor hozzám is elérkezett, és átszegezett kezével, mint egy mélységbe esett bárány után kinyújtotta a kezét. Rám talált, megmosta sebeimet az Ő vérében, gyógybalzsamot adott a szívemre, vállaira vett és bevitt a nyája közé. Azok közé, akiket Ő hívott, hogy „jertek és örvendjetek, mert aki el volt veszve, megtaláltatott." Az az elveszett bárány valóban én voltam. Tizennégy éves koromban talált rám Jézus. Tizedik gyermeke vagyok egy tizenkét tagú családnak. Testvéreim közül egyesek csecsemő-, illetve gyermekkorban, mások felnőttként a háborúban haltak meg. Jelenleg még egy testvérem él.

Én mindenki javát kereső, álmodozó ifjúként kezdtem az életet. Szerettem volna, ha minden ember testi és lelki boldogságban él. Mikor Krisztus ezt a boldogságot megadta az én szívemnek is, beépültem a Püspökszilágyi (Pest megye) Baptista Gyülekezetbe. Mint a nagy család egyik tagja, abban az időben még nem nagyon gondolhattam arra, hogy főiskolát végezzek.

Tizenhét éves koromban a Tahiban levő baptista táborba mentem egy ifjúsági találkozóra. Az áldott emlékű, református, későbbi mártír misszionárius, *Molnár Mária* néni ottani előadása és bizonyságtétele rendkívüli hatással volt további életemre. Nemsokára kezembe került Kunszt Irén evangélikus misszionáriusnőnek az életrajza, utána pedig *Albert Schweitzer* gyönyörű könyve, amelyben leírja, hogyan lett misszionárius, *David Livingston* életének megismerése, mind-mind nagy hatással voltak rám. Azon az emlékezetes tahii estét követő éjszakán nem tudtam elaludni. Fölkeltem, kimentem a nagy akácfa alá és ott vívtam a csatát: azon gondolkoztam, hogy egy magyar parasztgyerek hogy is lehetne misszionárius. Ez nem utópia? Majd hívást éreztem a lelkipásztori szolgálatra. Jelentkeztem a budapesti baptista teológiára, melyet sikeresen elvégeztem. Ebben az időben zajlott a véresen dúló, sok emberáldozatot követelő világháború. Így nem misszionáriusnak, hanem egyenruhába bújtatva a frontra mentem. Ott sokat szenvedtem, különösen lelki vonatkozásban, mivel mélységesen fájt az, hogy az emberek egymást ölik. A harctérről hazajöttem, és az akkori Hitközségi Irodában *dr. Somogyi Imre*, áldott emlékű egyházelnökünk azt mondta: Fiam! Erdélyben, a Szilágyságban hitoktató lelkészre van szükség. Magának oda kell mennie. Én elmentem a Szilágyságba, s megkezdtem a munkát. Megszerettem az ottani embereket, s 1948-ig ott szolgáltam. Mivel a román megszálló hatóságok kiutasítottak Erdélyből, hazajöttem Magyarországra. Korábban nem, de akkor, 1948 végén, már nehéz volt nyugat felé menni, hogy misszionárius lehessek. De itthon kellett maradni. Az öt évig tartó szilágysági szolgálat után Pestszenterzsébeten lettem lelkipásztor. Nagyon áldott időket éltünk az itteni gyülekezetben is. A háború utáni nehéz évek ellenére – vagy éppen azért – Isten lelki megújulást adott közösségünk tagjai között. Amikor eljött a nagy idő – az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc kimenetelének tragikus bizonyossága –, amikor az országból sok ezren megmozdultak, és a szabadság reményében útra keltek nyugat felé, az áldott emlékű *Udvarnoki András* testvér a Nagykörúton megállított és azt mondta: Te Jancsi, hát még itt

vagy? Tudom, hogy te mindig is a külmisszióba készültél. Itt az alkalom. Miért nem indulsz? Hazamentem. Kedves feleségemnek beszámoltam a találkozásról. Mire ő azt mondta: Édesapa, a nyugati határon az embereket lövik, akiket pedig elfognak, elhurcolják, börtönbe zárják vagy kivégzik. Hogy induljunk így el? S akkor azon kezdtem gondolkozni, hogy ha Isten nem nyit kaput, szabad-e nekem azon bemenni. Visszavonultam az irodába. Kinyitottam a Bibliámat, s Ézsaiás 45-ből az olvastam, amit Isten Círusnak mondott. *„előtted megyek, a vaszárakat leverem, s az érckapukat megnyitom, neked adom a sötétség kincseit".* Becsuktam a Bibliámat. Elektromos áramként suhant át rajtam az ige, és azt mondtam: ez csak Isten parancsa lehet. Ez a külmisszió! Igen. Le kell menni a sötét bányákba, s a sötétség kincseit meg kell találni. Nekünk pedig el kell indulni. S akkor elmondtam kedves feleségemnek az olvasottakat, mire ő azt válaszolta: *„A te Istened az én Istenem, a te néped az én népem, ahová te mész, oda megyek én is."* Néhány napon belül, miután felelősen ráhagytam egy pásztorra a gyülekezetet, és az elöljárókkal az ügyet megbeszéltem, elindultunk az ismeretlenbe. Ausztriában, a 200 ezer magyar menekült között tíz hónapot töltöttünk. A Baptista Világszövetség felkérésére tábori missziót végeztünk. Igét hirdettünk, szeretetcsomagokat osztottunk és segítettük a különböző országokba történő kivándorlást. Mi Kanadába mentünk. A torontói kis magyar baptista gyülekezetben örültek nekünk. Az ottani testvérek nem tudták, hogy a mi eredeti szándékunk a külmisszió, mi sem tudtuk, hogy oda csak kanadai állampolgárság megszerzése után mehetünk. Így Torontóban maradtunk, ahol bőven volt munkám az odatelepedett nagyszámú magyarság körében. Közben azt is megtudtuk, hogy a külmisszióba indulók korhatára maximum 33 év. Én akkor már 39 éves voltam. Kétségbe estem. Zokogtam azért, hogy elhagytuk Magyarországot, s külmissziós vágyunk sem teljesedhet. De Isten felemelt, és megmutatta azt a feladatot, amit azon menekült magyarok körében kellett végeznem, akik a hontalanság keserű napjait élték. Nem volt könnyű a munka, hiszen ekkor még mi is idegenek voltunk. Közben megszereztük a kanadai állampolgárságot. Kedves feleségem, Margitka még ekkor is kérdezgette: édesapa, miért is hagytuk el Magyarországot, mikor még a külmissziós tervünk sem valósulhat meg? Az is tény, hogy nemsokára már mi is otthon kezdtük érezni magunkat Kanadában. Feleségem is megszerezte az ottani orvosi diplomát, én pedig meghívott, fizetett pásztor voltam. A gyülekezet és a magyarság körében végzett munkánk is eredményes lett. A Torontói Magyar Baptista Gyülekezet taglétszáma 15-ről 95-re emelkedett. Ez örömünket még jobban fokozta. Azt viszont mégsem felejtettük el, hogy az Úr minket nem kanadai szolgálatra hívott el. Újból jelentkeztünk a Külmiszsziós Társaságnál, s ekkor végre kérésünket elfogadták. Ez 1963 májusában történt. Augusztus 5-én New York-ból, 17 nagy csomaggal, 5 évre szükséges ruházattal, gyógyszerekkel, műszerekkel ellátva 21 napig a Csendes-óceánon Chiléig hajóztunk. Onnan vonattal a célországba, Bolíviába mentünk. Boldogok voltunk, örültünk, hogy Isten a szívünk kérését, imádságainkat meghallgatta. A dél-amerikai ország nagy városában, Cochabambában 8 hónapig spanyol nyelvtanfolyamon vettünk részt. Margitkámnak könnyebb volt, mert ő beszélte a román nyelvet, ami szintén a latin nyelvcsaládhoz tartozik. Nekem viszont egyáltalán nem volt könnyű, mivel a latint soha nem tanultam. A lényeg az, hogy végül is elsajátítottuk a spanyol nyelvet. Én képtelen vagyok elmondani nektek azt a drága és tiszta örömet, amikor az első spanyol nyelvű bizonyságtételemre egy 15 éves fiú Jézust elfogadta Megváltójául. A szívünk is ráhangolódott az előttünk álló nagy feladatok ellátására, és nekiláttunk a munkának. A Külmissziós Társaság fölhelyezett bennünket La Pazba, a 3800 méter magasságban levő fővárosba, melynek repülőtere 4200 méteren van. La Paz a világ legmagasabban fekvő fővárosa. Ott van a bolíviai baptisták 1940-es évekbeli „Nap utcai" gyülekezete. Én is ide kerültem lelkipásztornak. Nem volt könnyű. Bemerítésekkor a spanyol nyelvű szöveget még a tenyerembe helyeztem, hogy az valamelyes biztonságot jelentsen számomra. Úrvacsoraosztáskor még egy kis gumival is odaszorítottam. Biztos akartam lenni benne, hogy a szeretetési igét és az emlékjegyek kiosztási szövegét általuk is érthetően továbbítsam feléjük. Ezt tettem a 350–400 tagú gyülekezet előtti igehirdetések és evangélizációk alkalmával is. Úgy is volt, hogy a prédikációt spanyolul kezdtem, majd megakadt a nyelvem, mert ki szerettem volna mondani mindazt, ami a szívemből kikívánkozott. Megálltam, bocsánatot kértem a gyülekezettől, magam mellé kértem a feleségemet a szószékre, hogy ő tolmácsoljon. Az is megtörtént, hogy egyből magyarul kezdtem hirdetni az igét, bár mindez nem szándékosan történt, de a testvéreim ezt is megbocsátották nekem. A fővárosban tíz hónapig voltunk. Margitka egy amerikaiak által fenntartott metodista kórházban kapott orvosi és missziómunkát, én pedig a börtönmissziói, illetve lelkipásztori feladatokat láttam el a diakónus testvérekkel együtt. Közben Bolíviában, a gyakori lázadások országában kitört egy újabb nagy forradalom. Utána, csak La Paz utcáin 1500 holttest maradt. Ez is nagyon elkeserített bennünket, és nem találtuk a helyünket. Csak látogatóba mentünk az őserdőbe, a dzsungelbe, és ott megláttuk a nagy hasú, sápadt, parazitákkal teli gyermekeket, asszonyokat, férfiakat, akik kibeszélhetetlenül nyomorúságos körülmények között tengették életüket. Ekkor már tudtuk, éreztük, hogy a mi munkahelyünk itt van! Hazamentünk a fővárosba, s engedélyt kértünk a Külmissziós Szövetségtől, akik áthelyeztek bennünket az Amazonas ottani vízgyűjtő területén levő Chapare vidékére. Ott pálmatetős kunyhókban laknak az emberek. Találkozásunkkor, a legelső orvosi rendelések idején a bennszülöttek nagyon zárkózottak voltak, de Isten csak-

Cserepka János misszionárius testvér indiánok társaságában

hamar közel hozott bennünket, megnyitva szívüket és szívünket egymás elfogadására. Az Úr az orvosi és a lelkigondozói munkánkat is megáldotta. Szinte gomba módra „a földből nőttek ki" a gyülekezetek. Az orvosi munkán keresztül, az utcán, a piactereken és mindenfelé alkalmas és alkalmatlan helyeken és időben Ő munkálkodott általunk. Közben meghallottuk, hogy tőlünk háromnapi járóföldnyire, bent az őserdő mélyén, a nagy folyókon túl, egy olyan törzs él, akiket még nem ért el a civilizáció, és így az evangélium sem. Szívemben egyre inkább erősödött a vágy, hogy egyszer elérjem őket. Elmondtam Margitkámnak is ezt az óhajom. Ekkor ő rám nézett, elmosolyodott, és kijelentette: de nem nélkülem. Viszont én egyedül akartam menni, megkímélve őt az út veszélyeitől és fáradalmaitól. Végül is övé volt az utolsó szó, és egy szép napon együtt indultunk az ismeretlenbe. Csak egy napot mehettünk kocsival, majd két napig gyalogoltunk. Amikor a nap eltűnt a láthatáron, lefeküdtünk. Úttalan utakon mentünk, a fáradtságtól estünk össze az őserdőben, de végül is elértük a jura-törzset. Előbb ők, majd mi is bizalmatlanul szemléltük egymást. Barátságunk két és fél évig tartott. Mivel nem tudtunk értekezni, találtunk egy misszionáriusnőt, aki igét is hirdetett és tolmácsként is segítségünkre volt. Az első igehirdetésünkkor nyolcan tértek meg. Nagyon boldogok voltunk, amikor az Úr segítségével begyűjtöttük az első kalászokat, melyeket kévék követtek. Istené a hála azért, hogy ma a lakosság nagy része keresztyén. Közöttük Margitka volt az első orvos. Orvosra pedig nagy szükség volt, mivel ezen a területen a mérges kígyók, a kórokozó paraziták száma rendkívül nagy volt. A lakosság számára kórházat is építettünk, hogy jobb körülmények között végezhessük a reánk bízott feladatot.

Egy alkalommal a Délkereszt nevű evangéliumi rádió igazgatójával a nagy folyón hét napig hajóztunk. Útközben olyan bennszülötteket és „településeiket" láttuk, ahol nagy nyomorúságban, gyógyszer és evangélium hiányában szenvedtek. Az akkor látottakat sem felejthettük el. Közben Kanadában jártam. Ott találkoztam *Halász Józseffel*, aki korábban a budapesti Laki-hegyi rádióadó mérnöke volt. Ő is Kanadában telepedett le, s a Vancouveri Egyetem tanáraként, számítógép-építőként vált világhírűvé. Együttlétünk alatt elbeszéltem neki missziós életünk egy-egy epizódját, diavetítés révén képeket is láthatott. Nagyon csodálkozott azon, hogy mi gázlámpa mellett műtöttünk. Közöltem vele, hogy mindez csak abból az egyszerű okból kifolyólag történik, mert nincs áramfejlesztőnk és nincs, aki beszerelhetné a villanyt. Ennek az embernek, aki nemrég műtéten esett át, fölcsillant a szeme, és mintha csak a szomszédba akart volna benézni, azt mondta: Én lemegyek Bolíviába, és lesz villanyáramotok is. Ő volt az egyetlen magyar, aki eljött hozzánk. Huszonegy napig volt nálunk. Fölszerelte a generátort, s ezután volt villanyvilágítás, melegvíz és sok egyéb munkánkban is rendkívül hasznos volt a segítsége. Ha már olyan nagy távolságra eljött, szerette volna látni a világ legnagyobb folyamát, az Amazonast is. Azonban érdeklődése kiterjedt a nagy víz menti, közeli és távolabbi vidékek őslakosságára, az ottani viszonyokra is. Én tájékoztattam a már korábbi, szívemet szorongató élményeimről. Ekkor még semmi különöset nem mondott, de hazament, s a világhírnévnek örvendő *dr. Csizmadia Imrével*, a Torontói Egyetem tanárával együtt, az amerikai magyarság körében gyűjtést indítottak egy olyan kórházhajó megépíttetésére, amelyik alkalmas lenne az Amazonason közlekedve az ott élő indiánok gyógyítására. A terv megvalósításához az angolokon kívül a bolíviai állam is hozzájárult. Istennek hála, rövid időn belül megépíthettük a Bethesda Kórházhajót, elláttuk berendezéssel, s nemsokára annak felavatására is sor került. Az ünnepségre az ország minden részéről érkeztek atyafiak: repülőgéppel, autóbuszokkal, gépkocsikkal és kenuval. Jelen voltak a bolíviai minisztériumok képviselői, az ellentengernagy, a környékbeli lakosság nagy tömege. Az árbocon lengett a bolíviai és a magyar nemzeti lobogó. Nekünk az utóbbi, az édes hazánkhoz való kötődésünk megerősítésén kívül, az Amerikában szétszóródott magyarság áldozatvállalásának áldásos bizonyítéka volt. A világ fennállása óta az őserdő közepén ilyen ünnepélyre még nem került sor. A bolíviai, kanadai és a magyar Himnusz elhangzása után ünnepi istentisztelet és hivatalos beszédek következtek, majd a hajót átadtuk a rendeltetésének. Megsegítésünk végett a hajóra egy kanadai orvosházaspár, *dr. B. Taylor* és felesége, *Susann* jött, akik ott folytatták a munkát, ahol mi abbahagytuk. A kórházhajó testet és lelket gyógyító útjairól csak annyit mondok, hogy a folyam mentén gyülekezetek alakultak, megtért emberek kenuval jöttek nagy távolságokról is Jézust dicsőíteni. Ott tért meg egy kislány is, aki miután elvégezte a teológiát, ápolónő lett, majd ezen a hajón vezető evangélistaként hirdeti az igét.

Gyermekeink iskoláztatása végett Bolíviából hazatértünk Kanadába. Azonban ezt a döntésünket nem áldotta meg az Úr. Egy rettenetes autóbalesetem volt, amikor egy részeg fiatalember elütött. Sokáig eszméletlen állapotban voltam. 145 napig feküdtem a kórházban, lábamat is ötször meg kellett műteni. Két évig csak mankóval járhattam. A Sportegyetemen tanítottam, fizetésem is jó volt, de ott nem találtam a helyemet. Gyakran könnyeimmel öntöztem a párnám, sajnáltam, hogy nem lehetek ott, ahova az Úr eredetileg küldött. Miután meggyógyultam, feleségemmel úgy döntöttünk, hogy Isten vezetésével visszatérünk Bolíviába. Igen ám, de a Missziós Társaság vezetősége úgy határozott, hogy ekkor már Dél-Bolíviába, az argentín-paraguay-i határ közelébe kell mennünk, mivel ott még nincs baptista misszió. Margitka elvállalta a legelzártabb bolíviai törzs közötti orvosi munkát, ahova 125 kilométeres homoksivatagi, majd kaktuszokkal teli, tüskés, bozótos és víztócsás utakon lehetett eljutni. Nehéz körülmények között, de lelkesen munkálkodtunk itt is az Úr ügyének szolgálatában. És Ő annyira megáldotta fáradozásainkat, hogy a közelmúltban az ottani gyülekezet jegyzője arról írt, hogy ma 300–350-en vannak a gyülekezetben, és a környéken – ahova orvosi munkára jártunk ki az ősbozótos falvakba – Istent dicsőítő közösségek jöttek létre. Nem mi, nem a helybeliek hozták létre azokat, hanem az Úr Lelke végezte a munkát.

Ugye hosszan beszéltem? Viszont így is csak nagyon keveset mondtam el abból, amin külmissziói munkánk során átmentünk. Nyugdíjba vonulásunkkor a kanadai Külmiszsziós Társaság Bolíviában, a baptista egyház, de az állam is kitüntetésben részesített és okleveleket is adtak, elismerve azt a munkát, amit emberi erővel senki sem végezhetett volna el. Emberbaráti szeretetünk, áldozatvállalásunk nem lehetett volna gyümölcsöző, *„ha az Úr nem építi a házat..."*

Hosszú, csodálatos volt ez az út, amin jártunk. Be kellett menni a sötétségbe. Isten megnyitotta szemünket,

és a sötétség kincseit megláthattuk Bolívia őserdeiben, fönn a magasban és lent a mélységben egyaránt. Ezer veszély közepette mindez a Golgotai Kereszt érdemében történt. Ő, akinek kezei és lábai átszögeztettek, legyőzte a halált. Mielőtt itthagyta volna ezt a földet, azt mondta egy kis csoportnak: *„Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében"*. Mi is ennek a küldetésnek próbáltunk eleget tenni. Fölolvasom még azt a drága igét, amivel annak idején Bolíviába indultunk. Ez az Apostolok cselekedeteinek 26. fejezetéből való. Pál apostol mondta, amikor az Úr hozzá szólt és elküldte őt a szolgálatra. Ezeket a szavakat a kis Újszövetségembe is bejegyeztem akkor, 1963 júniusában. A Szentlélek tette szívünkre ezt az igét: *„Hogy megnyissa szemeiket, hogy sötétségből világosságra és a sátánnak hatalmából az Istenhez térjenek, hogy bűneiknek bocsánatát és a megszenteltek között osztályrészt nyerjenek az énbennem való hit által"*. S mindezt Jézus tette velünk és általunk is. Érdemes Jézusnak szolgálni. Amit te odaadsz Neki, Ő azt sokszorosan adja vissza és abban meggazdagítja a te életedet. Amit te leteszel az Ő kezébe, azt Ő akarja és tudja is használni.

Drága magyar testvéreim! Látjátok, micsoda nagy lehetőséget nyitott meg Isten nekünk. Ezer éve keresztyének vagyunk és ebben az ezeréves keresztyénségben nekünk, magyar baptistáknak is adott Isten egy kis területet, ahol szabad volt vetni és szabad volt aratni, és majd egyszer szabad lesz énekelni, hogy: „kévénk örömest, kévénk örömest, egykor hozni fogjuk, kévénk örömest." Ámen.

Cserepkáné, Dr. Ilonka Margit:

Azok után, amit férjem elmondott a mi együtt megtett utunkról, alig maradt mondanivalóm. Ő valóban összefoglalta mindazt, amin az Úr átvezetett bennünket. Én erdélyi, székelyföldi vagyok. Háromszék vármegye Alsócsernáton nevű nagyközségében születtem. Ez abban az időben történt, amikor a gyermekről még azt mondták, hogy áldás. A tizenegyedik gyermek voltam a családban. Onnan is tudom, hogy szívesen fogadtak, mert szeretetben hordoztak és gondoztak nagyobb testvéreim és szüleim is. Édesapám prédikátor volt. Tudom, hogy még mielőtt megszülettem volna, imádkoztak értem. Utána, ebben a nagy családban és a gyülekezetben is olyan természetesen nőttem föl és mondtam azt, hogy az Úré vagyok. Később aztán eljött az idő, amikor 14 éves koromban elkerültem otthonról, mivel nagyon szerettem volna tanulni. Édesapám halála nagyon megrendítette a nagy családot, de a Székelyföld minden baptistáját is, hiszen volt idő, amikor egyedül kényszerült ellátni hét megye gyülekezeteinek lelkigondozását. Ezt tette az Úr és embertársai iránti szeretetből. Sokszor ő csak vendég volt a családi házban. Egyszer özvegyen maradt édesanyám elmondta valakinek – és én meghallottam a beszélgetést –, hogy nagyon szerették volna, ha legalább a kisebb gyermekeknek biztosítani tudják a továbbtanulás lehetőségét, de most már szó sem lehet róla. Ennek ellenére egyre inkább fokozódott bennem a tanulási vágy. Így jutottam el egy özvegyhez, *dr. József Kálmánnéhoz*, aki megbénult tanárnő volt, s magánórákat adott a diákoknak. Én ápoltam őt, és ő tanított engem. Ebben az időben, 14 évesen jöttem rá arra is, hogy hiába mondom, hogy az Úré vagyok, ha nincs meg bennem a személyes döntés Krisztus mellett. A családtól legelőször elszakadva megláttam, hogy nem egy ilyen nagy sátor alatt megy végbe a megváltás, mint a mi családunk volt, hanem személyes döntés szükséges minden ember életében. Még abban az évben bemerítkeztem. Az Úr megáldott testvérekkel, barátokkal, és mondhatom azt is, hogy az orvosi hivatást is annak köszönhetem, hogy egy igazi hívő barátot adott mellém az Úr. *Deák Matildnak* hívták, aki már Őnála van. Bátor lány volt, már kiskorában tudta, hogy orvos lesz. Nekem fogalmam sem volt róla, nem voltak ilyen vonatkozású terveim. Ő biztatott arra, hogy nekem is a betegek gyógyítójává kell válnom, ő előttem járt jó példájával, s én követtem a tanácsait. Így kerültem a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetemre. Nem ment minden simán. Úgy is volt, hogy veszélybe került az ösztöndíjam, ami tanulmányaim megszakításával járt volna. Istennek ekkor is gondja volt rám *dr. Pápai Zoltán* tanár úr személyében, aki közbenjárt érdekemben. Isten útjai kiszámíthatatlanok, terveinek megvalósítására pedig embertársainkat használja föl. Amikor tanulmányaim vége felé tartottam, és csak néhány hónap hiányzott az államvizsgáig, mindenki aggódott azért, hogy az ország melyik távoli vidékére fognak helyezni, és hogy hová megyek majd feleségül. Szeretteim tudták, hogy én „túl igényes vagyok", s olyan prédikátorférjet szeretnék magam mellett látni, mint amilyen az édesapám volt. Akkor hozta az én Uram az életembe Jánost, aki egyik erdélyi látogatása alkalmával gyülekezetünkben szolgált. Hallottam az Igét rajta keresztül. Azután az a boldog meglepetés ért, hogy megkért arra, hogy együtt járjuk tovább az utat, közösen. Ekkor vetette föl a külmisszió gondolatát is. Én soha sem álmodtam ilyenről. Mi olyan erdélyiek voltunk, akik örültünk annak, ha éppen csak fönntarthattuk magunkat. Nem ábrándoztunk. Arra sem gondolhattunk, hogy valaha másoknak is adhatunk bármit. Még a hitünkből sem. Az anyaországtól, de másoktól is elfelejtett és megvetett népnek éreztük magunkat. De Isten annyira kegyelmes volt hozzám, hogy férjemen keresztül valóban kiváltságban részesített. Elhívott ebbe a szolgálatba, s életutam alatt bennem Ő munkálkodott. Sok év, évtized után most is fülembe cseng a nagyváradi gyülekezet lelkipásztorának, az áldott emlékű *Bokor Barnabás* testvér éneke, amit a Marosvásárhelyi Baptista Gyülekezetben hallottam. Tudom, hogy közületek sokan ismerik ezt a drága éneket:

Napnyugtakor mentem egy hajlékba,
Hol egy fiúcska immár haldokla.
Szólék Jézusról, mire sóhajtva:
Ezt eddig nékem senki nem mondta. (...)

Azon az estén és egész eddigi életemben folyton hallom a refrén befejező sorait:

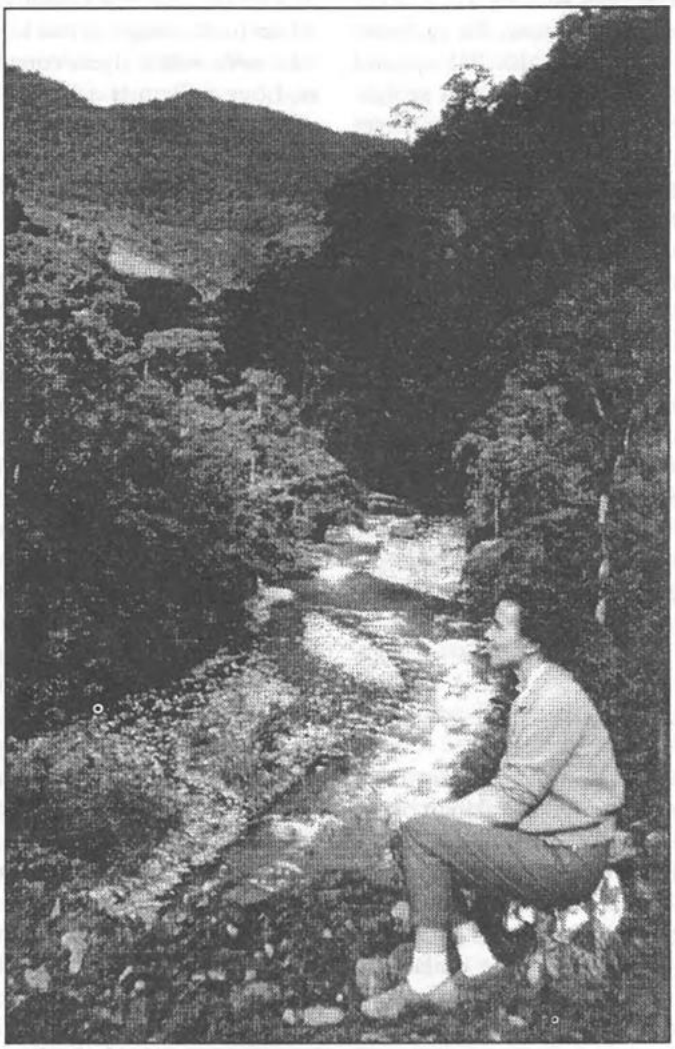
Ne legyen ki szóljon keservesen:
Ezt nékem nem mondta még senki sem!

Ezt ismételve mentem haza. Kerestem egy sötét helyet ott, ahol laktam, és megköszöntem az Úrnak azt, hogy Ő akkor engem is elhívott a külmisszióba. Fogalmunk sem volt arról, hogy olyan hamar egymás után következnek az események. Isten megnyitotta számunkra az utat, ahogy az előbb János is elmondta. Valóban kegyelem volt számomra is, hogy én is vele mehettem. Élet-

utunk nem volt könnyű, de az erdélyi magyar lét nehézségei megedzettek és segítségemre voltak. Idegen országban, egymás nyelvét nem ismerve, de mégis akarva, valamit tettünk azért a népért, amelyet Ő reánk bízott. Legtöbbször azért imádkoztam, hogy őrizzen meg attól, hogy valaha is útjába álljak férjemnek abban a munkában, amit az Úr rajta keresztül akar elvégezni.

Munkánk során olyan szegény, elesett nép közé kerültünk, akiknek valóban szükségük volt ránk, hiszen senki sem törődött velük. Emlékszem az első napra, amikor fölmásztam egy cölöpökön álló tetőszerkezet alá, ami pálmalevéllel volt födve, ahol egy beteg feküdt. Tüdőbajos volt. Akkor köpte ki a tüdejét. Mellette egy még járni nem tudó csöppség abban a fertőzött, síkos anyagban mászkált. Megrázó egy eset volt a többi számtalan között. Azt sem tudtam, hogy a férfin, vagy a gyermeken segítsek-e. Rengeteg munkánk volt a nép között. Meg kellett őket tanítani egészségesebben élni, táplálkozni, az alkohol káros szenvedélyéről leszoktatni, az általános törvényeket betartatni. Küzdelmet vívtunk azért, hogy gyermekeiket beoltassák, mivel a fertőző betegségek sokuk halálát okozták. Most, amikor visszagondolok az elmúlt évek küzdelmeire, megmondhatom nektek, hogy a legtöbb változást az őserdők népének életében nem az én orvosi tanításom hozta, hanem az Evangélium. Eszembe jut az az ember – egy a sok közül –, aki az Urat elfogadta. Azelőtt minden gyermeke meghalt tüdőbajban, himlőben vagy más ragályos betegségben. Most pedig sorban nevelgeti azokat, akik azután születtek. Nem voltak már elgyötörtek a gyermekek, hanem egészségesek, olyanok, akik tudtak énekelni, akik velünk együtt tudták dicsérni Isten csodatetteit. Nekünk ezek voltak az igazi örömeink.

Előbb imaházakat, majd kórházakat építettünk. Kezdetben az istentiszteleti alkalmak után, vagy más napokon is az imaházban fogadtam a betegeket. Még szülést is vezettem le, és műtöttem is az imaházban. Az egyik megoperált golyvás férfi később a gyülekezet diakónusa lett. Az egyik fiúnak kifolyt a szeme. Emiatt szégyenlős volt, és mindig leghátul meghúzódva, az élettől kevesebbet remélve, valósággal tengődött. A szemét megoperáltattuk, üvegszemet tettek a hiányzó helyére, s amikor nyolc évvel később visszamentünk, ő zenélt és a gyülekezet diakónusa volt.

Emberkéztől háborítatlan, vadregényes tájakra vitték el misszionárius testvéreink Isten Igéjét. A kép előterében Cserepkáné, dr. Ilonka Margit látható

Mint már jeleztem, később kórházat is építettünk. A súlyosabb betegek ápolása egyre nagyobb gondot jelentett, de nem tudtunk volna 24 órás szolgálatot szervezni személyzet nélkül. Ekkor megkezdtük az ápolónőképzést. Először egy kenyeret kihordó kislány, Gabi jelentkezett, s őt követte a testvére, majd mások is. Kis iskolát nyitottunk, mert a leendő nővérek még számolni sem tudtak. Emlékszem, hogy milyen nagy nehézségem volt a pulzus kiszámításának megtanítása. Azt kellett a fejükbe vésni, hogy ha egy negyed percig számoljuk a pulzust, azt beszorozzuk néggyel, akkor megtudjuk, mennyi a beteg pulzusa egy perc alatt. Később ezekből a lányokból olyan szakemberek lettek, hogy szolgálataikat még a környék kórházaiban is igényelték. A kígyómarást, ami elég gyakori volt ezen a vidéken, legjobban a mi lányaink tudták gyógyítani.

Nem hanyagoltuk el a vidéket sem. Minden héten három alkalommal az embereket sorra vizsgáltuk, és azután hangzott az Ige. Olyan filmeket mutattunk be, amelyek nevelő jellegűek, beszéltünk nekik az Úr Jézusról, aki lelket és testet is gyógyít. Annyira hozzá kötődtünk a lakossághoz, hogy már majdnem mindenki ismerte Don Juan-t, vagy Pastro Juant-t – így hívták a férjemet – és engem is. Már messziről integettek, köszöntöttek, s tudták, hogy ha hozzánk fordulnak, próbálunk segíteni rajtuk.

Később, az utolsó ottlétünkkor is adott Isten sok lehetőséget a rászorultak testi és lelki gyógyítására. Férjem ezekről is beszélt. Ezt a rövid tájékoztatót csak azzal szeretném befejezni, hogy hangsúlyozzam: ma is vannak embertömegek – ott és itt, s az egész világon –, akik szomjazzák az Igét, óhajtják a gyógyulást. Mindannyiunk feladata, hogy segítsünk rajtuk.

Köszönjük, hogy lélekben velünk voltatok, s imádkoztatok értünk. Azért is hálás a szívünk, hogy most is szeretetben hordoztok bennünket. Tudjuk, hogy a fiatalok közül sokan az igazi értékeket keresik. Próbáljátok a gyülekezetben, a közösségi életben, az egyéni kapcsolatokban megmutatni nekik Krisztust. Azt az Urat, aki életét áldozta mindenkiért. Ne felejtsétek el azt, hogy addig, amíg csak ceremóniából áll az életünk, a gyülekezeti munkánk, addig nem kívánkozik közénk a fiatal, mert a világ több ceremóniát és látványosabbat tud adni nekik. De akkor,

amikor Jézus Krisztus kerül a középpontba, és mások is látni fogják, hogy Ő az Úr a ti életetekben, ők, a ti gyermekeitek is azt az életformát fogják követésre méltónak találni. Ebben az áldozatokkal teli, de lelki örömökben annál gazdagabb munkában segítsen meg titeket is az Úr.

Cserepka János

Margitka előbb elmondott gondolatait még ki szeretném egészíteni néhánnyal. Többek között eszembe jutott az a tény, hogy bármennyit is tanultunk az iskolában és teológián, a misszionáriusnak ott a helyszínen kell tovább tanulni, és nagyon kell alkalmazkodni az adott körülményekhez. Itthon, Erdélyben és Magyarországon, nem kellett még egy szeget sem ütnöm valamibe. Bolíviában pedig építkeztünk, gépkocsit vezettem és javítottam, asztalos, kőműves, sőt még orvos-kisegítő és általában mindenes voltam. Közben nyelveket tanultunk, s az ottani lehetőségekhez képest elláttuk a lelkipásztori és az orvosi feladatokat.

Szólni szeretnék egy emberről, akivel néhányan közületek is találkoztak. Ő a világ egyik legkiválóbb embere, *Dr. Jaime Goytia* a neve. Ő Bolíviában, de az egész Dél-Amerikában is hatalmas missziómunkát végzett, különösen a Biblia terjesztése terén. Cochabambában az ő pásztorsága alatt tevékenykedtünk. Egy nagyon szép levélben emlékezett meg a magyar vendégszeretetről, a pestszenterzsébeti gyülekezetről, ahol Igét hirdetett. Ezt azért említettem meg, mivel úgy gondolom, hogy ez volt az egyetlen kapcsolat a bolíviai és magyarországi baptisták között, amiről tudomásom van. Még két magyar vonatkozású ügy: részt vettünk egy La Pazban rendezett magyar egészségügyi kiállításon, ahol a magyar nagykövettel is találkoztunk, de lehet elfoglaltságából kifolyólag fel sem tűnt neki, hogy mi is magyarok vagyunk. Egy másik magyar kapcsolatunk egy útépítő vállalattal volt, melynek dolgozói a környéken munkálkodtak azon, hogy az utak jól járhatók legyenek.

Amint már említettem, a szükség, a körülmények befolyásolják és alakítják a misszionárius munkáját is. El tudjátok képzelni, hogy 185 km-re voltunk a 2600 méter magasságban levő Cochabambától? Innen a 4500 méteres, illetve az 5400 méter magas Andok, azaz Kordillerák hegyeire kellett mennünk. Onnan 50 km-en belül ereszkedtünk le a 300 méteren levő trópusra. Sok helyen a kocsi kerekei mellett csak egy tenyérnyi távolságra volt a 3000 méter mély szakadék. Ezen az úton vezettük a kocsit kilenc és fél évig. Sürgősségi esetekben nem volt könnyű a beteget kivinni az őserdőből, de azt is megtettük. Autószerelést nem tanultam. Volt, amikor leégett a motor, máskor pedig a zúgó patak közepén eltörött a tengely. Minden esetben magam kellett megtalálnom a megoldást. Megépítettük a kórházat és egyebeket. Ne gondoljátok, hogy a nép sietett volna segíteni. Csak kíváncsian nézték, hogy mi lesz abból az épületből. Végül egy ember, akinek egy évvel korábban a kislányát Margitka súlyos betegségéből meggyógyította, egyszer csak megállt egy lapáttal és ásóval a kórház előtt, és azt mondta: ti segítettetek a gyermekemen, én is segítek nektek. Egy másik példát is el szeretnék mondani. Bolíviában nagyon sok a mérges kígyó, és a trópusi betegségek is pusztítják az őslakosságot. Margitkám Kanadában nem találkozott ezekkel a betegségekkel, s így nem is tanulmányozhatta. Ezért Brazíliában, Sao Paolo-ban szakosította magát, de egyben orvostársainak az addig szerzett tapasztalatait is átadta. Ő elment oda, majd én is követtem őt. Sao Paolo-ban gyönyörű, nagy magyar baptista gyülekezetet találtunk *Nagy István* testvér vezetésével. Ugyanott szép nagy református templomot is sikerült „felfedeznünk", ahol *Apostol János* lelkipásztor szolgált. Ott találkoztunk az áldott, melegszívű *Ádám Jenő* bácsival, aki egy csoportot tanítgatott a gyönyörű, szép, ősi magyar énekekre. Nagyon áldott együttléteink voltak az erdélyi és magyarországi hazától messzire került honfitársainkkal. Akkor végre magyarul evangélizálhattunk és hirdethettük az Igét. Itt fáradhatatlannak érzem magam. Hét és fél napig utaztam autóbusszal, míg végre egy kis drága magyar kávéültetvényes csoporttal találkoztam, akik valahonnan Nagyvárad környékéről jutottak el „a világ végére".

Két céllal utaztam Brazíliába. Először, hogy kedves feleségem közelébe lehessek, másodszor pedig azért, hogy magam is tanulmányozhassam a mérges kígyók által megmartak gyógyítási lehetőségeit, hiszen az őserdőben számos megdöbbentő esettel találkoztunk. Sokszor pedig nem tudtunk eredményesen beavatkozni. Akkor feleségem és az állam egészségügyi miniszterének közbenjárására a nagynevű *Institutio Butontan*-ban szaktanfolyamon vettem részt. Margitka a trópusi medicinát sajátította el, én pedig „kígyószakértő" lettem. Az ott megszerzett ismereteket Bolíviában kamatoztathattuk. Rövid időn belül kórházunk olyan központi hely lett, ahol a kígyómarásos eseteket is sikeresen gyógyítottuk. Soha sem felejtem el azt a fiút, akit félholtan hoztak be a kórházba. Kígyó marta meg és vérzett. Még időben sikerült gyógyszert adni, majd kezelni. Amikor láttuk teljesen meggyógyulni, a szívemben olyan tűz, olyan boldogság és hálaadás volt, hogy úgy éreztem: ezért is érdemes volt születnem.

Ahogy feleségem, Margitka mondta, az utak végén, az útkereszteződéseknél még annyi fáradt ember él, annyi kígyómarta, testi és lelki betegségekben szenvedő embertársunk van, aki gyógyulásra vár. Ennek bizonyságául elmondok egy esetet. „Kígyó-Múzeumot" hoztam létre, melyet nagyon sok városi ember is megnézett, mivel nálunk az őserdőn kívül nem nagyon volt más látnivaló. Kiállításomon egy kis asztalon ott volt az Újszövetség. Nagy és kisebb üvegekben különböző fajta kígyókat és mérges pókokat lehetett látni. A turistáknak előadásokat is tartottam. Egyszer egy svájci professzor jött orvosokkal hozzánk, aki egy svájci pénzen működő bolíviai gyermekkórházat ellenőrzött. Miután a kígyómarásról szóló előadást megtartottam, olvastam a Bibliából, s elmondtam azt is, hogy minden jelenlevőnek sürgősen szérumra van szüksége. Felolvastam a János 3:15–16-ot, és azt mondtam: hogy ha valaki hisz Őbenne, annak örök élete lesz. A bűnre, erre a nagyon veszélyes kígyómarásra egyetlen ellenszer létezik: aki fölnéz Krisztusra, annak örök élete van. Akkor odajött hozzám a svájci professzor, könnycsepp gördült le az arcán és azt mondta: nekem Bolíviába kellett jönnöm azért, hogy ez az üzenet átjárja a szívemet. Átölelt és megköszönte a találkozást.

Testvéreim! Menjetek ki és mondjátok el mindenkinek, hogy Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz marad. Ő a mindenkit szerető, mindenkinek megbocsátó, minden vétket elfedező Úr, aki mindenkit magához ölel.

Köszönöm, hogy meghallgattatok.

Írta: Udvarnoki Erzsébet

Dr. Tresánszky Vilmos

(1901–1955)

Lengyel nemesi családból származott. A nehezen kiejthető Trsztyanszky nevet még az első világháború idején Tresánszkynak kezdték írni.

Tresánszky Vilmos kilenctagú család középső gyermekeként született 1901. május 13-án Diósgyőrön *Tresánszky* (Trsztyanszky) *Bertalan* és *Böck Emma* házasságából.

Szülei és testvérei baptisták voltak. Édesanyját *Balogh Lajos* prédikátor baptizálta 1899. augusztus 27-én Diósgyőrön.

Apai részről korán árván maradt. Atyja elhalálozásának évében, 1917. június 8-án merítkezett alá Miskolcon Varga Sándor missziómunkás által.

Már 14 éves korában alkalmazásba lépett. Az 1920. december 7-i keletű „Bizonyítvány" tanúsítja, hogy 1915. május 18-tól 1919. május 19-ig mint segédmunkás; a továbbiakban – 1920. február 5-ig – acélöntész minőségében dolgozott a Diósgyőri M. Kir. Vas- és Aczélgyárban, s hogy „... a munkáról rendesen leköszönvén, adósság nélkül és egészségesen elbocsájtatott".

Vajon miért?

Két prédikátor került ki a Tresánszky családból.

Bátyja, Tivadar, 1920–22-ben volt a Budapesti Baptista Teológiai Szeminárium hallgatója; Vilmos 1921-től 1924-ig végezte el azt. *Tresánszky Tivadar* 1922-ben Amerikába utazott, hogy East Orangeban folytassa tanulmányait. Majd – nyilván apósára, *Csopják Attilára* való emlékezéssel (felesége *Csopják M. Lenke* volt) – fölvette az Attila nevet. Attila Tivadar 1966. október 1-jén bekövetkezett haláláig dolgozott az amerikai baptista misszióban, pásztorolta Carteret (N. J.) és Perth Amboy (N. J.) gyülekezetét.

Vilmos 1924-ben utazott az Egyesült Államokba, és kilenc esztendőt töltött ott. Az Eastern Baptist Theological Seminary-ben (Philadelphia, Pennsylvania) teológiai tanulmányait perfektuálta és doktorált.

1933. november 1-jén már Magyarországon volt; diszszertációját benyújtva hazautazott. (A diplomát, melynek dátuma 1935. május 15., postán küldték utána.)

1933-tól 1948-ig Ócsán, 1948–49-től haláláig pedig Budapest–Pestlőrincen és Kispesten lelkészkedett, közben a Teológiai Szeminárium tanára volt.

1942 nyarán házasságot kötött *Udvarnoki Erzsébettel*; házasságuk gyermektelen volt. Szeretett hitvese mellett őszinte szálak fűzték apósához, akihez fiúi módon ragaszkodott. Mindketten korán kelők voltak, s mert ekkortájt a család kint töltötte nyarait kis pécel–királytelepi birtokán, a csöndes nyári reggelek frissességében gyakran beszélgettek. Idős Udvarnoki András szavait a halk beszédű, szorgalmas, mindent összegyűjtő és megőrző vő, Vilmos jegyezte föl. Így történt, hogy még hosszú, gondos kutatómunka után, sok – azóta elhunyt – kortárs, tanú meghallgatásával, a lelkes, önzetlen külső munkatárs, a hittestvér, a bizalmas barát, *dr. Csillag István* segítségével elkészítse *A baptizmus egyháztörténelme és a mai baptizmus lényege* című, kétségkívül jelentős munkáját.

Egyéb munkássága: *Az áldozat az Írás tükrében* (Budapest, 1936.), *Krisztus személyisége* (Budapest, 1937.), *Pál apostol és a megszentelődés* (Budapest, 1938.) című, nyomtatásban megjelent tanulmány.

Kéziratban hátrahagyott könyvei:

John Benjamin Champion: *Genetikus theologia* (More than Atonement) (Budapest, 1951. Fordítás, átdolgozás.); *Összehasonlító vallástörténelem I–II.* (Budapest, 1952.); *Keresztyén egyetemes dogmatörténelem* (Budapest, 1953.); *A mennyei Jelenésekről való könyv időszerű értékelése* (Budapest, 1953.); *Az isteni eleve elrendelés* (Budapest, 1953.). Ezek a kéziratok a Magyarországi Baptista Egyház tulajdonában és Levéltárában vannak.

Munkával eltöltött gyermekkor, kemény küzdelemmel teljes ifjú- és férfikor volt az osztályrésze. Erkölcsi és pénzügyi vonatkozásban egyaránt példásan megbízható ember, melegszívű pásztor és tanár volt. A szemináriumban rendszeres teológiát, egyháztörténelmet és angol nyelvet tanított. (Utóbbit oly szépen beszélte, hogy Amerikában annakidején skótnak hitték.)

54 éves korában halt meg Budapesten, Pestlőrinc-kertvárosi nyaralójában, ahol nyugodalmas öregségét remélte élvezni. Szívroham okozta halálát, a hagyományosan harmadik. Diákjai szikrázó júliusi napfényben vitték koporsóját a vállukon a sírig. Hószín márványtábla hirdeti a kispesti köztemetőben az általunk ismert életútat: Dr. Tresánszky Vilmos (1901–1955). Hisszük, hogy fönt, az örökkévalóságban, fehér kövecskén új nevet talál.

A Tresánszky (Trsztyanszky) család, szülők és gyermekek (házastársak):

Tresánszky (Trsztyanszky) Bertalan (1861–1917)
Böck Emma, férjezett Tresánszky (Trsztyanszky) Bertalanné (1868–1959)
Tresánszky Margit (1892–)
Tresánszky (Attila) Tivadar (1893–1966)
Hitvese Csopják Magdolna Lenke (1897–)
Tresánszky András (1895–1956)
Hitvese Magyar Erzsébet (1898–)
Tresánszky László (1898–)
Hitvese Kovács Etel (1915–)
Tresánszky Vilmos (1901–1955)
Hitvese Udvarnoki Erzsébet (1909–)
Tresánszky Ilona (1904–)
Férje Jósza István (1908–)
Tresánszky Irén (1907–)
Férje Huszár József (–)
Tresánszky Aranka (1909–)
Férje Soós Károly (–)
Tresánszky Zoltán (1913–)
Hitvese Peredi Mária (1920–)

SAJTÓFIGYELŐ

Micsoda különbség?!

Vallási körkép – Izráel vallási egysége

Az úgynevezett visszatérési törvény értelmében Izráel Állam minden zsidót befogad. Azt pedig, hogy ki a zsidó, a halacha – vagyis a vallási törvények – szerint döntik el. A halacha értelmében nem tehető különbség a zsidó nép és a zsidó vallás között. Az ortodox törvények szerint így zsidónak tekinthető az, akinek az anyja zsidó, vagy aki konverziónak vetette alá magát, tehát betért a zsidó vallásba. Az ortodox szabályok alapján a konverzió három részből áll: a körülmetélésből (férfiaknál), a rituális alámerülésből, vagyis a mikvében, fürdőben való megtisztulásból, és – ami a legfontosabb – a vallási előírások ismeretéből s persze betartásából.

A zsidóság eszerint való meghatározását először a 18. században támadták, amikor is az akkori reformerek külön akarták választani a vallást és a nemzetiséget. Ekkortól sokan vallják, hogy a júdaizmus – a keresztyénséghez és az iszlámhoz hasonlóan – kizárólag vallásnak és nem másnak tekinthető, míg mások úgy vélekednek, hogy a zsidók egy népet alkotnak, teljesen függetlenül attól, hogy vallásosak, avagy sem.

E nézetek megjelenése óta zajlik a küzdelem a hagyományos, ortodox és a modern reformista áramlatok között, s eközben a két irányzat is több mellékágra szakadt. Mi több, gyakran éles vita van még a fő irányzatokon belül is. Az úgynevezett tradicionális – Izráelben masoritnak nevezett – konzervatív reformirányzat például semmi kivetnivalót nem talál abban az ortodox gyakorlatban, hogy a zsidó származás „örökölhetősége", például vegyes házasságok esetében, csakis anyai ágon legyen elismerhető. A radikálisabb elveket valló reformerek viszont az apai jogon szerzett zsidóságot is elfogadják.

Az ortodox betérési előírások abban is különböznek a reformirányzatok szabályaitól, hogy a „jelöltnek sokkal hosszabb tanulási folyamaton kell" átmennie. Arról nem is szólva, hogy az ortodox rabbiknak jogukban áll szúrópróbaszerűen ellenőrizni a betérítendőt otthonában, vajon valóban betartja-e például a főzéssel-étkezéssel kapcsolatos kóserság, avagy a különböző tevékenységeket tiltó szombattartás előírásait. Az ortodoxok ezt azért tartják jogosnak, mivel számukra – mondják – a szellemi azonosulás fontos, nemcsak a külsőségek.

Legalább ilyen éles az eltérés a házasságkötéssel kapcsolatban is, ami ortodox körökben Izráelben – nem lévén polgári esküvő – kizárólag a rabbinátus előtt történhet. Ezzel szemben némely amerikai reformesküvőn már sokszor rabbinő adja össze az ifjú párt, és a szertartás közben nincsenek elkülönítve a férfiak és nők. Mi több, a reform-rabbi zsidót és nem zsidót is összead, sőt volt már precedens homoszexuálisok között létrejött reformházasságra is. Persze, a gond sokszor nem is csupán elvi jellegű. Izráelben ugyanis a zsidónak elfogadott fiatal párok sokféle kedvezményben részesülnek, amitől a vallási felsőbbség elismerése híján eleshetnek.

Elhalálozáskor sem mindegy, kit tekintenek zsidónak. Izráelben csak ortodox rabbik temethetnek ortodox szabályok szerint. Ez azt jelenti, hogy aki az ő törvényeik szerint nem számít zsidónak, azt csak az ortodox temető falán kívül lehet elhantolni. Ez alól kivétel a katonaság, amely elesett harcosai esetében hajlandó eltekinteni zsidósághoz szükséges valamennyi kritériumtól.

(HVG 1998. febr. 18. sz.)

Ki lehet zsidó?

Ortodox reformista-vallásháború Izráelben

„Az a kérdés, hogy Izrael fundamentalista teokratikus állam lesz-e avagy egy, a zsidóság sokféleségét elismerő demokrácia" – összegezte egy, a napokban újra felizzó és az iraki fenyegetés árnyékában sem csituló vita lényegét *Uri Regev*, a zsidó államban kibontakozó reformmozgalom egyik vezetője. A kérdés, hogy ki nyilváníthasson valakit zsidóvá – azaz teljes jogú izráeli állampolgárrá –, korántsem csupán elvi jelentőségű.

„A mai nap a zsidó nép fekete napja" – jelentette ki *Ehud Bandel*, az egyik legnagyobb izráeli vallási reformmozgalom egyik irányzatának vezetője, amikor néhány napja az ortodox főrabbik elutasították az ország pénzügyminiszteréről elnevezett Neeman-bizottság kompromisszumosnak szánt javaslatát. A kijelentést tekinthetnénk akár retorikai túlzásnak is, hiszen első látásra nem történt több, mint hogy az ország legrangosabb vallási testülete nem engedett be a zsidó vallásra való „betérés" előkészítésére hivatott oktatási intézményébe úgynevezett reformereket. Mivel Izráelben például törvényesnek elismert házasságot csak a főrabbinátus által „elismert" zsidók köthetnek, törvényes gyermeket csak ilyenek nemzhetnek, egyértelmű, hogy ezúttal korántsem holmi „iskolaügyről", netán elvont teológiai kérdésről van szó. A fokozódó ellentéteket az ortodoxia az elmúlt években tapasztalható fokozatos térnyerése hozta felszínre, a nyílt csatározást pedig az robbantotta ki, hogy néhány éve egy adoptált, nem zsidó származású gyermeket nem voltak hajlandóak zsidónak bejegyezni, mert a zsidó vallásra történt „betérését" úgynevezett reform-rabbik végezték el. Az ügyből három éve húzódó per kerekedett. A legfelsőbb bíróság – mivel már odáig jutott az ügy – legutóbb salamoni módon úgy foglalt állást, hogy elhalasztotta az állásfoglalást, majd később ugyancsak a Neeman-bizottság által javasolt megegyezésre várt. Mint látjuk, hiába, s most mit tehetnek a bírák, rövidesen állást kell foglalniuk, ami – bárhogyan döntsenek is – biztosan óriási vihart kavar majd.

Izráelben immáron ötven éve, tehát az állam megalakulása óta csak akkor fogadják el törvényesnek a zsidó

vallásba betérni kívánók rituális felkészítését és „avatását", ha azt ortodox rabbik végezték el, és a főrabbinátus hagyta jóvá. Igaz, ez megkötés nem vonatkozott azokra, akiket külföldön térítettek be – úgymond konvertáltak – vagy házasítottak össze. Az izráeli belügyi szervek tehát az eddigi gyakorlat szerint, rutinszerűen, hivatalosan zsidónak regisztrálták azt a személyt is, akinek a zsidóságát Izráelen kívül, bárhol a világban ismerték el.

A helyzet azonban a politikailag jobboldali ortodoxia előretörésével és a legutóbbi választásokon elért sikerével – legalábbis a reformerek állítása szerint – változni látszik. Mint mondják, az utóbbi időben már arra is volt példa, hogy az izráeli belügyminisztérium nemcsak azokat nem volt hajlandó zsidóként regisztrálni, akiket Izráelben reform-rabbik konvertáltak, hanem az egyébként eddig problémamentesen elfogadott, külföldön végzett, nem ortodox betérítéseket, házasságkötéseket sem fogadták el. „Tudomásunk szerint az is előfordult, hogy az izráeli főrabbinátus még a külföldön, ortodox rabbi által végzett konverziót is törvénytelennek minősítette" – állította a HVG-nek nyilatkozva *Einat Ramon*, aki „eretnekségét" még azzal is tetézi, hogy nő létére (reform)rabbinak titulálja magát.

A nyílt háborút végül az robbantotta ki, hogy a zömmel a vallásos politikai pártok támogatásával hatalomra jutott jelenlegi jobboldali kormány – lelkes ortodox választóinak tett ígéretét beváltva – tavaly az izráeli parlamentben, a Knesszetben beterjesztette az úgynevezett konverziós törvénytervezetet. Ez immár a törvény erejével kívánta véglegesen kőbe vésni az ortodoxok korábban említett betérési monopóliumát, a korábbi gyakorlat liberalizálásáért harcba induló reformirányzatokkal szemben. A hamar hírhedtté vált tervezet hallatán először a határon kívülről szólamlottak fel, elsősorban az észak-amerikai reformhívek, akik nyomban kilátásba helyezték az Izráellel „eddig fenntartott jóviszony" – értsd: elsősorban tetemes pénzügyi támogatás – megszűnését. Persze azonnal mozgósították az anyaországban élő aktivistáikat is.

Amikor aztán az eddigi formális ortodox betérési monopóliumot kodifikálni kívánó törvénytervezet első olvasatban átment a parlamenten, végképp kitört a botrány. Az amerikai zsidók ugyanis úgy érezték, hogy ezzel – mivel sokuk vegyes házasságban él, és reformrabbik által konvertáltak – családtagjaikat akár meg is foszthatják a „hazatérés jogától". Az ortodoxok viszont az Izráel határain belül élők érdekeire hivatkoznak az „idegenekkel" szemben. „A reformerek azért támadnak minket annyira, mert így akarnak teret nyerni Izráelben is. Az Egyesült Államokban ugyanis, ahol tíz-tizenöt év múlva az asszimiláció és a vegyes házasságok révén már hírehamva sem lesz a (reform)zsidóknak, ez az egyedüli lehetőségük a túlélésre" – érvelt *Mandell Ganchrow*, az Ortodox Unió elnöke. Az ortodoxok egy másik képviselője, *Rabbinovit* rabbi pedig a közelmúltban Jeruzsálemben az egyik legnagyobb amerikai zsidó szervezet, az American Jewis Comittee (AJC) vezetői előtt kifejtette: a zsidóságot csakis a szigorúan megtartott törvények ereje tudta ennyi időn át fenntartani. „Így – mondta – teljesen felesleges és káros minden erőfeszítés azok megváltoztatására." A reformerek ezzel szemben azt mondják, hogy a zsidó vallás mindig is változott, fejlődött, és a zsidók éppen hogy vallásuk rugalmasságának köszönhetik fennmaradásukat. Érvelésükben egyebek mellett az 1760 körül Kelet-Európában népi vallásos reformirányzatnak indult haszidizmusra hivatkoznak, még akkor is, ha ez mára már szélsőséges ortodox irányzattá vált (HVG, 1996. augusztus 31.).

Az ortodox rabbik mégis ellenálltak, és a már említett Neeman-bizottság kompromisszumos javaslatában – tehát a reformerekkel való együttműködésben – is „trójai falovat" látnak. Nem véletlenül. „A konverzió csak az első lépés a harcunkban, mert szorgalmazzuk az ortodoxok monopóliumának megszüntetését a házasságkötéseknél is" – magyarázta Einat Ramon rabbinő, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy nem sokat ér a betérítés liberalizálása, ha Izráelben az esketés is vallási monopólium, így a polgári házasság hivatalosan nem is létezik. Ő már felveti a válás lehetőségének kérdését, mi több, azt a szentségtörést is, hogy a siratófalnál a nők és a férfiak együtt imádkozhassanak. Annak ellenére is, hogy az erre irányuló első kísérlet nemrégen verekedésbe és botrányba fulladt.

Bár a reformerek ma kétségtelenül szervezetlenebbek és gyengébbek, társadalmi bázisuk nem lebecsülendő. Az újonnan érkezett orosz (volt szovjet) bevándorlók ugyanis – legalábbis az imént idézett rabbinő szerint – szívesebben fordulnak a rugalmasabb reform-rabbikhoz. „Mi más értékeket közvetítünk, hagyjuk, hogy híveink szabadon válasszanak, nem kényszerítjük őket a szigorú szabályok betartására" – indokol Einat Ramon, egyúttal félreérthetetlenül utalva arra, hogy célcsoportjuk elsősorban az ex-szovjet bevándorlók több százezres tömege. Körükben a hivatalos statisztika szerint jelenleg legalább kétszázezerre tehető a nem zsidó, tehát az állam és az egyház szempontjából betérítendőnek tekintett új bevándorlók száma.

„A konverziós törvény halott, a diaszpóra zsidósága megnyugodhat" – jelentette ki nem kevés önbizalommal *Alex Lubotzky* képviselő legutóbb az amerikai zsidók küldöttei előtt. Most mindenki a bíróság hamarosan esedékes, precedens értékű döntését várja az említett adoptált gyermek betérése ügyében. Ha ugyanis a bírák a reformerek óhaja szerint döntenének, az nem kevesebbet jelentene, mint a rabbinátus megkerülését a zsidó identitás eldöntésében. Az immár politikaivá váló játszmában azonban az ortodox pártok képviselőinek is lehet még szavuk. Például, hogy a koalíció felbontásával, a kormányból való kilépéssel, egy újabb kormányválság kirobbantásával fenyegetőznek. A politikai csatározásokon túlmenően azonban a reformerek szerint lényegében mindennél sokkal többről, a júdaizmus megreformálásáért indított harc kimeneteléről, végső soron a teokrácia és a demokrácia közti választásról van szó.

Bőhm Ágnes / Jeruzsálem
(HVG 1998. febr. 28. sz.)

„Őrült" tudós

tiltsák be a Frankensteineket

Egy New York-i professzor olyan előállítási eljárásra vonatkozó szabadalomra adott be kérvényt, amely lehetővé tenné, hogy olyan szörnyetegeket állítson elő, melyek félig emberek – félig állatok, többek közt disznóember és majom-ember kombinációk.

Stuart Newman azzal indokolja kérvénye beadását, hogy olyan törvényt még nem hoztak, ami megakadályozhatná őt vagy másokat, hogy ilyen lényeket hozzanak létre. Ilyen törvény pedig kell.

Newman, aki a New York Medical College professzora, és társa, a biotechnológiai szakíró, akivel együtt adták be a kérvényt, azt akarják, hogy korlátozzák azt a technológiát, amely ezt lehetővé teszi, és tiltsák be az ember-állat keverékeknek az előállítását.„Nem lenne szabad megengedni, hogy akármilyen élőlényt is szabadalmaztathassanak" – jelentette ki Newman. „A törvényhozók nem tartanak együtt a tudománnyal" – jegyzte meg *Rifkin*. „Akárki előállíthatna egy majom-ember embriót, akár holnap reggel" – fűzte hozzá.

Bruce Lehmann szerint – aki az U. S. szabadalomügyi megbízott a meglévő törvények elegendők ahhoz, hogy megakadályozzák a fél-ember kimérák készítését. (Kiméra = két különböző fajtához tartozó egyed szöveteiből mesterségesen összetett kettős természetű lény.) Lehmann kijelentette, hogy a Szabadalomügyi Hivatal által megállapított „hasznossági" korlát alkalmazásával meg lehet akadályozni az efféle szabadalom engedélyezését. Lehmann továbbá azt mondta, hogy erre a korlátra való hivatkozással minden találmány engedélyezését megtagadhatják, ha úgy döntenek, hogy az „káros hatással van a társadalom jólétére és erkölcseire."

Lehmann nem fűzött kommentárt a Newman-Rifkin szabadalmi kérvényhez, csak ennyit mondott: „nincs szükség a Frankeinstein-szörnyetegekre."

Erre viszont Newman megjegyezte, hogy a hasznossági korlátot nem vetették be, amikor új lőfegyvereket, atombombát vagy genetikailag megváltozott laboratóriumi patkányokat engedélyeztek, amelyeken a legborzalmasabb emberi betegségeket kísérletezték ki.

Newman szerint az ember-majom vagy az emberdisznó a társadalomra hasznos lehet. Az ilyen kreaturák szemei, bőre, mája és testrészei átültethetők lennének 100%-ig emberekbe, és ezáltal emberi életeket menthetnének meg. „Ha veszünk például egy olyan egyedet, mely részben ember, részben disznó, ennek az állatnak a szívét jobban tűri az emberi szervezet, mint a teljesen disznószívet. Lehmann szerint nincs akadálya annak, hogy olyan szabadalmat engedélyezzenek, amely emberi génekfelnőtt állatokba való átültetésével foglalkozik, mert „ennek volna hasznossága, és nem sértene semmilyen erkölcsi kritériumot."

Patrick Coyne, Newman ügyvédje kijelentette, hogy fellebezni fognak, ha a Newman-Rifkin szabadalmi kérvényt elutasítják.

Allen Salkin cikke
Ford. Kubszki Gábor
New York Post, 1998. június 6.

Kezek

A kezek írnak, tesznek, cselekesznek,
Áldást osztanak, imát esedeznek.
Fölé lebegnek tavaszok hevének,
Melegjét várják a mások kezének.
Kezek vannak és lesznek mindörökre,
Amíg az ember élhet s hull a rögre.
Kezektől függ a sorsunk és az évek
Halk múlásában a kezek csak élnek.

Áldottak, hűek a meleg kezek,
Amelyért vágyik s eped a beteg.
Amelyért lelke kibővül kitágul,
S lehullani is kész a csillagárul,
Melynek varázsos, lágy lehelletére
Szívére száll a régen hívott béke,
És hűsítőleg homlokát simítja,
Érintésére megszűnik a kínja.

S vannak kezek, mik tündöklő fehéren
Csak mennek, mennek s rajtuk semmiképpen
Nem látszik az, hogy rosszat is tehetnek,
Hogy vad ökölként zúznak, megsebeznek.
Titok van minden kéznek vonalába,
De minden titkok bölcs tudója látja
Az öklöket, a törött szívek mélyét,
A gyűlöletet osztó kezek mérgét.

S nem mindegy az, hogy mit cselekszel véle,
Hozzá tapad-e másoknak a vére,
Hogy bujdokolva, Kainként veretve
Vagy tisztán nézel emberi szemekbe.
Hogy tiszta-e a kezednek vonása
Vagy bélyeget nyom mások homlokára.
Mert úgy mérik meg föntaz életed,
Hogy mit adott s fogadott el kezed.

Kárász Izabella

Sokan élnek másképpen...

Fukk Loránt:

S. M. Moon társulata

1954-ben különös közösség alakult meg Koreában. Alapítója *Sun Myung Moon*, aki néhány évtized alatt mozgalmát mai világunk egyik legtevékenyebb vallási szektájává növelte. A mozgalom a *„Holy Spirit Association for Unification of World Christianity"* (a Keresztény Világ egyesítésére alakult Szentlélek Szövetség) nevet viseli. A társulat nevében és külsőségeiben buzgó keresztény közösségek benyomását kelti. Vizsgáljuk meg most azt, hogy valójában kik ők és mit hirdetnek az embereknek.

S. M. Moon személye

Sun Myung Moon 1920-ban született a mostani Észak-Korea Sangha Ri nevű városában. Szülei presbiteriánus parasztok, akik ebben a hitben nevelték fiúkat is. 1936-ban misztikus élményben volt része. Amikor az egyik hegy lábánál imádkozáshoz készült, megjelent előtte Jézus, és arra szólította fel, hogy folytassa tovább azt a küldetést, amely kereszthalála miatt megszakadt. Azt a feladatot kapta, hogy hirdessen a keresztények között lelki megújulást és minden ember egységének üzenetét.

1939-ben Japánba indult tanulni, hogy villamosmérnöki diplomát szerezzen. Ott nemsokára letartóztatták azzal a váddal, hogy a koreai függetlenségi mozgalom tagja. Ez volt élete első letartóztatása, amelyet később több másik is követett. 1946-ban indítást kért arra, hogy megkezdje víziójában kapott megbízatásának beteljesítését. Phenjanban újra letartóztatják, majd bebörtönözik és kegyetlen módon megkínozzák. Kiszabadulása után ismét elkezdi működését, mire újból letartóztatják, és kényszermunkára ítélik, ahonnan az amerikai csapatok szabadítják ki. Ezután délre menekül, és Puszánban tanítványokat gyűjt maga köré. Hivatalosan 1954. május 1-jén alapítja meg mozgalmát Szöulban. 1955-ben hamis vádak alapján újra letartóztatják, ahonnan három hónap múlva szabadul ki.

1957-ben megjelenik első könyve „Isteni princípiumok" címmel, amely összefoglalását adja Moon tanainak. „Ugyanebben az évben kezdődik el első evangélizációs hadjárata: Moon párosával küldi tanítványait, nem vihetnek magukkal se ennivalót, se pénzt (kivéve egy maroknyi rizst). Úttörő misszionáriusai 40 napon át hirdetik a tant Korea városaiban és falvaiban".[1] Ezzel kezdetét veszi a mozgalom rohamos terjedése Koreában. 1957-re már harminc székhelyük van szerte az országban. Moon azonban nem elégszik meg ennyivel. Az a szándéka, hogy mozgalmát az egész világra kiterjessze, és előkészítse az emberiséget Krisztus visszatérésére. 1958-ban megindul a külföld felé való terjeszkedés. Elindul az első hittérítő Japánba, majd a következő évben az Egyesült Államokba is. Közben Koreában sem áll meg a fejlődés. A hazai székhelyek száma harmincról kilencvenre emelkedik. A dinamikus növekedés néhány év alatt szinte minden képzeletet felülmúlt. A gépezet beindult, hogy a Moon által meghirdetett eszmék és célok valóra váljanak.

Az anyagi háttér

A mozgalom tanainak terjedése közben szinte észrevétlenül megindul egy másik folyamat is. Moon szédületes anyagi háttérre tesz szert gyakorlatilag semmiből. A terjeszkedés közben egy jövendő pénzügyi és ipari birodalom alapjait rakja le, amelynek mára szinte már az egész világon vannak kirendeltségei. Először halkereskedelemmel és szerszámgépek gyártásával foglalkozott.

1971 változást hoz a mozgalom életében. Moon az Egyesült Államokba teszi át székhelyét, és rövid idő alatt valamennyi szövetségi államra kiterjeszti hálózatát. Ezt azért teszi, mert meggyőződése szerint „az Egyesült Államoknak kell egyesítenie a világot Isten Uralma alatt"[2] . Eközben Koreában sem marad tétlen. 1975. június 7-én hatalmas kommunistaellenes tüntetést szervez meg Szöulban 1.200.000 résztvevővel a fenyegető Észak-Korea ellen. Szervezete ekkorra már világmértékeket ölt. 127 országot foglal magába.

Ipari tevékenysége mellett Moon igyekszik más területekre is behatolni. Felfedezi a sajtó központi szerepét,és napilapokat indít az Egyesült Államokban (New York Tribune, Washington Times és a spanyol nyelvű Noticias del Mundo), Uruguayban (Ultimas Noticias) és Japánba (Sekai Nippo) egyaránt. Ezek mellett számos kulturális szövetséget alapít, és találkozókat szervez, ahová rengeteg vendéget hív meg a tudomány különböző szakágaiból.

A párizsi Le Monde diplomatique szerint Moon a világ egyik leggazdagabb embere. „Azon fáradozik, hogy sok nemzetiségű mozgalmát egy új antikommunista internacionálé szolgálatába állítsa."[3] Dollármilliárdok forognak a kezében, amelyekkel szinte bármit el tud érni.

Vagyonának eredete egyes vélemények szerint szinte kizárólag a „ginseng" gyökérből (általános erősítő hatású növény) készült szerek gyártásának és forgalmazásának világmonopóliumára épül fel. Ezenfelül Moon érdekelt Dél-Korea iparában, sőt részt vesz a szöuli kormány fegyvergyártási programjában is. Érdekeltségei vannak a

világ különböző részein. Az Egyesült Államokban ellenőrzése alá vonta a Diplomat National Bank-ot, egy hajógyárat, az International Ocean Enterprise és a Golden Gate Sea Food halásztársaságokat. Csak az USA-ban kb. 700.000.000 dollár a társaság bevétele évente.

1984-ben az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma 18 hónapos börtönbüntetésre ítélte el Moont adócsalás miatt. Még abban az évben La Plata katolikus egyeteme díszdoktorrá avatta Argentínában, 1985-ben pedig Észak-Karolinában a baptista Shaw egyetem teológiai doktorátust adományozott neki. Mindenesetre kérdéses, hogy miért. Moon az ellene folytatott eljárásokat mindig azzal magyarázza, hogy kommunistaellenes magatartása miatt szenvedi el az üldözéseket. Arról azonban nem szól semmiféle magyarázat, hogyan lett Moon 1954-től szinte nincstelenből a világ egyik leggazdagabb emberévé.

A tan

A szekta azt tanítja, hogy Moon tanai az isteni igazság kinyilatkoztatásai számukra. Nem egyszerűen az Újszövetséget ismétli meg a kinyilatkoztatás, hanem olyan új elemeket tartalmaz, amelyeket Jézus Krisztus személyesen közölt Moonnal azért, hogy azokat adja tovább az embereknek. Amit Moon kinyilatkoztatásában kapott, az Isten végső akarata, a „Harmadik Szövetség". Ennek leírása az „Isteni princípiumok"-ban található meg. Ez nem emberi munka, hanem Isten kijelentése az emberekhez Moon által.

„Istenben háromféle, de egy célra irányuló erő létezik: az eszmény követésének ereje, a teremtés és életben tartás ereje, valamint a szeretet ereje. E három erő központja, Isten energiájának magmája a szeretet ereje. Isten – aki a 'több' – ezáltal teremtette az embert – aki a 'kevesebb' Isten –, mégpedig azzal a céllal, hogy legyen valaki, akit szeressen, és így boldog lehessen. Ha egyedül maradt volna, soha nem lett volna boldog."[4] A teremtés után Isten már nemcsak önmagáért létezett, hanem Ádám és Éva számára is. Isten Moon szerint csak azért él, hogy szeressen és adjon. Csak akkor létezhet, ha szeret, mert e nélkül nincs értelme a létezésének. „Mivel azonban Istenben van egy férfivonás (a 'több') és egy női vonás (a 'kevesebb'), a teremtett világban is kell lennie egy alanynak és egy tárgynak, egy hímnemű és egy nőnemű résznek, s amikor ez a két elem egyesül, akkor teremtik meg a 'nagyobb', a 'több' Isten számára a 'kisebb' nagy Istent. Az emberiségnek az a rendeltetése, hogy befogadja Isten szeretetét, mivel Isten a mi abszolút életünk. Az embereknek, hogy elérjék ezt a szeretetet, 'több' és 'kevesebb' mivoltukban egyesülniük kell egymással. Íme ezért van szükségük a férfiaknak a nőkre és a nőknek a férfiakra. Csak együtt tudják megteremteni azt az összhangot, ami által elérhetik Isten szeretetét. Ez a teremtés célja. Istennek, hogy boldog lehessen, szüksége van a házaspár szeretetére."[5] Ebben a csodálatos helyzetben Istent körülveszi a férfi és a nő igaz szeretete, és annyira összeforr a három, hogy soha többé nem akar elválni egymástól. Isten terve tehát eredetileg az első teremtésnél az volt, hogy csak Ádámért és Éváért létezzen, ezek pedig őt szeressék. Ez a terv azonban nem valósult meg.

Ádám és Éva teremtésének eredeti célja az volt, hogy házasságban egyesüljenek, és mint „Igazi Szülők" Isten gyermekeinek adjanak életet. Az Édenkertben Ádám és Éva növekedés helyett elbuktak. Lucifer, akinek az volt az eredeti feladata, hogy vezesse őket, először elcsábította Évát, és szexuális kapcsolatba lépett vele. Ez okozta az ember „lelki" bukását. Ezután Éva megkísértette Ádámot, és mielőtt elérkezett volna az Isten által kijelölt idő, ők is egyesültek szexuálisan. Ez okozta az ember „fizikai" bukását. Mivel elbuktak, Isten szeretete nem valósulhatott meg a földön. Azért küldte el Isten a Messiást, hogy általa újra átkarolja az embert. A Messiás tehát az új Ádám, aki feleségével, az új Évával megalkotja az igazi családot és ezáltal valóra váltja Isten országát a földön. „A második Ádám Jézus Krisztus, aki tökéletessé tette volna az embert, ha nem feszítik meg, és meg tudta volna alapítani a tökéletes családot."[6] Azért ígérte meg a második visszajövetelét, hogy messiási küldetését be tudja tölteni.

Az új Messiás

Az új Messiásnak tehát vissza kell térnie, hogy megvalósítsa a földön Isten országát lelki és fizikai értelemben egyaránt. „Amikor az Úr visszatér, emberként jelenik meg a földön, s nem égből leszállt isteni alakban" – válaszolja Moon. S főképp nem Jézus személyében tér vissza. Isten egy feladat teljesítésére soha nem használja fel ugyanazt a személyt, egyszerűen azért, mivel azt a testet, amely teljesítette feladatát, nem lehet még egyszer felépíteni. Ezért a Jézus által megkezdett küldetés e teljesítésére Isten „egy másik embert küld".[7] Ez az ember valóságos emberként jön a világra, akinek lesz felesége és lesznek gyermekei is. Meg kell oldania a világban lévő ellenségeskedéseket, hogy megalapíthassa az igazi családot. Az új Messiás már 1917 és 1930 között megszületett. Először elrejtettségben élt, majd fokozatosan felismerik benne a Messiást.

Jellegzetes kérdés az is, hogy a megígért eljövetel hol fog bekövetkezni. Moon véleménye szerint a Messiás megjelenésének a helye Korea. Azért egy keleti nemzet, mert minden nagy lelki mozgalom keletről indult el. Ennek bizonyítására több okot sorolt fel:

1) Az ország szenvedései Isten szenvedéséhez hasonlóak;

2) Sokféle vallást ismernek ezen a földön. Mivel a Messiásnak minden vallást egyesítenie kell majd, így olyan helyről indul el, ahol sok vallás gyökerei ismeretesek;

3) Korea kozmikus oltárként jelképezi a világot. Ahogyan az emberiség is kommunizmusra és demokráciára oszlik, úgy van Korea is megosztva;

4) Koreában nagyon élénk a Messiásra való várakozás.

Feltehető tehát a kérdés, hogy kicsoda az új Messiás? Mindazokból a dolgokból, amelyeket Moon felsorol a Messiás ismertető jegyeiként, egyértelművé válik, hogy „a harmadik Ádám maga Sun Myung Moon, aki be akarja teljesíteni azt, amit Jézus Krisztus nem tudott betölteni."[8]

Az „Igazi Szülők"

1960-ban központi esemény történik a szekta életében. Moon megnősül, elveszi a 16 éves Ha Ja Han-t, hogy feleségével megalapítsa a tökéletes családot. Ezzel a csa-

ládi egységnek egy „tökéletes" modelljét akarja tanítványai szeme elé állítani. Feleségével együtt a megújult emberiség „Igazi Szülőinek" nevezik magukat, akiknek céljuk az, hogy a mozgalom tagjaiból családok alakuljanak. Éppen ezért Moon hatalmas propagandát fejt ki tanítványai kollektív házasságkötései érdekében. „A sort 1960. április 16-án három tanítvány házasságkötése nyitotta meg; ezt 36, 72, 124, 430 kollektív házasságkötés követte, aztán 10 országból 777 fiatal páré 1978-ban, majd 1979-ben 20 nemzet képviselőiből 1800; 1982-ben ez a szám 5837-re emelkedett, a fiatal párok pedig már valamennyi fajt és számos nemzetet képviseltek. A házasságkötések mottója: „Békét a világban eszményi házasságok létrehozásával."

Moon „eszményi családjának" mindenesetre van egy fekete foltja. A Ha Ja Han-nal kötött házassága már nem az első, hanem a negyedik volt a sorban. Előzőleg már három feleségétől vált el, és házasságtörés miatt bírósági eljárás is folyt ellene. A moonista források természetesen mélyen hallgatnak az előzményekről.

A szekta célja

Moon először a társadalom alapjául szolgáló tiszta és bűn nélküli családok alapítását szorgalmazza. Ő és felesége az „Igazi Szülők". A szekta tagjai azért szervezik tömegesen a házasságkötéseket, hogy tőlük áldást kapjanak.

Másodszor valamennyi keresztény vallás és felekezet egyesítésén dolgoznak, hogy egy teljesen új kereszténységet teremtsenek. Kétezer éven keresztül meghamisították Isten és Jézus akaratát, ezért amikor az új Messiás eljön, akkor az új kereszténységnek kell majd létrejönnie. Ez magában foglalja azt, ami a vallásokban a legnagyobb értéket képviseli. Természetesen ez a Moon által alapított „Holy Spirit Association for Unification of World Christianity".

Harmadszor rendkívül erős és hatékony kommunistaellenes szervezkedést folytat a mozgalom. Moon szerint a kommunizmus nem egyszerű ideológia vagy gazdasági rendszer, hanem egy olyan ateizmusra épülő vallás, amely állandóan sürgeti Isten tagadását a világban. A kommunizmus győzelme Isten teljes vereségét jelentené.

Kicsodák valójában a moonisták?

A Japán Katolikus Püspöki Konferencia 1985. június 22-én kiadott egy közleményt a moonisták hatásának ellensúlyozására. Ennek lényeges pontjai a következők:

„1) Hitünk szerint a kinyilatkoztatás Krisztusban teljesedett be. A szövetség szerint viszont Krisztus kinyilatkoztatása befejezetlen, és az Isten által küldött Sun Myung Moon az igazi Messiás, aki teljessé teszi a kinyilatkoztatást; ő az emberiség végleges Üdvözítője.

2) Hisszük, hogy Krisztus emberré lett Isten, s benne a mennyei Atya szeretete nyilatkozott meg. A szövetség tagadja, hogy Krisztus Isten, azt állítja, hogy csak ember.

3) Hitünk azt tanítja, hogy kereszt által nyerjük el bűneink bocsánatát, s Krisztusban találjuk meg az irgalom forrását. A szövetség ezzel szemben azt tartja, hogy a kereszt bukás és vereség volt. Isten ezért küldte el igaz üdvözítőként Sun Myung Moont."[10]

A szektát felületesen megvizsgálva könnyen juthatunk arra a nézetre, hogy bár hittételeik különböznek a mieinktől, mégis egy olyan őszinte vallásos mozgalom, amely egy „Isten uralma alatt élő világért" küzd. Az alapos vizsgálatok azonban rámutatnak arra, hogy a vallásos máz alatt világuralomra törő, erősen anyagias, ideológiai és politikai fegyverzetbe öltözött mozgalom húzódik meg. A kommunizmus elleni harc jegyében Moon számos ország diktatúráinak nyújt anyagi segítséget. A szektát olyan vád is éri, miszerint a tagok toborzásában „agymosást alkalmaz", főképp fiatalok esetében, szétszakítja a családot, a gyermekeket elválasztja a szülőktől, a távoli országokba küldi, hogy ne érintkezhessenek, kihasználja tagjai fanatizmusát oly módon, hogy ingyen munkát, pénzbeli adományt, ingatlanokat kér tőlük a mozgalom javára, mivel „a Messiásnak kell a világ leggazdagabb emberének lennie – tanítja Moon –, egyedül ő méltó arra, hogy uralmat gyakoroljon a dolgok felett."

S. M. Moon személye tehát egyáltalán nem áll minden józan kritikán felül. Mozgalma csalásokra, hazugságokra és mindenáron való uralkodni akarásra épül fel. Ő magát Messiásnak tartja, de az a benyomásom róla, hogy sehogysem akar hasonlítani az Ézs 53-ban szereplő „fájdalmak férfiára", aki hordozza betegségeinket.

A moonisták ma

A szekta felmérése szerint jelenleg kb. 2.000.000 követője lehet Moonnak és tanainak. Más források adatai szerint legnagyobb a számuk Koreában (650.000). Japánban kb. 300.000, az Egyesült Államokban 30–40.000, a világ többi országában még néhány ezer lehet a számuk. A szekta azt állítja, hogy mintegy 150 országban működnek a mozgalom misszionáriusai. Jelentős eredményeket érnek el Latin-Amerika országaiban a kommunistaellenes kormányok védelme alatt. „Rendkívül agresszív módon próbálnak az egyetemre behatolni."[12] Komolyabb magyarországi tevékenységükről még nincs tudomásom, de valószínűleg hamarosan át fogják helyezni misszionáriusaik egy részét a kommunizmus súlya alól megszabadult Kelet-Európába.

Jegyzetek

1) Giuseppe de Rosa: Vallások, szekták és kereszténység. Szent István Társulat. Budapest. 1991. 167. p. – 2) Uo. 169. p. – 3) Uo. – 4) Uo. 170. p. – 5) Uo. 170–171. p. – 6) Bütösi János: Szekták, Moon követők és az egyesített Egyház. Az 1990–91-es tanév órái anyagának vázlata – 7) Giuseppe de Rosa: i. m. 173. p. – 8) Bütösi János: i. m. – 9) Giuseppe de Rosa: i. m. 168. p. – 10) Uo. 179. p. – 11) Uo. 177–178. p. – 12) Bütösi János: i. m.

SZOLGATÁRS-NÉ

Rövid ismertetés az Európai Baptista Nőszövetségről

Az EBNSz a 2. világháború után, 1948-ban alakult meg Londonban, nyolc európai ország: Dánia, Anglia, Franciaország, Nyugat-Németország, Hollandia, Olaszország, Norvégia és Svédország küldötteiből. Céljuk az akkor kettéosztott Európában élő baptista nők egyesítése, a keletre szakadt testvérnőkkel való kapcsolat megteremtése és a rászorultak megsegítése volt.

Az évek során egyre több nyugati, majd keleti ország baptista nőtestvéreinek csoportjai is csatlakoztak a Szövetséghez, amely így egyre bővült, és az 50. évfordulón, amit 1998. július 17–21-ig tartottunk meg Prágában a Nemzetközi Baptista Teológiai Szeminárium gyönyörű fekvésű épületében, már 40 ország képviseltette magát több mint 140 résztvevővel.

Isten feleletképpen a sok imádságra és áldozatvállalásra igazolta, hogy eredményes munkát tud végezni egyszerű eszközök által is. Ma már, 50 év múltán láthatjuk, hogy leomlottak a válaszfalak, politikai és vallásszabadság van szinte egész Európában. Csakhogy ez még nem jelent teljes szabadságot. Ezért választotta a bizottság jubileumi témaként: „Szabadság Krisztusban". Ennek jegyében hangzott el az itt következő háromrészes bibliatanulmány Brigitt Karlson svéd baptista lelkipásztornő előadásában.

A jubileum alkalmából két kis könyv is megjelent, amely röviden összefoglalja az elmúlt év jelentősebb eseményeit és a még élő hat volt szövetségi elnök visszaemlékezéseit.

G. S.-né

Bibliatanulmány, elhangzott az Európai Baptista Nőszövetség 50. jubileumi konferenciáján. Prága, 1998. június 17–21. Brigitt Karlson.

Téma: Szabadság Krisztusban

„Szenteljétek meg az 50. esztendőt, és hirdessetek felszabadulást az ország minden lakosának..." (3Móz 25:10a)

Bevezetésként néhány szó arról, hogy miért éppen ez a téma:

A konferencia és a bibliatanulmányhoz választott téma mögött jó néhány összefüggési okozat van. Az egyik, hogy az EBNSz megalakulásának 50. évfordulóját ünnepeljük; a másik, hogy a jelenlévő küldöttek különböző országokat, egymástól eltérő kultúrát és társadalmat képviselnek; a harmadik, amit még megemlítenék, hogy ezekben a percekben együtt nézünk szembe azzal, ami a múltra, jelenre és jövőre emlékeztet – és ezek mindegyike megköveteli, hogy őszinték és nyitottak legyünk az Ige előtt, készen arra, hogyha kell átrendezzük egyéni életünket, valamint kontinentális és világviszonylatban is azt a közösséget, amelyhez tartozunk, amit együtt alkotunk.

A tanulmányban foglalkozni fogunk annak a szövetségnek a tartalmával, amit Isten az Ő népével kötött, azután bibliai megvilágításban a parancsolatokkal, amiket azért adott, hogy ezzel szabályozza az emberek életét egy elrendezett világban.

Az isteni parancsolatokból kettőt választottam ki tanulmányozásra – az egyik a Sabbath megtartásáról szól, a másik pedig a jubileumi évre vonatkozik –, mivel ez a kettő annyira hozzátartozik a rendezett élethez, mint két egymást követő lépés. Ez részletesen le van írva 2Móz 20:5, 5Móz 5, és kibővítve 3Móz 25. fejezetében. Az üzenet lényege a Sabbath megtartása és a jubileumi év megünneplése.

Bizonyára vannak akik úgy vélekednek, hogy egyik sem vonatkozik a mai modern emberre. Ugyan ki az, aki komolyan veszi a Sabbath megtartására vonatkozó parancsot, különösen egy olyan társadalomban, ahol többségében vannak a keresztények. Hiszen mi már evangéliumi hívők vagyunk, és a Krisztus által nyert szabadságban élünk. Nem ragaszkodhatunk a törvényekhez, amelyek előírják az ünnepeket, bizonyos mintákat és napokat. Ez valóban így van, de meg kell látnunk azt is, hogy valamit elveszítünk, ha megfeledkezünk arról, miért rendelte el Isten az idő ritmusát; napokat, heteket, hónapokat és éveket.

Kinek is szólt ez a jubileumi évről adott rendelkezés ha azt egyáltalán megtartották? Izráel népének. Mégis meggyőződéssel állítom, hogy azt a lényeges dolgot veszítjük el, ami a keresztény hit és misszió legfőbb alapja, hogyha elfelejtjük a parancsolatok és a jubileumi év jelentőségét.

A tanulmány levezetési módja a következő:

Ma bevezetésként szeretném tisztázni, hogy kik is vagyunk mi, akiket a Szentírás megszólít, és miért kell megtanulnunk valamit ebből a két parancsolatból, amit tanulmányozásra választottam erre az alkalomra. Aztán kiemelek néhány kulcsfontosságú fejezetet, elsősorban az Ótestamentumból, amelyek a Sabbath megtartására vonatkoznak.

Majd a következő részben fogunk foglalkozni a második gondolattal – ne légy tehetetlen, ünnepeld meg a Jubileumot –, itt középpontba kerül az ótestamentumi textus, ami ehhez a tanításhoz kapcsolódik. A befejező részben fogunk foglalkozni az Újszövetség ide vonatkozó utalásaival, amelyek mindkét alapgondolatot tartalmazzák, és megkísérlem, hogy maga az evangélium világítsa meg ezt a témát – pontosan úgy, ahogy azt maga Jézus jeleníti meg szavaival és tetteivel egyaránt.

Kik is vagyunk mi?

Miféle emberek voltak azok, akik először hallották ezeket az igéket? És kik voltak azok, akiket a történelem folyamán időről időre emlékeztetni kellett ezekre az alapelvekre? Na és kik vagyunk mi, akik szeretnénk, ha ma hozzánk szólna ez az ige – persze csak akkor, ha elfogadjuk, hogy ezek az igék kinyilatkoztatások.

Azt javasolnám, hogy osszuk meg dilemmánkat nemzedékünkkel; Isten népe akarunk lenni, és azok maradni méltóságban, tekintélyben, szívünk tisztaságában és az elhíváshoz méltó odaszenteltségben, mint akik az Ő képmását hordozzuk, de közben állandóan ki vagyunk téve az élet romboló változásainak, és a hajlam is megvan bennünk arra, hogy a világhoz igazodjunk, a végén pedig nyugtalan, harácsoló, kapzsi emberekké váljunk.

Miért ad Isten parancsolatokat? Mert nekünk van nagyon nagy szükségünk Isten Igéjére és a nekünk adott parancsolatokra, és azok folytonos megismétlésére. A mi fő dolgunk az üdvösség útján haladva figyelni és engedelmeskedni. Összegezve tehát: a parancsolatok jók, van jelentőségük, mert az életet szolgálják – az engedelmesség pedig a mi hitünk gyakorlati része.

Milyen a mi magatartásunk, ami a tanulást illeti – képesek vagyunk odafigyelni vagy ellene állunk a tanításnak?

Bibliaolvasásnál nem azokat a fejezeteket keressük ki a Szentírásból elsősorban, ahol parancsolatok vannak. Mi nem szeretjük, ha nekünk parancsolnak, vagy megmondják, mit hogyan tegyünk. Korunkban nagy ellenállásba ütközne egy ilyen irányú tanítás, mivel pont az ellenkezésre nevelnek, vagyis: bízzál magadban, legyen saját ítéleted, járd a saját utad, valósítsd meg magad. Napjainkban leggyakrabban azt halljuk; „én a magam módján akarok cselekedni".

Ami pedig a kívánságainkat illeti, mi sem vagyunk különbek – ősszüleink is magukban hordozták ezeket a géneket, és az a nemzedék, amelyhez Mózes beszélt, miután találkozott Istennel a Sínai-hegyen, ugyanígy hajlott arra, hogy a maga útját járja, saját gondolata szerint cselekedjen, és mindenekelőtt a maga hasznát keresse.

Ennek eredménye minden esetben – akkor és most – a nyugtalanság, kapzsiság, ami teljes ellentéte annak az életformának, ami az Istennel kötött szövetségben le van fektetve, és ami az Isten iránti engedelmességre épül, és bizalomhoz, jószívű adakozáshoz vezet.

Isten azért adta a parancsolatokat, hogy ezáltal védelmezze azt a jó életet, amit a teremtéskor szánt az embernek, és azóta is mindazoknak, akik az Ő népévé lettek. Ez az elővigyázatos intézkedés Isten részéről abból a szeretetből fakadt, mely által a világot is teremtette, és ez a szeretete folyamatosan megnyilvánul abban, hogy minket magához von, azt akarja, hogy szoros közösségben éljünk vele. A parancsolatokra tehát szükség volt, és jónak is bizonyultak.

I. Tartsátok meg a Sabbathot, és nyugalmatok lesz

Két fő motiváció van abban az isteni parancsban, hogy nyugodjunk, tartsuk meg a Sabbathot – az egyik indíték az alkotásban, a másik a felszabadításban van. Mindkettő a bibliai teológia alapjául szolgál. Megmagyarázzák és szemléltetik Isten természetét és munkáját.

Fontos tényező, hogy Isten mindkét esetben összekapcsolja saját lényét és cselekedetét a miénkkel. Megvan a bibliai nézőpont alapja az emberiség szemléletéhez – Isten az ember saját képmására teremtette. Isten az, aki a teremtésben cselekszik, és az embert is bevezeti megszabott munkakörébe, valamint a pihenésbe. Ő az, aki később kihozza népét a rabszolgaságból szabadságra, és így ismételten megnyilvánul hűsége. Mindkét esetben ott van a kihívás az ember számára is, hogy legyen hasonló Isten magatartásában és cselekedetében.

1. Isten teremtő cselekedete motiválja a Sabbathot

Isten az ex nihilo – vagyis a semmiből alkotott; teremtő szándékában megvolt a rendezett világkép, káoszból kozmoszt – rendet hozott létre, és munkáját saját kézjegyével látta el. Isten képmása bennünk az alkotó képesség, ami valamennyiünk számára vonzó, mert méltóságot és tisztességet ad az éltünknek.

Már valamivel nehezebb elfogadni az Igének azt az üzenetét, ami nyugtalanságunkra céloz, és arra figyelmeztet, hogy Isten maga megnyugodott, miután elvégezte teremtő munkáját (1Móz 2:13). A nyugalom valójában a teremtés struktúrájához tartozik. Isten hitt a maga munkájában – annak állandóságában, szilárdságában, megbízhatóságában –, tehát el tudta magát különíteni a teremtett dolgoktól. Tudta, hogy minden a helyén marad akkor is, ha Ő megpihen. Az alkotás, mint olyan egyensúlyban marad a cselekvés és a pihenés között, és ez nyilvánvalóan kitűnik a körülöttünk levő természetből is. Nem hull részeire a föld, mikor a földműves elrakja szerszámait és megpihen.

Isten minket a maga képmására alkotott, és hasonló volt a szándéka életünkre nézve is. Alkotó munkára teremtett, és biztosította számunkra az izgalommentes pihenést azzal a tudattal, hogy az elvégzett munka a pihenés ideje alatt sem vész kárba. Isten példával szemlélteti, hogy képes megragadni és elengedni dolgokat, ellenőrizni a dolgok folyását, s ha kell kivonni az ellenőrzés alól. Vajon mennyire van jelen bennünk ez az isteni képmás, vagy már csak egy elfeledett valami? Ez is indokolja azt, hogy szükséges újra és újra elolvasni az Igét, ami a Sabbath megtartásáról szól.

Érdemes odafigyelni arra, amit a Sabbath megtartásával kapcsolatosan hangsúlyoz az Ige. A 2Móz 20:11-től ezt mondja: *„... semmi munkát ne tégy azon"* – aztán tovább így folytatja: *„se fiad, se lányod, se szolgád, se szolgálólányod, se barmaid vagy vándor aki a te kapuidon belül van – a szolgák is pihenjenek úgy, mint te"*. Ez azt jelenti, hogy Sabbath napján az élet minden ember számára egyformán pihenés; nem számít, hogy hétköznapokban a gazda helyzete különbözik a szolgáétól. Ez az a momentum, mikor az élethelyzet közös, és így kapcsolódik bele abba a királyságba, ahol mindenki egyenlő és szabad lesz arra, hogy dicsérje Istent és mindenki teljes békességben együtt örvendezzen.

Ilyen értelemben a Sabbath megtartása egyúttal elismerése és igénylése az Istennel való közösségnek, amelyben mint Isten képmásai megosztjuk a munkát és a pihenést, emlékezve és örvendezve mindannak, amit Isten a teremtésben és felszabadításban értünk cselekedett, és így ízelítőt kapjunk abból az igazi örökkévaló életből, ami az eljövendő királyságban osztályrészünk lesz.

2. Isten szabadítása is a Sabbath megtartását motiválja

A Mózesnek tulajdonított utolsó könyv is, 5Móz 5:1-től a törvény megismétlésénél összefüggésbe hozza a Sab-

bath megtartását Isten hatalmas szabadító cselekedetével, mikor népét kihozta Egyiptomból. Ha Isten ilyen mértékben hű maradt, akkor nekünk is jó okunk van arra, hogy megfontoljuk a Sabbath jelentőségét, mert ez minket is a szabadulásra emlékeztet.

Olvasás közben kitűnik, hogy azok a gyakorlati utasítások, amiket Isten választott népének adott, a történelem folyamán számos részletükben a mindennapi élet gyakorlatává váltak – ezt fejezték ki szertartásaikkal, mikor vándorlásuk során újra útra indultak, aztán egyéni és családi életük bizonyos eseményeinél. Ébren kellett tartani a szabadulás emlékét nemzedékről nemzedékre, hogy el ne felejtsék.

Megfontolandó:

Milyen emlékek befolyásolják a mi életünket – ami egyúttal irányt szab további életutunkhoz?

A felszabadítás gyakorlatilag ugyanazt a tényt demonstrálja, hogy mindenki egyforma kiváltságban részesül – gazda és szolga egyaránt. Nem igazi az a felszabadítás, amely kivételeket tesz – az a szabadság, amit Isten a Sabbath megtartásával kapcsolatosan kihirdetett, az egyetemes szabadság, mindenkire érvényes – szolga és gazda, szegény és gazdag, fiatal és idős, nő és férfire egyaránt nézve. Ez Jézus királyságának az előképe, az általa nyert szabadságnak a következménye, amiről már első prédikációjában azt hirdette, hogy elérkezett hozzátok a menny Királysága.

3. Hogyan élt Isten népe a parancsolatokkal?

A Biblia nagyon sokat beszél nekünk erről. Egy megtörtént esemény, amely Isten népének életét mutatja be, jól illusztrálja azt az alapigazságot, hogy mi történik, ha a nép ellene szegül a parancsnak. Ha úgy tetszik, azt is mondhatjuk, hogy ez az Isten nevelési módszere. A történet 2Móz 16-ban van leírva, hogy mikor Isten népe a pusztában vándorol, nem tud kenyeret vásárolni. Mint általában, itt is a valóságos élet próbára teszi a hitet. Rögtön ott van a kísértés, hogy kifogásoljuk azokat az alapvető elveket, amiket egyébként már elfogadtunk és jóváhagytunk. Ebben az esetben a Sabbath megtartására vonatkozó parancs is egy ilyen próbatétel volt.

A lényeg, hogy a mennyei kenyér biztosítva volt, de csak minden egyes napra való, és csupán a Sabbathot megelőző napon lehetett extra adagot gyűjteni, hogy másnap is legyen mit enni. Isten megmutatta gondviselésének módját, nekik pedig parancsba volt adva, hogy bízzanak és a gyakorlatban aszerint engedelmeskedjenek. A próbatétel azt a célt szolgálta, hogy tanuljanak meg igazán bízni, és tartózkodjanak attól a feszült nyugtalanságtól, ami a mindennapi kenyérszükséglet kielégítésével jár.

Azt hiszem, ez a gyakorlati oktatás sokunkra ma is ráférne – meglátni, hogy Isten valóban hűséges ma, és holnap is az lesz, és marad örökké. Mi is elkövetjük azt a hibát, amit némelyek ott a pusztában elkövettek, mikor bizalom hiányában buzgón sokkal többet gyűjtöttek a szükségesnél, hogy legyen raktárkészletük, az előre nem látott napokra. Azonban valami történt azzal a készlettel, megromlott – bizonyságul, hogy Isten mindig friss élelemről gondoskodik.

Ahogy várható volt – a Sabbath megtartásával kapcsolatban a próféták is elmondták Isten figyelmeztető szavát a népnek, reménységet hirdetve az újabb nemzedékeknek, akiket saját engedetlenségük és feledékenységük veszélyeztetett. Egyik ilyen próféta Ámós, a másik Ézsaiás. Olvassuk el Ámós 8:45 versét, és látni fogjuk, hogyan háborodott fel a próféta az akkor kialakult társadalmi állapotok miatt, mert a szegény és becsületes, a gyenge, akinek nem lehetett szava, és nem követelhetett jogokat, mert teljes elnyomásban szenvedett a gazdagoktól, akiknek viszont volt szavuk és hatalmuk – de a törvénnyel szemben engedetlenek és tiszeletlenek voltak. A próféta azokhoz intézi szavát, akik mindig csak a vagyonszerzéssel vannak elfoglalva, befolyásolják a közállapotot, és hajszolják a nyereséget. Ezek nem szeretik a Sabbathot, mert akkor nem lehet kereskedni, hiszen a mindennapi élet rutinját felváltja az emlékezés, a visszaszolgáltatás és az elengedési kötelezettség. Nyugtalanságuk oka teljesen világos – nemcsak nekik, de nekünk is – hiszen a próféta a Sabbathra emlékezteti őket. Ebben is az a lényeg, hogy nagyon nagy szükségünk van azokra a jó rendelkezésekre, amiket Isten az emberiségnek adott.

Isten népe történelmének egy másik szakaszában Ézsaiás próféta beszél arról, mi az alkotmányos módja az Isten szövetségében való életnek (Ézs 56:18).

Itt is felmerül a kísértés problémája, mégpedig az elkülönülésre, személyválogatásra és csoportok megkülönböztetésére. A próféta Isten megbízásából beszél, és emlékeztet az alapigazságra; azok tartoznak a szövetséghez, akik megtartják a Sabbathot, függetlenül attól, hogy milyen a társadalmi besorolásuk. Az idegen, a herélt, a szegény – mind beletartozik a szövetségbe, amennyiben betartja a Sabbathot, és Isten házát imádságnak használja. Valóban ilyen fontos szerepe van a Sabbath megtartásának? Igen, mert sokkal mélyebb üzenetet hordoz a puszta külsőségnél. Arról beszél, hogy Isten a mi Alkotónk és Szabadítónk, aki ilyen módon megosztja velünk Önmagát, alkotó munkáját és felszabadító cselekedetét, hogy nyugalmat biztosít számunkra, amit szintén megoszt velünk.

De a próféták reményteljes képet is tárnak elénk – Mikeás 4:1–5-ben azt az állapotot mutatja be, mikor már nem lesz szükség arra, hogy valaki önmagát vagy vagyonát védelmezze, hanem ki-ki a saját szőlőjében vagy fügefája alatt ülhet, és nem kell rettegnie semmitől, mert *„Maga a Seregek Ura mondta ezt".*

A gondolatok továbbvitele:

Hiszem, hogy a keresztény gyülekezet is megtalálja a mély gyógyulást a maga életére és szolgálatára vonatkozóan azért, hogy felkínálhassa kortársainak ezt a legdrágább üzenetet, a gyógyító reménység jelét – lehet nyugalma ennek a mi nyughatatlan nemzedékünknek is. Ez azzal kezdődik, hogy visszaigényeljük emberi méltóságunkat, aminek abban van az alapja, hogy Isten teremtette az embert a maga képmására, és arra rendelte, hogy engedelmesen betöltse küldetését a rábízott szolgálatban és sáfárságban. Azután ott folytatódik, hogy megemlékezünk Isten hűséges cselekedeteiről, amelyek által szabaddá tett a teljes bizalmon alapuló életre az Ő gondviselése alatt, és végül elvárja, sőt igényli tőlünk, hogy készüljünk fel az eljövendő királyság rendjében való életre.

Ford. Gerő Sándorné

A Biblia a világevangélizációban

Az Úr dicsőségének története

Steve Hawthorne

A Biblia története az Isten dicsőségének története. A Biblia sokkal több, mint egy prédikáció, amelyből megtudhatjuk, hogyan váltattunk meg és milyen legyen a viselkedésformánk. Alapjában véve a Biblia Isten története. Mióta csak él az ember a földön, a sokféle elbeszélés között az Istenről szóló történet folyamatossága szilárdan megmaradt. Ez olyan történet, amely még napjainkig sem bontakozott ki teljes egészében. Nagyon egyszerűen megfogalmazva ez a folyamatban levő történet Isten dicsőségének a kimunkálása, vagyis az Ő dicsőségének története. Ne zavarjon meg minket a „dicsőség" szónak vallásos értelmezése. A dicsőség szónak két csodálatos dimenziója van. Az egyikben Isten nyilatkoztatja ki Önmagát, hogy ki is Ő valójában, a másik az, amit Isten a megváltott emberektől kap.

„Dicsőséget hirdetni, dicsőséget adni neki"

Vegyük fontolóra a dicsőségnek ezt a két dimenzióját, ahogy azt a 96. zsoltárban találjuk;

„Énekeljetek az Úrnak, áldjátok nevét,
Hirdessétek szabadítását minden nap.
Beszéljetek el dicsőségét a nemzeteknek,
csodáit minden népnek" (Zsolt 96:2-3)

Isten nem kitalált szóbeszédet terjeszt maga körül. Valóságos tetteit hirdetteti mindenütt az emberek között.

A Templom

A templomra vonatkozó első világos említést Mózes ötödik könyvének 12. fejezetében találjuk, abban az összefüggésben, ahol le kellett rombolni *„minden helyet, ahol a népek isteneiket szolgálták"*. Nem volt szabad ezeket az istentiszteleti helyeket átépíteni vagy átalakítani, hanem teljes egészében le kellett rombolni, azért, hogy a *„nevüket is eltöröljék"*. Isten nevét soha nem volt szabad más istenek nevével összekeverni, vagy kétértelműen használni. Teljesen új és különleges helyet kellett építeni, *„oda helyezze az Ő nevét és ott lakjon"* (5Móz 12:2-14, az 5. vers kiemelve).

Gondoljuk csak meg, mi volt Isten kinyilatkoztatott szándéka a templomról, hogy *„oda helyezze az Ő nevét és ott lakjon"*, Isten két dolgot akart cselekedni ezen a speciális helyen; először is kinyilatkoztatni önmagát „saját nevében". Tehát ez lett volna a kinyilatkozás helye, ahol az Ő munkájáról és jelleméről szóló történetek és énekek szüntelenül hangoznak.

Ugyanakkor ez az összegyülekezésnek a helye is, a kapcsolatteremtés hajléka. Az, hogy Istennek van egy hajléka, nem azt jelenti, hogy oda lehet címezni a postai küldeményt, vagy hogy néha Ő odalátogat szentségével. Ott „lakozni" együttlétet jelent. Isten arra vágyik, hogy népével szent közösségben lehessen azon a helyen. Salamon tudta, hogy nem a templom az Isten lakása. Híres templomszentelő imádságában azt mondja: *„Vajon lakhat-e Isten a földön az emberekkel? Hiszen az ég, sőt az egeknek egei sem fogadhatnak magukba Téged; hát még ez a ház, amit építettem"* (2Krón 6:18).

Dávid úgy tervezte meg a templomot, hogy az Isten dicsőítésének a helye. Salamon az énekeseket, papokat, zenészeket is úgy rendezte el, ahogyan apja megtervezte. A kórus feladata volt állandóan „dicsérni és dicsőíteni az Urat" Dávid énekeivel, és ehhez kétségkívül felhasználták Dávid hálaadó himnuszát, ahogy azt az 1Krón 16:8–33-ban találjuk (ennek egyik átirata a fent említett 96. zsoltár), és ebben határozottan felszólít minden népet az Isten dicsőítésére.

Salamon templomszentelő imádsága szerint az Úr háza az a hely, ahol Isten rátekint a népére, meghallja kérésüket, és válaszol imádságaikra. S ez nemcsak Izráelre vonatkozik. Salamon említést tesz minden népről. Tudta, hogy Isten szándéka a templommal az volt, hogy öröktől való célját véghezvigye, és az egész föld valamennyi népének kijelentse magát.

Salamon Isten bölcsességét ismerte fel abban, hogy széles körben kell hirdetni dicsőségét, mivel Isten célja az volt, hogy felfigyeljenek rá az emberek, más népek is keressék Őt, és akarják megismerni személyesen Izráel Istenét. Figyeljük meg jól Salamon rendkívüli imádságát:

„Még egy idegent is, aki nem a te népedből, Izráelből való, de eljön messze földről a Te nevedért, mert hallani fognak a Te nagy nevedről, erős kezedről és kinyújtott karodról, ha eljön és imádkozik ebben a házban, Te hallgasd meg lakóhelyedről, a mennyből, és tedd meg mindazt, amit az idegen kér Tőled, hogy a föld minden népe megismerje nevedet és úgy féljenek Téged, ahogyan néped, Izráel, és tudják meg, hogy a Te nevedről nevezték el ezt a házat, amelyet építettem" (1Kir 8:41–43).

Salamon nem egyes személyekért imádkozott, hanem minden népért. Feltételezte, hogy népének bizonyságtételén keresztül majd ezek a népek fognak tanulni valamit Istenről, mikor elbeszélik nekik Isten hatalmas dolgait. Salamon azt kérte, hogy azok az emberek, akik eljönnek abba a házba imádkozni és Istent tisztelni, találkozhassanak Istennel. Nem azt kérte, hogy a pogányok a maguk módján találkozzanak Istennel, hanem, hogy úgy ismerjék meg Istent, ahogy Izráel megismerte. Salamon látomásában minden nép csatlakozik Izráelhez, ugyanolyan alázattal, tisztelettel, mint Izráel, amikor *„az Úr félelmében"* járt.

Elkezdtek jönni a népek

Vajon eljutott-e Isten nevének híre a világba? Jöttek-e idegenek valaha is az Úr házába, és megtanulták-e félni az Urat? Válaszolt-e Isten Salamon imádságára? A felelet részben igen, részben nem.

A feljegyzésekből tudjuk, hogy nem sokkal a templom befejezése után (1Kir 9:25) Séba királynője *„hallotta Salamon hírét az Úr nevével kapcsolatban"* (1Kir 10:1), és eljött, hogy megértse, kicsoda a szövetséget megtartó Isten, aki *„szereti Izráelt örökké"*. Mint királyi fenség meglátta és felfogta, hogy Isten uralma alatt érvényesülhet a *„jog és igazság"* (1Kir 10:9).

Lehet, hogy ez csak egy elszigetelt jelenség volt csupán? Valójában nem, mert néhány verssel később ezt olvashatjuk: *„Az egész földről igyekeztek Salamonhoz eljutni, hogy hallhassák bölcsességét, amelyet Isten adott a szívébe"* (1Kir 10:24). A világ nem azért becsülte Salamont, mert okos volt, és jártas az udvari dolgokban. A világ felismerte, hogy Isten adott bölcsességet a szívébe. Mi volt Salamon bölcsességének első feltétele? *„A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme"* (Péld 1:7, 9:10). Salamon bemutatta a világnak Isten tiszteletét, és az Isten bölcsességét.

Ebben nyilvánvalóan Isten szándéka valósult meg. De mi volt az, ami lelassította Isten tervének kibontakozását; azt, hogy a népeket magához vonja? Egyetlen dolog. És ez volt az az egyetlen egy dolog, amiért Isten szigorúan figyelmeztette népét: a bálványimádás. Ami a legborzalmasabb, hogy ebben maga Salamon járt az élen.

Ez lett a Szentírás legelkeserítőbb megcsúfolása. Képzeljük el a ragyogó reményt, hogy majd a népek vágyakozva fordulnak Izráel felé, és odahozzák gazdagságukat. Salamon a templomot látványosan szentelte fel, elkápráztató dicsőséggel. Az események záróakkordjaként áldást kért az épület céljára és a népekre: *„Hadd tudja meg a föld minden népe, hogy az Úr az Isten és nincs más"* (1Kir 8:60). És három fejezettel később már *„Salamon szíve más istenek felé fordult"* – és ténylegesen épített áldozóhalmokat is, méghozzá Isten szent hegyének átellenében (1Kir 11:1–8). Lehet-e ezeket a verssorokat úgy olvasni, hogy a hívő ne érezzen mély csalódást és csömört? Nem érzünk fájdalmat és keserűséget ennek a történetnek hallatán, amely Isten általános tervét ily csúful megakadályozta? Na és Isten terve ezzel talán meghiúsult volna? Nem lenne bölcs dolog ezen spekulálni. Nem tudjuk, hogyan alakult volna, ha tisztán és töretlenül folytatódott volna az istentisztelet még néhány másik generációban.

Isten állhatatossága

A következőkből kitűnik, hogy Isten nem változtatta meg a tervét. Elhatározta, hogy naggyá teszi Nevét, és mindenkit szeretettel fogad, aki Őt személyesen tisztelni fogja, bármilyen nemzetiségű legyen is, ha Izráel népének biznyságtétele nyomán Hozzájön.

Innentől kezdve a történet hosszú távú fordulatot vesz, mely a bálványimádással folytatott küzdelemben telt el különböző módon, asszerint, hogy a hitetlenség vagy az istenfélelem kerekedett felül, és előfordult az is, hogy elképesztően mélyre süllyedve gyalázták meg Isten nevét.

Ha Isten valamit késleltetett, ezt azzal a céllal tette, hogy elpusztítsa azokat, akik meghamisították bizonyságait, és más isteneket imádtak.

Olykor annyira elhanyagolták és figyelmen kívül hagyták az istentiszteletek gyakorlását, hogy nemzedékek tűntek el egymás után a földről anélkül, hogy a leghalványabb fogalmuk lett volna arról az életformáról, amiért Isten Izráelt elhívta, hogy kapcsolatuk legyen vele. Időnként a próféták felrótták a népnek, hogy bár formailag gyakorolják az istentiszteletet, a magatartásuk gyalázatos, mert hiányzik belőle az igazság, a kedvesség, amely az Istennek hozott áldozatukat és imádságukat jellemezte volna (Ézs 1:11–15, Ámós 5:21–24).

Isten késleltette Júda és Izráel megrázkódtatását, de végül a népnek el kellett hagyni az országot, amely Isten áldásának tárháza volt; és a végső tragédia is bekövetkezett – Isten háza leégett, és romokban hevert.

A száműzetés vége felé Dániel Istenhez kiáltott és könyörgött, hogy teljesítse ígéretét, állítsa helyre a templomot és a népet is. Dániel teljesen tisztában volt az egész történettel: *„kihoztad népedet erős kézzel... és oly nevet szereztél magadnak, amely ma is híres"* (Dán 9:15). Dániel kihangsúlyozza, hogy Isten népe és a szent hegyen épült templom dicsőségének romjai sértik az Isten dicsőségét a többi *„szomszédos népek előtt"*. Azért imádkozik, hogy Isten állítsa helyre népét és a várost úgy, hogy nevének dicsősége is helyreálljon. Dániel kérését nem Izráel feltételezett nagyságára alapozza, hanem azt mondja: *„Önmagadért, Istenem, ne késlekedj, hiszen a Te nevedről nevezték el városodat és népedet"* (Dán 9:15–19).

Ezékiel, Dániel közvetlen kortársa szintén felveti ezt a gondolatot. Néhány esetben Isten visszatartotta haragját, és nem büntette meg Izráelt, de ezt a saját nevéért tette (Ez 20:5–22). Isten nem valamiféle beteges érzékenységgel bánt Izráellel, egyszerűen csak saját dicsőségét munkálta tovább a többi népek között:

„Ezért mondd ezt Izráel házának,
Így szól az én Uram, az Úr,
Nem tiértetek cselekszem én, Izráel háza,
hanem szent nevemért,
amelyet gyalázatossá tettetek a népek között, amerre csak jártatok.
Megmutatom, hogy szent az én nevem,
amely gyalázatos lett a népek között,
mert gyalázatossá tettétek közöttük.
Akkor megtudják a népek, hogy én vagyok az Úr –
így szól az én Uram, az Úr,
– mikor szemük láttára megmutatom rajtatok, hogy szent vagyok" (Ez 36:22–23).

Dr. Boross Géza:

Korunk kihívásai és igehirdetésünk

Elhangzott a Dunamelléki Ref. Egyházkerület nyári lelkésztovábbképző tanfolyamán, 1998. június 4-én Tahiban

Boldog emlékezetű szolgatársunk és atyánk, *dr. Joó Sándor* mondja egyik prédikációjában, hogy Isten az egyházat olykor világi kezdeményezésekkel figyelmezteti egy-egy elfelejtett bibliai igazságra, melyet úgymond „az egyház nem hirdetett elég határozottan".[1] Ez a találó diagnózis más szavakkal azt jelenti, hogy korunk eseményei és problémái kikerülhetetlen provokációk (kihívások) arra, hogy állítsuk őket Isten igéjének a világosságába. Mindnyájan érzékeljük, milyen súlyos homiletikai problémáról van itt szó. Arról, adhatnak-e külső tényezők, evilági impulzusok témát az egyház igehirdetésének? Nincsen-e, éppen a közelmúltból is sok elrettentő példánk arra, milyen könnyen válhatnak textussá éppen a világ eseményei ill. kihívásai? Ki ne látná *Ravasz László* igazságát, amikor figyelmeztet, hogy a koreszme nem léphet a kijelentés helyére?[2] E tragikus buktatót elkerülendő nem az-e a feladatunk, hogy Kálvin hűséges követőiként rendszeresen és módszeresen lectio continua formájában magyarázzuk az Írást? Hiszen a jó írásmagyarázatban egyszerre világosodik ki az ige sensusa és ususa, és így vetődik reá Isten országának fénye a legkülönbözőbb, legégetőbb emberi problémákra? Nem *Victor Jánosnak* van-e igaza, amikor „Igehirdetésünk textusszerűsége" c. mélyen szántó dolgozatában így figyelmeztet: „Szükségtelen a prédikáció idő- és alkalomszerűségét is a textusszerűség mellett még külön megkövetelni, mert ez is benne van már abban. Az Ige élő voltában eléggé biztosítva van az, hogy az igazi textusszerű prédikáció egyúttal mindig aktualitással is bír"[3]. Ugyanígy *Czeglédy Sándornak*, aki „Időszerű igehirdetés" c. magvas tanulmányában ebben a mondatban summázza: „Minél hűségesebbek leszünk az Írás magyarázatában, annál inkább remélhetjük prédikációnk igaz időszerűségét"?[4] De még náluk is nem sokkal mérvadóbb-e maga Pál apostol, aki a kor kihívásai és a kijelentéssel kapcsolatos vitát – úgy tűnik – egyszer s mindenkorra eldöntötte, mondván: *„Mert egyfelől a zsidók jelt kívánnak* (egyik kihívás), *másfelől a görögök bölcsességet keresnek* (másik kihívás), *mi pedig Krisztust prédikáljuk mint megfeszítettet, a zsidóknak ugyan botránkozást, a görögöknek pedig bolondságot, ámde az elhívottaknak Istennek hatalmát és Istennek bölcsességét"* (1Kor 1:22). A probléma tehát, első ránézésre, megoldottnak látszik.

Valóban, de csak addig, amíg tanulmányozni nem kezdjük Pál apostol leveleit. Így ugyanis magunk is meggyőződhetünk a modern Pál-kutatás ama felismerésének igazságáról, mely szerint Pál leveleinek a motívuma mindig valami konkrét gyülekezeti probléma. Olyan, mint pl. Thesszalonikában a feltámadásvita, vagy Korinthusban a szexuális és hivatásetikai problémák. *Werner Jentsch* írja: „Paulus war Theologe aber er war seelsorgerlicher Theologe. Seine Briefe sind zwar nicht immer aus einer Krise wohl aber zu einer Krise geschrieben..."[5] Pál levelei tehát paradigmái, ősmodelljei a konkrét emberi problémák (kihívások) evangéliumi megvitatásának. Pál részéről tehát a „Solus Christus" vállalása nem a konkrét kihívások előli egérutat jelenti, hanem inkább a keresztről való beszéd teológiai és etikai konzekvenciáinak levonását tudatos lelkigondozó tendenciákból. Kimondhatjuk tehát, hogy a kor kihívásaival való evangéliumi konfrontálódás nem illegitim, hanem nagyon is legitim homiletikai, igehirdetői tevékenység.

Hogy pedig mennyire az, azt a keresztyén igehirdetés számos kiemelkedő képviselője dokumentálja. Utalok csak Savonarola, Regensburgi Berthold, Luther, Kálvin, Robertson, Spurgeon, Barth, Lüthi, Albert Schweitzer, Wilhelm Busch, Billy Graham vagy a magyarok közül Ravasz László, Makkai Sándor vagy Darányi Lajos munkásságára.[6] Hagyatékuk annyira élő, hogy tőlük nem is kell idézni, elég rájuk kegyelettel és hálával emlékezni. Egyetlen szerzőt azonban mégis csak kell idéznünk. A hazánkban kevéssé ismert *Valdir Steuernagel* brazil lelkipásztort, a latin-amerikai teológiai testvérközösség elnökségi tagját, aki 1989-ben Manilában a világmissziói konferencián „A világ égető kérdései" címmel tartott rövid, de annál inspirálóbb előadást. Többek között ezt mondotta: „Nekünk evangelikáloknak olyan idealisztikus individualista ideológiánk, olyan gyönge tradíciónk van, amely nem ad megfelelő és kielégítő választ azokra az égető szükségletekre, melyek számtalan ember hétköznapját terhelik nemcsak a harmadik, hanem az első világban is... Itt van az ideje, hogy foglalkozzunk korunk politikai és ökonómiai kérdéseivel, és pedig missziói feladataink perspektívájából. Hallgathatunk-e a milliónyi utcagyerek, a megalázó szegénység, erkölcstelenség, fajgyűlölet, drogfüggőség, környezetrombolás nyomorúságáról?" Majd lejjebb: „Sokkal többet foglalkoztunk a charizmatikus mozgalmakkal és a katolicizmussal, mint a világvallások kérdésével, ami az igazi kihívás a világevangélizáció számára..."[7]

Íme tehát még az evangélikálok szerint is nemcsak legitim, hanem egyenesen immár halaszthatatlan homiletikai feladat a kor kihívásaival való bátor szembenézés, a határozott evangéliumi állásfoglalás a történelem sötét éjszakájában (*Nyíri Tamás*), az istensötétség (*Buber*), a lelki napfogyatkozás (*Szabó Ferenc*) korában. Ebben a korban tehát, amelyen a mi nemzedékünknek élni és halni kell. A valamennyire lehetséges áttekinthetőség kedvéért úgy nézzünk hát szembe a problémával, hogy három kérdés köré rendezzük el mondanivalónkat:

1. Mik korunk legsürgetőbb kihívásai igehirdetésünk számára?
2. Mit és hogyan lehet ezekre válaszolni?
3. Mire kényszeríti Isten Lelke igehirdetésünket korunk kihívásai által?

Korunk legsürgetőbb kihívásai

Hogy legalább valamelyes áttekintésünk lehessen apokaliptikus-turbulens korunk kihívásainak tömkelegéről, utánozzuk New York város építőinek módszerét. Húzzuk meg először a nagy, széles, egymással párhuzamosan futó sugárutakat (avenue-kat) s aztán belőlük merőlegesen a keskenyebb utcákat (streeteket).

1.1. Az első csoportnak, vagy sugárútnak adjuk ezt a címet: Korunk teológiai kihívásai. Ezen belül az első „sugárút"

1.1.1. az ún. istenprobléma. Avagy az istensötétség, a napfogyatkozás, az esti deus non daretur problémája. Vagy még élesebben, ahogyan *Erich Fromm* fogalmazza meg az „Isten és az ember kihívása" c. könyvében, az „istenkoncepció" kérdése. Tehát, Isten csakugyan csak

egy emberi „koncepció" volna? Ha pedig nem az, hogyan, mivel magyarázható a teodicea örökké visszatérő problémája? Hogyan egyeztethető össze Isten állítólagos jósága, gondviselő szeretete a rengeteg szerencsétlenséggel, bajjal, a gonosz féktelen tombolásával? Az Isten elleni érvekkel szemben milyen érvek sorakoztathatók fel Isten mellett, éspedig nemcsak affektív, hanem kognitív szinten? Ez ma az egyik legdinamikusabb teológiai kihívás minden szószék számára. A másik

1.1.2. hasonlatos ehhez, ti. a világvallások problémája, ahogyan arra a brazil Steuernagel olyan határozottan Manilában rámutatott. Általában van-e valami plusz a világvallásokban a keresztyénséggel szemben? Igaza van-e a világvallások keresztyénség-kritikájának? Így pl. annak a buddhista vélekedésnek, hogy mivel a keresztyének már két világháborút robbantottak ki s árasztották el pusztulással, vérrel, halállal (atombombával) a földet, ütött az óra a történelemben a buddhisták közbeavatkozására, hogy megmentsék a földet a harmadik világkatasztrófától?[8] Íme e második ugyancsak dinamikus kihívás. És a harmadik

1.1.3. az úton-útfélen emlegetett egyházkritika. Gondolok itt *Alfred Loisy* hírhedt tézisére, hogy ti. Jézus Isten országát hirdette s helyette jött az egyház. Vagy a modern német egyházi közíró *Zahrnt* tömör, de annál sokkolóbb tézisére: A Názáreti Jézus nem alapított egyházat! [9] Tehát, szükség van az egyházra? S ha igen, ilyenegyházra van szükség? Kinek van igaza, Loisynek vagy Victor Jánosnak, akitől annak idején azt tanultuk, hogy az Egyház Isten országának „felvonulási épülete" a világban? Íme néhány teológiai kihívás az ökumené legitimitása, a kisegyházak, a karizmatikus mozgalmak, a New Age és más égető kihívások mellett, hogy a Biblia tekintélyéről, az apostoli hitvallás tételeinek fenntarthatóságáról avagy az apokaliptika-futurológia-eschatológia bonyolult problémáiról, s az ezzel kapcsolatos egyre terjedő csillagjóslásról, horoszkópőrületről már ne is szóljak. Íme mennyi élő teológiai kihívás, melyekkel szemben ma már nem lehet struccpolitikát folytatni.

1.2. Nem lehet struccpolitikát folytatni azonban korunk antropológiai kihívásaival szemben sem.

1.2.1. Ennek a sugárútnak az egyik legismertebb kiágazása manapság az úton-útfélen emlegetett depresszió. Ami a közhiedelemmel ellentétben nemcsak magyar népbetegség, mivel állítólag hazánkban ma minden harmadik ember valamilyen fokon depressziós. Nyilvánvalóvá lett ez akkor, amikor az év elején bemondta a rádió, hogy emelkedett az antidepressziós gyógyszerek ára. Valósággal égtek a telefonvonalak a rádióban, tessék mondani, mi lesz velünk így, depressziósokkal? A depresszió világjelenség. Utalok csak a világszerte ismert német professzor, *Rudolf Bohren* A ciszterna mélyén c. könyvére, melyben azokat a tapasztalatait mondja el, melyeket 15 éven át depresszióban szenvedő felesége mellett szerzett.

1.2.2. Korunk másik nagy antropológiai kihívása az öngyilkossági ráta ijesztő aránya, az az önmagában is sokkoló adata, miszerint a világon minden 80 másodpercben valahol valaki öngyilkosságot követ el. Ez azt jelenti, hogy naponta 1.100, évente 300.000 ember. Köztudott, hogy hazánk az öngyilkossági statisztikában ha nem is az első, de az elsők között foglal helyet. Hazánkban az öngyilkosságok száma a legmagasabb az ún. Viharsarokban. S ahogyan az ugyancsak köztudott, sokkal több az öngyilkosság a református vidékeken, mint ahol a katolikus lakosság van többségben. Mindezek mellett ott van a harmadik probléma,

1.2.3. az élet értelmének a kérdése. Éspedig amerikai pszichológusok megfigyelése szerint elsősorban nem is az értelmiségiek, hanem a futószalag mellett álló kétkezi munkások és a harminc év alatti fiatalok körében. Íme ismét csak néhány égető antropológiai kihívás, hogy a homoszexualitás kérdéséről már ne is szóljak!

1.3. A harmadik sugárút, talán a legszélesebb az összes között a szociáletikai kihívások csoportja. Ezen belül az első kiágazás

1.3.1. a munkanélküliség kérdése. Ennek a kérdésnek van poimenikai és diakóniai irodalma, de nincs homiletikuma. Egyik legsürgetőbb feladatunk annak a kérdésnek a megválaszolása, mit prédikáljunk a munkanélkülieknek? Mit lehet az ő helyzetükben tenni? Hogyan lehet ezt a helyzetet kibírni? Mit mond ide az evangélium? A jelenlegi szakirodalom ebben a kérdésben tanácstalan.[10] Jóformán csak a kihívás tényét állapítja meg, és diakóniai tanácsokat ad a helyzet enyhítésére. Minket azonban a probléma a szószék, a prédikáció szempontjából is izgat. A másik kihívás ezen a sugárúton

1.3.2. a születésszabályozás, illetve az abortusz kérdése. S a kérdés sokkal összetettebb és fájóbb, mint gondolnók. Maradjunk csak az abortusz problémánál. A kérdés nemcsak az egyszerűen, hogy mit prédikáljunk az abortuszról, hanem az is, mikor, kiknek, hogyan? Mint lejjebb látni fogjuk, szerencsére van egy jó paradigmánk egyik áldott emlékű igehirdetőnk homiletikai hagyatékából.

1.3.3. A következő kihívás ebben a kategóriában az elszegényedés kérdése egyesek fantasztikus meggazdagodása ellentéteként. De

1.3.4. ugyancsak sürgető kihívás szószékeink számára a fizikai és lelki környezetszennyezés ill. védelem sok kérdése. (Utalok ezzel kapcsolatosan a „Felelősségünk az élő világért" c. 1994. február 15-én lezajlott ökumenikus tudományos szimpózium gazdag anyagára.) Végül

1.3.5. meg kell említenem a szenvedélyek kihívását szószékeinkkel szemben. Alkohol, drogok, promiszkuitás s ezzel kapcsolatban az AIDS-fertőzés, hogy csak e néhány pusztító utálatosságot említsem. Azt hiszem elég is a fenomenológiából. Rátérhetünk előadásunk másik főkérdésére.

Mit lehet ezekre a kihívásokra válaszolni a szószéken?

2.1. Az ún. istenkérdés szószéki feldolgozására sok példát lehet találni a prédikációirodalomban. Ilyen modellnek tekinthető *Ravasz László* Hol van a te Istened? c. prédikációja (Legyen világosság 1, 216). Ugyanilyen *Barth Károly* és *Thurneysen Eduard* közösen írt ugyancsak „Hol van a te Istened?" c. igehirdetése (Isten és kenyér, 95 kk). Ide sorolható *Billy Graham* Milyen az Isten c. evangélizációs előadása is (Békesség Istennel, 40 kk). Nekem mégis úgy tűnik, hogy az istenkérdés kihívására a legadekvátabb felelet az, amit *Wilhelm Busch*nál találunk. Íme egy részlet a neves német evangélizátor „Miért hallgat Isten?" c. evangélizációs igehirdetéséből:

„Emlékszem egy különös jelenetre, amikor még egészen fiatal lelkész voltam. Huszonhét éves koromban, amikor megérkeztem Essenbe, éppen egy nagy bányászsztrájk tört ki, mely a kedélyeket felkavarta. Egyik nap, amikor keresztülmegyek a téren, ott áll egy férfi a szappanosláda tetején és erőteljes hangon beszédet mond a körülötte álló embereknek. Éhes gyermekekrol kizsák-

mányoló munkabérekről és munkanélküliségről beszél. Egyszer csak meglát engem, megismer és felkiált: 'Ni, hiszen itt van egy pap. Gyere csak ide...' – Kicsit furcsán éreztem magam. Ilyen helyzetekre nem készítettek fel az egyetemen. Aztán kezdi: Halld csak, te pap! Ha van Isten, amit nem tudok, de lehet, hogy van, akkor majd halálom után eléje akarok állni, és ezt mondom neki (kiabálva mondta): Miért engedted, hogy embereket a csatamezőn szétmarcangoljanak? Miért engedted meg, hogy gyerekek éhen haljanak, míg mások kiöntötték az ételt...? Miért? Aztán azt mondom majd neki: 'Te Isten! Lépj le! Le veled! Tűnj el!' – Így kiabált a férfi, mondja Busch, majd így folytatja: 'Erre én is elkezdtem kiabálni: Igaza van. El vele! Ki vele!' Egyszerre csönd lett. A szónok csodálkozva néz rám, és ezt mondja: 'Pillanat, hiszen maga lelkész. Maga nem mondhatja: el ezzel az Istennel'. Azt feleltem: „Figyelj csak ide. Az az Isten, aki elé így lépsz, aki előtt így kinyithatod a szádat, akit te így kérdőre vonhatsz, ez csak a te képzeletedben létezik. Ehhez én is csak azt mondhatom, el ezzel az Istennel. El ezzel az ostoba Istennel, akit a mi időnk alkotott magának, akit vádolunk, félretolunk vagy visszahozunk, mikor hogyan van rá szükségünk. Ez az Isten nem létezik. De... létezik egy másik, valódi Isten. Ő elé úgy lépsz majd egyszer mint vádlott, akkor nem is nyithatod ki a szádat, mert ő fog kérdezni téged, miért nem tiszteltél engem? Miért éltél tisztátalanságban? Miért hazudtál, miért gyűlöltél... Akkor a szó majd a torkodon akad... Ezt akarom mondani Önöknek is, mi vagyunk vádlottak, nem Isten..."[11]

2.2. Az antropológiai kihívások között a legerőteljesebb a depresszió. Mit tudunk mondani gyülekezeteinknek a depresszióról? A témához sok jó impulzust adhat Bohren már idézett könyve. Mégis meg kell állapítanunk, hogy a depresszió homiletikumának kidolgozása még várat magára. Ezért itt csak néhány gondolatot említünk arra nézve, mit tanít a Biblia a depresszióról? A depresszió klasszikus bibliai paradigmája Illés ismert összeomlása a pusztában. Miért olyan időszerű ez a bibliai történet éppen a mi napjainkban? Azért, mert világosan dokumentálja, hogy íme a hit hősei is beleeshetnek a ciszternába. A depresszió betegség, ami a hívő embert ugyanúgy elérheti, mint az influenza vagy a gyomorrontás. Azért, mert ez a történet azt szemlélteti, hogy van kiút, van gyógyulás a depresszióból, éspedig Isten aláhajló, ébreszto, erot adó kegyelme által. A kérdés mindig ez: reagálunk-e Isten érintésére? Azért olyan időszerű Illés története, mert azt hirdeti, hogy Isten által mindig van tovább. Tovább lehet menni az erő feletti úton. Igaza van tehát annak a pszichiáternek, aki ezt mondta a depresszióról: „Csak az Istennel való élő kapcsolatban áll be a beteg gyógyulása".[12] És igaza van *Gyökössy Endrének*, amikor ezt írja: „Fedezzük fel azt a sajátságos, szentséges dimenziót, melyről Pál apostol szüntelenül így ír: 'az Úrban...' Ez a dimenzióban, ezen a felségterületen nehezebben tud krónikussá válni, sőt hamarabb meggyógyulhat a beteg..."[13]

2.3. Rátérve most a szociáletikai kihívásokra az első probléma,

2.3.1. mit és hogyan prédikáljunk az abortuszról? A kérdés homiletikumának kidolgozása ebben az esetben is hiányzik. Szerencsére azonban kezünkben van dr. Joó Sándornak egy anyáknapi igehirdetése az 1Sám 1:8–11 alapján.[14] Az igen tanulságos prédikációból idézzünk fel egyetlen bekezdést:

„Huxley Szép új világában, ahol már lombikban gyártják vegyi úton az embereket, a legnagyobb szégyen az anyaságról beszélni. A legerkölcstelenebb szó, amire minden jól nevelt leány fülig pirul, ha netán meghallja azt, hogy – édesanya. Nos itt még nem tart a modern emberiség, de ott már igen, hogy a női ideál mind a nők, mind a férfiak szemében ma már nem az anyaság. Kikentkifent dámaként csillogni jobban szeretne a modern női társadalom, a világ szerinti asszony, mint anyává lenni. A modern kor asszonya gyakorlatilag megveti az anyaságot. Túl terhes, unalmas, szimpla, fantáziátlan már számára a házimunka. Az egyenjogúsítás eszméjétől hajtva abban is utánozni akarja a férfit, hogy nem szül, vagy ha már muszáj, hát legfeljebb egyet – inkább gyilkol. Mert a gyermekáldás anyaátok."

Íme testvéreim! Pasaréten 1958. május 4-én, anyáknapján többek között így szólt az igehirdetés. Lehet tehát még egy ún. elitgyülekezetben, válogatott hívők közösségében is beszélni az egyik legfájóbb magyar bűnről, az abortuszról. Úgy, hogy az igehirdető ki sem ejti a száján ezt a szót, mégis mindenki érti, miről van szó. S ebben a dekódolásban érvényesül igazán az elidegenítő effektus. Akkor, amikor a prófétikus töltésű igehirdető közismert népszerűségét is kockára téve konfrontálódik korunk „kikent-kifent dámáival". Ez az igehirdetés példaadó felelet beteg korunk egyik üvöltő kihívására.

2.3.2. Ebben a kategóriában a másik, egyre égetőbb homiletikai probléma, hogyan prédikáljunk a munkanélküliségről? Tapasztalataim szerint erről a témáról egyszerűen nincs mondanivalónk. A munkáról van, a munkanélküliségről nincs. Pedig mint már utaltunk rá, ezzel a problémával a gyakorlati teológiai szakirodalom foglalkozik (vö.: 10. sz. jegyzettel). De nem homiletikai szempontból. A Theologia Practica egyik száma (1984. 2) közöl ugyan egy prédikációt a szőlőmunkások példázatáról, csakhogy az igazságos munkabér problémáját tárgyalja. A kérdés nyitott, mit mondjunk a munkanélküliségről a munkanélkülieknek, akik talán már a templomba is hajlandók eljönni. Még szerencse, hogy legalább Spurgeonnél találunk némi eligazítást. Mivelhogy a gyülekezetét jól ismerő, gondos lelkipásztor Spurgeon tudta, hogy hallgatói között munkanélküliek is vannak. Így szólítja meg őket a Lk 5:5 alapján mondott „Szavadra, Uram" c. prédikációjában:

„Ha vannak itt olyanok, akik munka nélkül vannak és állás vagy foglalkozás után járnak, hogy kenyeret kereshessenek maguknak és családjuknak, úgy azok fontolják meg különösen szavaimat... Ti, kiknek nincsen munkátok és egészen addig jártok utána, míg ki nem sebesedik a talpatok... ne üljetek fel hétfon reggel mindjárt a vonatra, hogy hazautazzatok és azt mondjátok: „Már nem próbálok többé semmit." Figyeljetek a felolvasott bibliai versre, és vegyétek fel újra a reménység fonalát és mondjátok Péterrel: 'Bár egész éjjel fáradtunk és semmit sem fogtunk, mindazáltal a Te szavadra kivetem a hálót.' – Mutassátok meg az embereknek, hogy egy keresztyén férfi nem esik olyan hamar kétségbe, éreztessétek velük azt, hogy az Úrnak van egy titkos módja, amellyel gyermekeit erősíti úgy, hogy azok sokat elbírnak..."

Íme Spurgeon felelete a munkanélküliség kihívására. S ez ellen nem lehet felhozni azt a kifogást, miért nem a munkaadóknak prédikál? Azért, mert tudja, hogy a templomban a munkanélkülieket kell erősíteni, bátorítani. A kérdés ilyen szószékre vitele külön indirekt üzenet a munkaadóknak is. Ámde, hogy senki ne vádolhasson bennünket spurgeonmonizmussal, hadd álljon itt néhány mondat, a maga korában az egyik legmodernebb kor problémái, kihívásai iránt egyik legérzékenyebb igehirdetőnk, *Muraközy Gyula*, „Munkások, sáfárok és szolgák" c., a Lk 19:11–28 alapján mondott prédikációjából:

„Három nagy tény világos Krisztusnak ebből a tanításából mireánk, emberekre vonatkozólag. Mindnyájan

munkások, sáfárok és szolgák vagyunk. Krisztus olyan társadalmat akar, amelyikben a munka jog és kötelesség. A kenyere nem lehet alamizsna vagy munkanélküli segély, a kenyér a munkából hajt ki, mint a kalász a felszántott vetésből. Mindenkinek szent joga ebben a világban az, hogy dolgozzék. A munkanélküli, aki zörget az ajtókon és nem talál műhelyt, boltot, íróasztalt, egy darab földet, ahol izmai megfeszüljenek, gondolatai felszikrázzanak, a társadalom betegségének a hirdetője. Az a munkanélküli, aki fut a munkától s olyan mélyen áll, hogy az alamizsnát gyűjtögeti össze, elvesztette emberi lelkét. Az a munkanélküli, aki előttejárt nemzedékek összegyűjtött vagyonából tobzódva szórja szét örökségét, lázító, akinek nincs helye olyan világban, amelyikben Krisztus parancsol..." (Rádióprédikációk 237. sz.)

Bizony itt más hang szól már. Spurgeon szószékéről a lelkigondozó evangélium hangzik, Muraközy Gyula szószékéről Krisztus törvénye, mely egyformán szólítja meg a munkaadó (vagy nem adó) társadalmat, a munkanélkülit, azt, aki önhibáján kívül az, s azt, aki menekül a munkától, és a mások munkájának gyümölcsét élvező, henyélő gazdagot. Muraközy Gyula prófétikus prédikációja Spurgeon lelkigondozó szeretetével párosítva jó indulási alap a munkanélküliség homiletikumának rendszeres és módszeres átgondolásához.

2.3.3. Korunk kihívásaival való homiletikai szembesülésnek tanulságos példáit találhatjuk a külföldi, nevezetesen közelebbről az újabb német prédikációirodalomban is. Még a hetvenes évek elején, második wuppertali diákságom idején kezdte meg *Horsst Nietscke* a „Heute gesagt" alcímű prédikációsorozat kiadását a güterslohi Gerd Mohn kiadónál. A legizgalmasabb darabja a nevezetes sorozatnak kétségtelenül a „Worte zur Lage" c. kötet, melyben ilyen címmel találunk prédikációkat: „A mi gazdaságunk", „Az egyház és a pénz", „A tulajdon", „Az egyház és a harmadik világ", „Visszaélés a hatalommal". De nem sorolom, hanem inkább kiemelem a kötet talán legjellemzőbb prédikációját. Ezt a prédikációt *Hans May* nevű szolgatársunk mondotta a Mk 1:15 alapján egy reformációi ünnepi istentiszteleten. Igehirdetőnk azt a kérdést elemzi, mit jelent a társadalmi igazságosság a reformáció szempontjából. Íme néhány gondolat ízelítőül:

„A világ, amelyben élünk, reformációra szorul. Szüksége van a hitben, reménységben és az igazságosságban való megújulásra. A világ népességének kétharmada szegénységben él s ez a kétharmad fogja a világ stabilitását és békéjét meghatározni a jövőben... Az igazságosság a jövendő kulcsa... Az egoizmus csak az igazságosság által törhető meg... Azonban – veti fel a kérdést – mit tehet az egyes ember, a gyülekezeti tag az igazságosság győzelméért? Személyes bűnbánatot tarthat, ami azonban konkrétan két dolgot jelent: 1. Meg kell szabadulni a kereszten meghalt Jézus által szorongásainktól. A szorongástól a Jézusba vetett bizalom szabadít meg esetről-esetre, s szabadít fel bűneink megbánására. Ezzel természetesen nem oldjuk meg a szociális és politikai problémákat, de megteremtjük az előfeltételeit e problémák megoldásának. 2. Jézus által segítséget kaphatunk önmagunk igazi értékelésének visszanyeréséhez. Felismerhetjük, hogy nem a teljesítménytől, eredményektől, s így a pénztől függ az ember igazi értéke a társadalomban. Az ember méltóságát az adja, hogy Isten elismeri az embert a maga teremtményének. Aki erre ráébred, tudja hibáit, sőt bűneit belátni. Íly módon járulhatunk hozzá a szociális igazságosság és faji előítéletek legyőzéséhez, illetve megvalósulásához..."

Azt hiszem, ide sem szükséges kommentár. Íme egy igehirdetés, mely Jézus Krisztus világosságában konfrontálódik korunk legégetőbb kérdésével, a társadalmi igazságosság kérdésével.

2.3.4. Most pedig szólnunk kellene a jelen pillanatban talán a legneuralgikusabb homiletikai problémáról, hogyan prédikáljunk korunk egyre hangosabb kihívásáról, a kábítószer terjedéséről, szaknyelven szólva, a narkó- illetve toxikomániáról? A kérdésnek ugyancsak nincs homiletikuma. Ezért talán érdekes az az igehirdetés töredék, mely *Boros István – Vértessy Péter* társszerzők „Narkó blues" c. 1986-ban megjelent könyvében található. Ez egy temetési igehirdetés részlete. Az igehirdetést egy *Horváth Géza* nevű református szolgatársunk tartotta *Sinka Gábor* 28 évet élt narkós atyánkfia ravatalánál 1980. május 14-én de. 10 órakor a csepeli köztemetőben. A beszéd szíve a következő részlet:

„Amikor zárt ajtón dörömböl az ember, amikor falnak megy az ember, amikor az extázisban keresi a mennyországot, akkor tönkreteszi magát, akkor elvész az ember. És ha megpróbálja Krisztuson kívül megtalálni az elveszett boldogságot, bármilyen mesterséges eszközzel, akkor összetöri az életét és azokét, akik vele vannak. Jézus ezt mondja – állítja szembe a ténnyel az evangéliumot: *'Én vagyok a feltámadás és az élet. Ha valaki hisz énbennem, ha meghal is él...'* – És végül a programadás a hallgatók számára: „Tegyetek meg mindent, hogy ne kelljen ilyen koporsók előtt megállnunk. Mert nem ő az egyetlen, aki egy összetört, megzavarodott világban levesztette a hitét."

Íme, ide sem szükséges kommentár! Ez az igehirdetés jó példa arra nézve, mit is jelent a közvélemény igehirdetői formálása a narkománia ügyében.

Mire kényszeríti Isten igehirdetésünket korunk kihívásai által?

Röviden szólva arra, hogy igehirdetésünk maga is „kihívás" legyen kortársaink számára. Arra, hogy próbáljuk meg kiszabadítani igehirdetésünket abból a gettóból, ahová az első és a második felvilágosodás beszorította. Arra, hogy próbáljuk meg kiemelni igehirdetésünket abból a szubkulturális szakadékból, ahová a szekularizáció és a technikai civilizáció belelökte. Arra, hogy a privátszférába utaltság helyett nyerje vissza igehirdetésünk a nyilvánosság jelleget. Azaz, igyekezzék igehirdetésünk olyan kihívás lenni a szó legjobb értelmében, amilyen kihívás volt annak idején Péter apostol pünkösdi vagy Pál apostol athéni prédikációja. A legteljesebb mértékig tudatában vagyunk annak, hogy az ilyen igehirdetés végső soron a Szentlélek kegyelmi ajándéka. De annak is, hogy az éremnek emberi oldala is van.

Mi az emberi oldal? A tudatos, koncentrált Krisztusprédikálás. *Moody* híres szállóigéje szerint a Szentlélek ott töltetik ki, ahol Krisztusról prédikálnak. Bizonyíthatjuk ezt Kálvin, Wesley, Whitefield, Spurgeon vagy akár a magyar Ravasz László dinamikus hatású igehirdetésével. De a klasszikusok helyett bizonyítsuk inkább tételünk igazságát egy kortárs evangélista, Wilhelm Busch „Miért élek?" c. igehirdetésének egy részletével. Igehirdetőnk elmondja, hogy a mi nemzedékünk gyakran hallott problémája (kihívása), miért élünk? Van-e az életnek egyáltalán valamiféle értelme is? Aztán Mária Magdalénáról kezd beszélni. Azt mondja, tőle meg lehet tudni, feleletet lehet kapni az élet értelmének kérdésére. De szóljon maga Wilhelm Busch:

„Nem kell bölcs filozófia ahhoz, hogy életünk értelmének kérdésére választ kapjunk. A legegyszerűbb ember előtt is világossá lehet, életem értelmetlen, miért is

élek. De amint ez a Mária Magdaléna befogadta Jézust, megoldódott számára az élet értelmének a kérdése. Az élő Isten gyermekévé vált, és világosság, mély, nagy dél ragyogott fel neki. Ezért kérem Önöket, fogadják be Jézust. Nagyszerű lenne, ha először szólítanák meg Őt: Uram, Jézus, életem értelmetlen, jöjj, ahogyan Mária Magdalénához is jöttél... Amikor Jézust befogadom, nagy forradalom kezdődik az életemben... Ha Jézust befogadják, új egzisztenciájuk lesz. Isten gyermekének lenni nemcsak a gondolkodás megváltozását jelenti, hanem teljesen új létalapot kapnak... Barátaim! Egyetlen életünk van, s ezért életfontosságú a kérdés, miért élek? Isten világosan felelt erre a kérdésre a megfeszített és feltámadott Jézusban..." (Jézus a sorsunk, 32. k.)

Íme, ez az igehirdetés kihívás a javából! Pál apostol jut eszünkbe ismét. A zsidók jelt kívánnak (egyik kihívás), a görögök bölcsességet keresnek (másik kihívás), mi pedig Krisztust prédikáljuk, mint megfeszítettet. S lám ez a prédikáció a legradikálisabb felelet korunk sok gondot okozó kihívására, köztük az egyik legközpontibbra, miért élünk egyáltalán? Ennek a homiletikai paradigmának a fényében felismerhetjük, mit kíván Isten a mi mai igehirdetésünktől.

3.1. Először is azt kívánja, legyen igehirdetésünk tudatos konfrontáció korunk divatos kihívásaival. Csak semmi kompromisszum! Legyen igehirdetésünk konfrontáció az egyre terjedő depresszióval, pesszimizmussal, kétségbeeséssel. Olyan konfrontáció, amilyen konfrontáció volt Ézsaiás próféta igehirdetése a ciszternában vergődő Izráel sötét életérzésével: *„Miért mondod, Jákób, és szólsz ekként, Izráel, elrejtetett az én utam az Úrtól és ügyemmel nem gondol Istenem? Hát nem tudod és nem hallottad-e, hogy örökkévaló Isten az Úr, aki teremtette a föld határait? Nem fárad és nem lankad el, végére mehetetlen bölcsessége..."* (Ézs 40:27 kk). Ez detoxikáció a javából. De ugyanilyen detoxikáció ill. konfrontáció az is, amit Pál apostol ír a galáciabelieknek mondván: *„Csodálkozom, hogy attól, aki titeket a Krisztus kegyelme által elhívott, ily hamar más evangéliumra hajlotok, holott nincs más."* (Gal 1:6–7). Ez is detoxikáció a javából. Itt csakugyan nincs kompromisszum. Nincsen, mert evangélium csak egy van, a Krisztusé! Nincsen kompromisszum, mert egyetlen világvallásnak sincsen feltámadott élő Megváltója! Jézus Krisztus a Szótér! Jézus Krisztus a világ Megváltója. Őt hirdetni konszolidáció is, konfrontáció is. Ez a dolog dialektikája. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a jól hirdetett evangélium, ahogyan azt az ApCsel 17:6 hirdeti, a sátán látszatbékességét felforgatja (anastatoo = felizgatja), azaz kimozdítja, ha kell „az egész világot" a maga hamis nyugalmából.

3.2. Isten korunk kihívásaival arra kényszeríti igehirdetésünket, hogy ne csak konfrontáció legyen, hanem interpretáció is. Éspedig a történelem interpretálása, magyarázása. Ahogyan azt *Berkhoftól* és *Brunnertől* megtanultuk, a keresztyén hit lényeges mozzanata, funkciója a történelemértelmezés. Utalok itt csak olyan locus classicusra, mint pl. a Róm 8:28: *„Tudjuk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra van."* Vagy mint az Ám 3:6: *„Vajon lehet-e baj a városban, amit nem az Úr szerezne?"* Igehirdetésünk minősítetten fontos feladata újra meg újra rámutatni arra a tényállásra, amit *Reményik Sándor* fogalmazott meg klasszikusan s amit Joó Sándor is gyakran szívesen idézett: „A világ Isten szőtte szőnyeg./ Mi csak a visszáját látjuk itt./ És néha legszebb perceinkben / a színéből is valamit." (lásd „A szőnyeg visszája", a Templomablak c. kötetben, 60. old.) Ha a mai erősen individualista (Steuernagel!), belkörű, steril igehirdetésünknek van valami adóssága, akkor minden bizonnyal elsősorban az, hogy adós a gyülekezeteknek a történelem bibliai teológiai interpretációjával. Azért, mert elfelejtettük a református történelemszemlélet alapvető, kálvini tételét, hogy ti. a történelem „theatrum gloriae Dei", Isten dicsőségének színpada. Avagy mai szóval élve, a történelem – istentranszparens! Isten igazságos ítéleteinek, de ugyanakkor Isten újra meg újra megmutatkozó bűnbocsátó kegyelmének a transzparense, ahogyan azt a 107. zsoltár 1kk versei olyan meggyőzően dokumentálják. A kor kihívásaival küzdő homilétáknak szeretném felhívni a figyelmét ennek a zsoltárnak szinte kimeríthetetlen kincsesbányájára. Minthogy azonban a történelem szószéki interpretációjának kérdéseivel behatóan foglalkoztam a „Történelem a szószéken" c. magántanári vizsgára készített dolgozatomban, itt nem fárasztom tovább a téma boncolgatásával hallgatóimat (olvasóimat).

3.2. Fárasztanom kell azonban még egyetlen szempont felemlítésével, azzal, hogy legyen igehirdetésünk – inspiráció is Isten kényszerítő erejének engedelmeskedve. Beszéljünk úgy Krisztusról, ahogyan Pál Agrippa király előtt. Igaz, hogy nem teljes sikerrel, mert mint tudjuk, a király válasza ez volt Pál igehirdetésére: *„Majdnem ráveszel engem, hogy keresztyénné legek"* (ApCsel 26:28). Mégis számomra éppen a mi mostani apokaliptikus korunk kihívásai között homiletikai programmá és vigasztalássá lett ez az ige. Mit értettem meg belőle? Először azt, hogy hallgatóinkat keresztyénné kell tenni, vagy azért, mert még nem azok, vagy azért, mert már nem azok. Másodszor azt, hogy nem elég az embereket informálni, inspirálni is kell (rávenni = peithoo = rávenni valamire, a maga oldalára állítani, meggyőzni, rábírni, megnyerni) arra, hogy keresztyénné legyenek. Azaz meg kell tanulnunk érvelni, győzködni, Kálvinra emlékeztető „vehemenciával" igyekezni arra, hogy hallgatóink keresztyénné legyenek (Esse dat forma rei!). Harmadszor azt, hogy nem kell elcsüggedni, ha igehirdetésünk nem kap teljes pozitív visszajelzést. Az igehirdetés krízise ugyanis nemcsak az igehirdető krízise, hanem olykor az igehallgatók krízise is. Negyedszer, sosem szabad feladni: „Kívánnám Istentől, hogy ne csak majdnem, hanem nagyon is, ne csak te, hanem mindazok, akik engem hallgatnak" (ApCsel 26:29).

Summa summarum, korunk kihívásai által Isten arra ösztökél, hogy igehirdetésünk alaphangja is, kérügmája is abban a „kihívásban" csúcsosodjék ki, amit Lázár sírja fölött így kiáltott Jézus: *„Lázár, jöjj ki!"* (Jn 11:43). Hadd lássa meg ország-világ, milyen igaz a hitvalló ének: *„Kihívott minden népből egy lelki népet itt."* (Református Egyház 1998. 4. szám)

Jegyzetek

1. Elengedett adósság 161. lap
2. Korbán II, 195
3. Károly Ekv, 271
4. Az egyház a világban, 230.
5. V. Jentsch, Handbuch der Jugendseelsorge I, 77.
6. Károly Ekv. 290.
7. Evangelisation mit Leidenschaft, Neukirchen 1990, 149.
8. Dr. Joó Sándor im 210.
9. Warum ich glaube? München, Piper Vrig 1977, 347.
10. Theol Pract 1984. 2: Arbeitslosigkeit als Herausforderung der Kirche.
11. Jézus a sorsunk, 74.
12. A. Lechler, Hilfe an Gemütskranken, 8. lap.
13. Magunkról magunknak 3. kiadás, 150. lap.
14. Dr. Joó im. 160.

T A L L Ó Z Ó

Prof. Dr. Gaál Botond

Mintha látták volna a láthatatlant

Mit jelent számomra a zsidó nép?

(elõadás)

E mostani szituáció rendkívüli és különös a maga nemében, mert személyemben egy keresztyén ember vállalkozott arra, hogy a Debreceni Zsidó Hitközség kultúrtermében elmondja zsidó és nem zsidó, Istenben hívő és nem hívő hallgatóság előtt, mit jelent számára a zsidó nép. Önök többnyire ismernek engem, ezért ezt úgy szeretném most megtenni, hogy hitem és meggyőződésem szerint mondok mindent, amiképpen ezt el is várják tőlem, egyébként szavaimnak nem lenne hitele.

Egy komolyan hívő keresztyén ember, s a hitét komolyan megélő zsidó ember is, amikor elgondolkozik azon, honnan jön, hol vannak a forrásai, a gyökerei, mindig egyfajta kettősséget tapasztal kötődésében. Egyrészt kötődik népéhez, másrészt kötődik Istenhez. Ennek a kettős köteléknek keresi aztán az eredetét, s ebben a kettős kötésben próbál eligazodni. De ehhez hasonlóan felmerülhet ez a kettősség azokban is, akik nem a hit alapján, hanem a kultúra, a gondolkodásmód, a filozófia felől teszik fel kérdéseiket, hiszen valamiképpen számukra is izgalmas utat jár be a gondolat, amikor létüknek ezt az eredetkérdését kutatják. Így – mindnyájan, akik itt vagyunk – máris megtaláltunk egy közös vagy hasonló belső gondolati mozgató erőt, s erre a közösre vagy hasonlóra érdemes most ráhangolódnunk. Ha ezt Önök megteszik és elfogadják, bizonyára jobban tudják követni és érteni, amikor kifejtem, mit jelent számomra a zsidó nép. – Egyáltalán nem arról szeretnék beszélni, még inkább nem azt szándékozom definiálni, hogy kicsoda a zsidó ember és kicsoda nem az. Én most arról fogok szólni, mit jelent számomra mint magyar keresztyén ember számára a zsidó nép. Fogják látni, hogy én sem teszek mást, mint kutatom a kettős kötődésem titkát, s eközben igen érdekes területeket fogunk bejárni. Köszönöm, ha ezen az úton elkísérnek. Figyelmüket igyekszem hitem és tudásom legjavával viszonozni.

Amikor azt mondtam, hogy magyar keresztyén ember vagyok, máris elárultam, hogy van élő hitem. Hiszek Istenben, és azt keresem, kicsoda Ő. Ezért arra felé kutatok, amerre a hitem tereli az értelmemet, hogy a hitemről Önök előtt értelmesen számot adhassak. Nem az értelmem segítségével akarok most eljutni Istenhez, hanem az értelmem segítségével számot adni arról, hogy Isten miképpen jelenti ki magát a hitben. Olyanképpen, ahogyan Ábrahámhoz, Izsákhoz, Jákóbhoz, Józsefhez, Mózeshez és a prófétákhoz szólt, s mindazokhoz a hithősökhöz, akikről a Zsidókhoz írt levélben olvashatunk, s akik közül Mózest ezekkel a szavakkal emeli ki: *„Erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant!"* – Ez már nagyon komoly dolgot jelent, amit érdemes végiggondolni.

„וְהֶאֱמִן בַּיהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה:"! – mondja a héber szöveg. Ábrahám pedig *„hitt az Úrnak és ez a hite tulajdoníttaték néki igazságul"* (1Móz 15:6) – így olvassuk Mózes könyvében, s később ezt Pál apostol is idézi a Rómaiakhoz írt levelében (Róm 4:3). *Karasszon Dezső* professzor kollégám hívta fel a figyelmemet arra, hogy itt a „hinni" ige hifil aktívumban van (הֶאֱמִן), ezért ennek a fontos mondatnak a dinamikus ekvivalense magyarul így hangzanék: „Olyan szilárdan hitt Ábrahám, hogy biztos igazságnak tartotta az Istennek hozzá szóló kijelentését!" – Az említett Atyákról azt olvassuk, hogy mindenben hit által cselekedtek. Hit által döntöttek olyan dolgokban, amelyek a jövőre vonatkoztak, és hit által rendelkeztek olyan javakról, amelyeket még csak ígéretben bírtak, de mégis úgy számoltak azokkal, mintha már most az övék volna. Tehát valóban a reménylett dolgok valóságáról és a nem látott dolgokról való meggyőződésről van szó mindahány ősatya esetében és valamennyi hithős példájában. Ezt nem is igen lehetne szebben kifejezni, mint ahogyan a Biblia mondja Mózesről, így mi is mondhatjuk róluk: erős szívűek voltak, mintha látták volna a láthatatlant! Az Ószövetségben megörökített élettörténetük egyrészt valóságos emberi esemény, másrészt minősítetten más tartalommal bíró történés. – De mit jelent ez közelebbről?

Ábrahám volt az, akit Isten megszólított és kiválasztott magának, hogy Úr-Kaszdimból kijőve házanépével együtt megkeresse a néki rendelt földet. Ő engedelmesen elment, mert hitt a *„megáldatnak tebenned a föld minden nemzetségei!"* (1Móz 12:3) isteni ígéretben. Ekkor még nem értette pontosan, miről van szó. Teltek tovább a kemény esztendők, és látszólag nagyon is emberi dolgok történtek körülötte. Jött azonban egy váratlan esemény életében. A küzdelmes és keservesen nehéz élete vége táján, amikor – az ő megítélése szerint is – emberileg már teljesen lehetetlennek tűnt, Isten gyermeket ígért és adott neki, s azzal biztatta, hogy utódai annyian lesznek, mint a csillagok az égen (1Móz 15:5). És ekkor jött a borzalom: Izsákot fel kellett áldoznia! Isten próbára tette Ábrahám hitét. Ismerjük a történet végét, Izsák életben maradt. – S itt kérdezhetjük: mit jelentenek ezek az események? Ábrahámnak ez az e-

gyetlen kisgyermeke volt a mindene, mert ő volt az egyetlen törvényes örökös, az utódlás egyetlen lehetséges szála, mégis Ábrahám engedelmes volt, mert ő hitt és látott. Látta az Isten által készített jövőt, és minden racionális megítélés ellenében döntött. Mélyen hitt Isten ígéretében, mintha látta volna a láthatatlan!

Izsák és Jákób élete is tele volt nehézségekkel és küzdelmekkel, s oly sokszor kellett nekik is dönteniük a jövő felől a hit látása szerint. A bibliai leírások szerint ezek a döntések egyrészt a valóságos gyakorlati élet és a józan ész megfontolásai voltak, de nemcsak ilyenek, hanem egyben a hit jövőbe látó döntései is. – József története talán első hallásra mesésnek és szelídebbnek tűnik, mégis hallatlan borzalmas történet. A saját testvérei dobják a kútba, majd eladják az egyiptomi kereskedőknek. Nem kell! Nincs rá szükségünk! Tűnjön el közülünk! – Minden bizonnyal azért, mert többet tudott, vagy tehetségesebb volt testvéreinél. Mennyire emberi történet, mégpedig a javából! – Van azonban ennek a történetnek is egy másik része. József a tehetsége révén Egyiptom kormányzója – mondhatnánk ma: miniszterelnöke – lett. Ez a megvetett, kidobott és megalázott ifjú, akit semmivé tettek, akkor legfényesebb pályáját futotta be, s mi ebből csupán annyit látunk, hogy később éppen ő válik jótéteményévé a saját népének. A testvéreinek nem, de Istennek szüksége volt reá! Miért pontosan őrá? – Mert József is hitt és látott! Ő is erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant!

És ki ne ismerné Mózes történetét? Ezt a csodálatos felkészültségű, tudományokban és a kor mindenféle tapasztalataiban járatos férfit Isten megszólítja, valósággal előhívja a tétlenség nagy tengeréből, sőt engedelmesen elindul és legyőzi a kor legerősebb birodalmát. – Ki érti ezt? Az ő történetének is van egy emberileg követhető, felfogható, magyarázható része, de van egy megfejthetetlen oldala is, ami titok marad előttünk örökre. Hogyan sikerült Mózesnek Izráel népét kiszabadítania? Volt neki hadserege? Nem, mert a szemtanúk leírása szerint legfeljebb egy botja és egy tarisznyája volt, azaz semmije. Ezzel a semmivel indult útnak. De volt biztos hite, s ezzel a mély meggyőződéssel hitte, hogy aki fél, az nem győz! Mert hitt Mózes is, és látta a jövőt, bizonyos volt a reménylett dolgok valóságában, mert erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant!

Ugyanezt a kettősséget, tehát az emberi és isteni kötődést, láthatjuk a későbbi próféták esetében is. Szinte megdöbbenve és értetlenül áll az ember az egyes események előtt, ha csak a leírt történésre figyel Ézsaiásnál, Jeremiásnál, Ezékielnél, Nehémiásnál, Hóseásnál és a többieknél. Vegyük például Jeremiás esetét, aki világosan látta Júda pusztulását, emberileg föl tudta mérni az adott helyzetet, s ezért honfitársai nemcsak hogy haragudtak rá, hanem meg is verték, sőt kútba is dobták, majd magukkal hurcolták Egyiptomba. Előtte azonban Jeremiás megvásárolt egy darab földet Jeruzsálemtől hét kilométerre, Anatoth-ban, egy olyan helyen, amelyet már az asszír hadsereg elfoglalt, ahonnan a népet is elvitték. Emberileg nézve tehát ez a vásárlás egy teljesen értelmetlen tett, ésszel föl nem fogható magatartás, amelyet úgy lehetne megítélni, mint abnormális cselekedetet. Emberi élet ugyanis azon a helyen már elképzelhetetlen volt. Ez azonban a dolognak csak az emberi oldala, mert Jeremiás is Isten megszólítására cselekszik, és nem tehetett mást: *„Ezt mondja a Seregek Ura, Izráel Istene: Még házakat, mezőket és szőlőket fognak venni e földön"* (Jer 32:15). Ő már ezt nem érte meg, de mi tudjuk, hogy hite és látása valóban beteljesedett. Izráel hazajött a fogságból, s valóban házakat, mezőket és szőlőket vettek azon a földön. Jeremiás is olyan volt, mintha látta volna a láthatatlant!

Amint az atyák, a próféták és a hithősök egész sora mutatja, számukra megelőlegeződik az Isten által elkészített jövendő, s úgy munkálkodtak és ezt olyan meggyőződéssel tették, mintha már az övék lett volna az ígéretek valóra válása. A még láthatatlan, de ígéretekben adott dolgokról való biztos meggyőződés irányította cselekedeteiket, mintha azok már beteljesültek volna. Az Ószövetségben a zsidó nép életét soha nem úgy kell tekinteni, hogy volt egy história, és abból a zsidó nép vagy később az egyház szent történetet csinált, hanem éppen ellenkezőleg, volt először egy szent történet, és azt próbálták megérteni, alkalmazni és megélni a históriában. Ezért is volt a zsidó nép olyan életbevágóan fontos vágya, törekvése és kötelessége a szent történetnek mint örökségnek a pontos átadása nemzedékről nemzedékre: *„Beszéljétek el azt a ti fiaitoknak és a ti fiaitok az ő fiaiknak...!"* (Jóel 1:3) Ezzel a gondosan átadott szent történettel, amelynek derekas része hűen megőrződött az Ószövetségben, érkezünk aztán el a keresztyénség megjelenéséig, Jézus munkásságáig. Jézusnak is az Ószövetség volt a Bibliája, ő is valóságosan zsidó ember volt, Ábrahám magvából való. Személye és működése kapcsán válik aztán ketté a szent történet. Az egyik megmarad a hagyományos zsidó vallásosság vonalán, a másik eltér a keresztyénség irányába. Mindkettő azt vallja, hogy ő az igaz Istent imádja, mindkettő hisz Ábrahám, Izsák és Jákób Istenében, a keresztyénség azonban másként értelmezi Isten létét és üdvösségre vezető munkáját. A keresztyének az ígéretek beteljesedését Jézus Krisztus személyében látják, ez azonban elfogadhatatlan volt a zsidóság nagy részének. Jézus apostolainak, de különösképpen a pogányok apostolának, Pálnak volt döntő szerepe az új tanítás megmagyarázásában. Ez az új azonban oly módon volt új, hogy ennek az iránynak a képviselői szintén Ábrahám örökösei nek tartják magukat, ahogyan ezt Pál apostol el is mondja a jeruzsálemi zsidó atyafiaknak: *„Én zsidó ember vagyok, a cilíciai Tarzusban születtem, és ebben a városban nevelkedtem fel, mégpedig Gamáliel lábainál. Taníttattam az atyák törvényének pontossága szerint, és olyan buzgón ragaszkodtam az Istenhez, mint ma ti mindnyájan"* (ApCsel 22:3).

Az ezt követő időkben aztán karakterisztikusabban megmutatkozott a két felfogás közötti különbség. Úgy is mondhatnánk, hogy a sok közös örökség mellett más

lett a teológiája a zsidóknak és más lett a keresztyéneknek. Más irányba haladt az egyik és más irányba a másik. Csak a történészek tudnák pontosan megmutatni, mikor és hol találkoztak ismét, vagy mikor és miben voltak egymás segítségére. – Most visszatérünk az eredeti kérdésünkhöz, hiszen én nem azt ígértem, hogy a keresztyénségről fogok itt előadást tartani, hanem azt fogom elmondani, mit jelent számomra a zsidó nép. Úgy gondolom, az ősatyák történetének és egy-két prófétának a rövid bemutatása után komolyabban vizsgálat tárgyává tehetjük a zsidó nép jelentőségének mibenlétét, illetve létének titkát és örök tanulságait.

Mind a zsidó fölfogás szerint, mind pedig keresztyén nézőpontból a népet teremtési rendnek tekintjük, mindkét szemléletnek az eredete az Ószövetségben van. Általános értelemben teremtési rendnek azt nevezhetjük, amit Isten úgy alkotott meg, hogy annak létébe felismerhető szabályokat, törvényeket, illetve törvényszerűségeket épített bele. Ilyenek például a természet rendje, a férfi és a nő, a család, a fajfenntartás ösztöne, a jogi rendek, az erkölcsi előírások, a felelősség, és még sorolhatnánk tovább, mit számítunk a rendekhez. Valamennyiben megtalálható az állandóságnak, pontosabban a változatlanságnak bizonyos mértéke, pontosan ezért ismerhetők fel mint rendek. Így értelmezhetők a Noéval kötött szövetség kifejezései is: *„Míg a föld lészen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, nap és éjszaka meg nem szűnnek"* (1Móz 8:22). – Mint ez utóbbira, tehát a természet rendjére, a többire is érvényes a kontingencia szabálya, azaz mindegyik időhöz kötött, esetleges történeti tény, amely az Isten teremtői munkája felől nézve más formában is megvalósulhatott volna. Van azonban a rendek között egy, amelynek esetében az említett szabályokat, illetve törvényeket csak foszlányaiban ismerhetjük fel, s akármelyik konkrét oldalról közelítjük is, szinte eltakarja magát megismerő szándékunk elől. Ez a rend a népek rendje. Megannyi kérdés marad felelet nélkül, vagy a válasz csak kevés bizonyosságot tartalmaz. Honnan jönnek és hová tűnnek a népek? Mi az eredetük? Mitől válnak egy közösséget alkotó nemzetté? Melyek a fő faktorok: klíma, kultúra, vérségi kapcsolat, nyelv, szokások, vallás, törvény, erkölcs? A tapasztalat azt mutatja, hogy vannak esetek, amikor ezek a tényezők mind megvannak és kedvezően összejátszanak bizonyos populáció körében, azok mégsem válnak egy néppé. Másfelől viszont azt látjuk, hogy bár ezek az összekötő kapcsok hiányoznak, mégis a „mi-tudat" titokzatos valósága és ereje az emberi közösséget egy néppé kovácsolja. Ezt már a régiek is észrevették, s ez csapódott le Pál apostolnak az athéniekhez intézett beszédében, amikor azt mondja, hogy Isten határozza meg a népek *„eleve elrendelt idejét és lakásuknak határait"* (ApCsel 17:26). De ugyanez a gondolat érezhető Ézsaiás prófétánál: *„Az Úrnak kegyelmességeiről emlékezem, az Úr dicséreteiről, mind aszerint, amit az Úr velünk cselekedett: az Izráel házához való sok jóságáról, amelyet velük cselekedett irgalma és kegyelmének sokasága szerint"* (Ézs 63:7). Az tehát mind az Ószövetségben, mind pedig az Újszövetségben elfogadott tétel volt, hogy akármilyen törvényszerűségeket is fedezünk fel a népek életében, annak kontingens voltában is azt mindig *sub specie gratiae* látjuk érvényesülni. Minden népnek a sorsa Isten kegyelmén nyugszik. Ebből a perspektívából aztán még gazdagabb tanulságok tárulhatnak elénk.

Úgy tudom, hogy II. Frigyes porosz király volt az, aki megkérdezte a háziorvosát, a híres Delamettrie-t: milyen biztos érvet tudna felhozni az Isten léte mellett? – Lamettrie röviden ezt válaszolta: Felség! A zsidók! – Ezt aztán többen cinikus megállapításnak tekintették, mások humornak gondolták. Nekem egészen más a véleményem. Én úgy látom, hogy ez a válasz bizonyos mértékig rávilágít arra a titokra, amely egyben Izráel népének is a nagy titka, hogy tudniillik Isten az Ő kegyelme által egy idői, egy esetleges, egy kontingens valóságú történeti népet ruház fel azzal a tisztességgel, hogy az Ő választott népe legyen.

A nép teremtettségi rendjével kapcsolatban említett kontingencia semmiképpen nem jelent zűrzavart, káoszt, vagy éppen indetermináltságot, de determináltságot sem. A teremtési rendek kérdésében is Isten egyszerre Deus Creator és Deus Ordinator, aki a világ pluriformitását úgy alkotta meg, hogy abban egyszerre érvényesül az Ő integráló és differenciáló aktusa. Ez a tény Isten kegyelmének az eszköze. Igaz ugyanis, hogy Isten az emberiséget népekben differenciálja és népekké integrálja, de gondviselésének nem ez a végső megnyilvánulása. A népek története ugyanis nem bábeli összevisszaság, hanem egy olyan folyamat, amelynek megvan a célja. Tökéletesen kaotikus rendszer nincs, mert a rend valamilyen mértékben mindenütt megvan. A mi esetünkben csupán azt kell fölfedeznünk, hogy búvik meg ez a nehezen észrevehető rend a népek kaotikusnak tűnő történeti mozgásában. Másképpen kifejezve, az az égető kérdés számunkra, hogy e cél felé vezető úton miként lesz a nép mint teremtési rend Isten történelemformáló eszközévé.

Erre a kérdésre mind a zsidóság, mind a keresztyénség határozott és egybecsengő választ ad. Szuverén kegyelméből Isten a sok nép közül kiválaszt magának egy népet: *„...ti lesztek nékem valamennyi nép közt az enyéim; mert enyém az egész föld. És lesztek ti nékem papok nemzedéke és szent nép"* (2Móz 19:5–6). Ez a választott nép Izráel népe, amelyre nézve korábban ez az ígéret hangzik el: *„Annyi utódod lesz, mint a föld pora, terjeszkedni fogsz nyugatra és keletre, északra és délre, és áldást nyer általad, meg utódod által a föld minden nemzetsége"* (1Móz 28:14; 12:3; 26:4). A keresztyén hit számára Izráel népének titka abban van, hogy ő nem pusztán egy nép a népek sokaságában, hanem ő a minősített jelentőséggel bíró *választott nép* is egyben, s amely népnek a történetében Isten megváltó kegyelme immanenssé lesz. Izráel ugyanolyan nép, mint a többi, mégis több azoknál, illetve azokhoz képest más, mert Isten őket kijelentésének hordozójává tette. Isten gond-

viselői munkája szempontjából a választott nép lesz a népek rendjében a viszonyítási, az eligazodási pont. A mi biblikus felfogásunk szerint ehhez a néphez még a Krisztus-esemény után is hűséges marad. Létrejön az egyház, és Izráel küldetése ebben a tágabb értelemben vett *választott népben, az egyházban* tovább folytatódik, amelyről ezt olvassuk: *„Azért most is van maradék a kegyelemből való választás szerint"* (Róm 11:5). Ami tehát elkezdődött Izráel kiválasztásával, az folytatódik a keresztyén egyházban, – ami teológiai nyelvünkön kifejezve – a Krisztusban választott nép életében szerte az egész világon. Péter apostol éppen a pogány népek felé kiterjesztve fogalmazza meg szinte ugyanazt, mint amit a zsidó nép által kapott ígéretben olvashatunk: *„Ti ellenben választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonná tett népe, hogy hirdessétek annak hatalmas cselekedeteit, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket, akik hajdan 'nem nép' voltatok, most pedig 'Isten népe' vagytok, akik egykor nem találtatok kegyelmet, most pedig kegyelemben részesültetek"* (1Pt 2:9–10). Amiképpen a zsidó népnek is az volt a nagy titka, hogy ebben Isten választott népe is lett, ugyanúgy a mindenkori egyház jelenlétének és szolgálatának is ebben a predestináltságában van a misztériuma.

Mármost, ha mint keresztyén ember komolyan veszem azt a tételt, hogy a zsidó nép Isten választott népe, az egyház pedig a küldetését úgy folytatja, hogy gyökereiben ugyanabból az éltető kijelentésből táplálkozik, mint Ábrahám, Izsák és Jákób, akkor ennek igen komoly és súlyos konzekvenciái vannak a gyakorlati élet számára. Hogy mit jelent a zsidó nép a népek számára, és mit jelent az egyház az őt körülvevő emberiség számára, azt a dolog partikularitása és univerzalitása paradox egységében magyarázhatjuk és érthetjük meg.

A partikularitás, tehát a részlegesség problémája, a dolog különös és egyedi oldala azzal kezdődik, hogy Izráel kiválasztatik, s az ígéret szerint ő lesz a gyökere annak a törzsnek, amelybe a vadolajfa ágak beoltatnak (Róm 11). Ez tulajdonképpen Pál apostolnak egyik legszebb képes kifejezése a zsidó nép rendeltetéséről, egyben az atyáknak adott ígéretek egyetemes beteljesedéséről. Tehát nyomban itt van a másik pólus is, és együtt szemlélhetjük a partikularitás és univerzalitás megkülönböztethető, de el nem választható összekapcsolódását.

Ha a partikularitás felől nézem a dolgot, akkor mindenekelőtt azt kell látnom, illetve belátnom, hogy valamiféle nagy objektivista szemlélettel nem oldozhatom ki magamat azokból a valóságos kötelékekből, amelyek engem a népemhez vonnak. Visszautalva előadásunk bevezető részére, aki komolyan végiggondolja életét, gyökereit, küldetését, létét, tehetségét, az nem helyezkedhet a világpolgár semleges álláspontjára, megelégedve azzal, hogy ő igenis szolidáris az egyetemes emberiséggel, s így már meg is van számára az az óhajtott közösség, amelynek ő képzelt részese. Ez távol áll mind a zsidó, mind a keresztyén fölfogástól. Az ószövetségi és újszövetségi tanítás egybehangzóan és világosan szól arról, hogy előbb szeretnem kell a hozzám legközelebb állókat, a feleségemet, gyermekeimet, a családomat, a házam népét, a felebarátaimat, szélesebb körben a honfitársaimat. Az tehát az Isten teremtési rendje szerint mindent megelőz, hogy én személy szerint beletartozom a népem, nemzetem kisebb közösségébe. Sőt, én magam – vallási szempontból – először beletartozom a magyar reformátusok közösségébe, vallásos zsidó testvéreink pedig a magyar izraeliták felekezeti közösségébe. Így lesz számomra a történet valóságos történet, életem pedig történeti valóság, egzisztenciámat is érintő „kontingens esemény". Mégpedig igazi kontingens esemény, mert nem a vaksors szerinti véletlen az, hogy magyarnak születtem, hanem Isten akarta így. De az is a Deus Creator és Deus Ordinator műve, hogy sokan Önök közül zsidónak születtek, vagy távolabbra gondolva, mások pedig orosznak, angolnak, franciának vagy eszkimónak. Ebben Isten teremtői gazdagságát ismerhetjük föl. Itt látszik igazán, hogy a nép maga egyáltalán nem abszolút és nem örök érték, hanem egy olyan teremtési rend, amelynek közösségébe az egyes embert Isten belehelyezte, úgyszólván népéhez, annak kultúrájához hozzákötötte, és őt népe életéért felelőssé tette. Tehát nem azért vagyok jó hazafi, mert a nép teremtési rendjében Isten ajándékát látom. Ezért ha saját népem süllyedne a legmélyebbre, még akkor is szeretnem kellene, mert Isten engem a felelősség missziójával odahelyezett. „Szívet cseréljen az, aki hazát cserél!" – mondta *Tompa Mihály* 1850-ben Levél egy kibujdosott barátom után című versében.

Az univerzalitás nézőpontjából más az optikája ezeknek az igazságoknak, más megvilágításba kerülnek, gazdagabb értelmezést nyernek. Az ugyanis kétségtelen, hogy a zsidó és a keresztyén vallás igazságai elszakíthatatlanul össze vannak kötve a partikuláris történeti eseményekkel, idői, kontingens tényekkel, s ebből korábban említettünk is néhány példát, ugyanakkor viszont Isten kegyelmének perspektívájában ezek egy magasabb összefüggés részeivé válnak. A mi esetünkben ez azt jelenti, hogy amikor a népeknek és az Isten választott népének az egymáshoz való viszonyát vizsgáljuk, akkor ezt a „végső dolgok" felől is értelmeznünk szükséges. Erre ösztönöznek bennünket Jeremiás, Ezékiel vagy Malakiás apokaliptikus gondolatai, s ugyanígy az újszövetségi Jelenések könyve is. Ezek szerint az üdvösség, a kegyelemben való részesedés fölkínáltaik mindenkinek és minden népnek. Töredékes szavakkal, erre a titokra így utal a keresztyén jövőlátás: *„A népek az Ő világosságában fognak járni, és a föld királyai oda viszik be dicsőségüket... A népek odaviszik dicsőségüket és kincseiket"* (Jel 21:24 és 26). Így lesz a zsidó nép kiválasztásának eszkatológiai jelentősége, a prófécia szerint ugyanis a megváltottak seregében Izráel törzsei is megjelennek, mégpedig név szerint felsorolva és elkülönítve. Ennek a titoknak is megvan a feloldása az egyházra nézve, mert ha az egyház valóban egyház akar maradni, akkor nem tekinthet el attól, hogy a

jövendő dolgok bizonyossága felől ítélje meg a saját helyzetét. Igenis, a keresztyén ember a reménylett dolgok valósága felől kell hogy irányítsa cselekedeteit, s tanácsolja a híveket és a népeket. Másképpen kifejezve, nincs más választása, minthogy az aktív és alkotó életformálás nehéz szolgálatára vállalkozzék. Ezért a keresztyén ember soha nem várhat arra, hogy milyen jövőt szán neki a történelem, hanem aktív hozzáállással azt a kérdést teszi fel, hogy ő maga milyen jövőt képes formálni a hitbizonyosságával, és a még nem látott dolgokról való meggyőződéssel. Kérem, ne értsék félre, az igazi keresztyén ember azt kérdezi önmagától, milyen jövőt szán őmaga a történelemnek. Ez a magatartás pedig lényegileg egyezik Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak, Józsefnek, Mózesnek a magatartásával, s nem véletlen, hogy mi is így dicsérjük őket, mert ez a keresztyénekre is áll: *„Erős szívűek voltak, mintha látták volna a láthatatlant!"*

Igazából elmondtam annak vázát, mit jelent számomra a zsidó nép, s rámutattam azokra a lelki, illetve hitbeli örökségekre, amelyek engem mint keresztyén embert összekötnek a zsidó néppel. Kifogynánk az időből, ha felsorolnánk mindazokat a szellemi vagy tudománytörténeti kapcsolódásokat is, amelyek együttes hatásukban eredményezték a fejlődést, az egyetemes kultúra előmenetelét itt Európában. Elég csak rámutatnunk arra, hogy a zsidóság egyistenhite és a semmiből való teremtés tanítása a keresztyén tanokkal együtt olyan irányba terelte a görög filozófia felől jövő tudományos gondolkodást, hogy abból kialakulhattak az empirikus-teoretikus tudományok, s ennek a közös erőfeszítésnek köszönhetjük ma azt az európai tudományt, szellemiséget, amely magas színvonalában, fejlődőképességében, nyitottságában messze túlhaladott minden más kultúrát az egész földön. A 20. században különösen is sok zsidó származású tudóst tudnánk előszámlálni mind a természettudományok, mind a társadalomtudományok kiválóságai között. Jól tudjuk, hogy a Magyarországról elszármazott tudósok mily sok becsületet szereztek ennek a népnek. Én magam is igen sokat foglalkoztam *Polányi Mihály* tudományelméleti jelentőségével, írtam *Teller Edéről*, Princetonban elmentem *Neumann János* sírjához, és feleségemmel együtt meglátogattuk *Wigner Jenőt* 1992-ben, hogy köszönthessük a közelgő 90. születésnapja alkalmából. (Nagyon örült, hogy Debrecenből jöttünk hozzá, és elénekelte nekünk a Debrecenbe kéne menni népdalt!) – Amikor reájuk gondolok, és felteszem újra és újra a kérdést, mit jelent számomra a zsidó nép, bizony a feleletemben, gondolataimban ottvannak ők is. És még megannyi művész, író, tudós, filozófus, akik a magyar néppel együtt éltek, immár egy évezreden át egy közös hazában! Úgy tudnám ezt szépen, ehhez az alkalomhoz illően kifejezni, hogy ismét a Bibliából kölcsönzök szavakat, amikor a Szentírás arról szól, hogy mindnyájan *„Ábrahám örökösei"* (Gal 3:29) vagyunk, mégha másként is és egyezően is értelmezzük ezt a kifejezést. Valóban Ábrahám örököseinek nevezhetjük a ma velünk testvérként együttélő magyar zsidó embereket, akár vallásosak, akár nem adatott meg nekik a hit ajándéka, de én „Ábrahám örököseinek" nevezem azt a sok-sok magyar embert is, akik megtanulták a választott nép ősatyáinak hitét tisztelni, és a Tízparancsolatot megtartani, a próféták útmutatását követni, s mindezeken felül én „Ábrahám örököseinek" tartom mindazokat a művelt embereket is, akik becsülik a zsidó és keresztyén örökséget igen sok részben magában hordozó európai és egyetemes kultúrát. Én személy szerint pedig különösképpen is megtanulhattam, mit jelent „Ábrahám örökösének" lenni, hiszen a tanszéki elődöm, *Török István* professzor már 1936-ban megírta Az Ószövetség értékelés című írását, *Czeglédy Sándor* professzor pedig 1940-ben kiadta a Választott nép című könyvét; mindketten hitet tettek amellett, hogy az Ószövetség a keresztyénség számára is szent könyv, elengedhetetlenül szerves része a Kánonnak. Ez egyben politikai üzenet is volt a címzettekhez. – Máshol Czeglédy Sándor ezt tanította: „Az egész Újtestamentum egyszerűen feltételezi a Teremtő Istenről szóló ótestamentumi bizonyságtevést. Ugyanígy a Tízparancsolatot is, mint amely a keresztyénekre is érvényes (Mt 5:17; 19:17kk.). Az ótestementumi zsoltárokat nemcsak Jézus és tanítványai, hanem Jézus követői is mind a mai napig szakadatlanul használták saját énekük gyanánt, és máig sem jöttek létre énekek, amelyek az ótestamentumi zsoltárokat kifejező erő és mélység tekintetében felülmúlták volna. Ha pedig arról a küzdelemről akarunk beszélni, amelyet az isteni kijelentés vív a választott nép természeti vallásosságával, és amelynek nagyszerű előképe Jákób birkózása az angyallal, egy pillanatig sem gondolhatunk az ótestamentumi próféták mellőzésére. Az Ótestamentum csodálatosan emberi alkotás. De a vox humana-nak az a hatalmas kórusa, amely felhangzik az Ótestamentumban, korántsem harmonikus. A vallásos ember minden önellentmondását megtaláljuk ebben a csodálatos könyvben. De éppen azt mondja el az Ótestamentum, miképpen tusakodik Isten a választott néppel, miképpen töri össze az isteni kijelentés a vallásos ember minden önbiztosítási kísérletét, hogy az emberi vallásosság romjain feltündököljön Isten igazsága" (Khatechetika, 1958. jegyzet, 11.)

Hadd mondjam el befejezésül, hogy én magam is egy olyan családból származom, amelyben nagyon sokan „Ábrahám örökösének" vallották magukat. Sőt, ószövetségi kifejezéssel szólva, én magam ároni családból való vagyok. Emlékszem, hogy az édesapám és az édesanyám otthon igen gyakran énekelték együtt kedves énekünket, melynek szövegével szeretném megköszönni figyelmüket:

„Ó, Ábrahám Ura, hadd áldjuk szent neved,
Mert mindenható vagy és örök szeretet.
Nagy Isten a neved, ezt vallja föld és ég,
Csak téged illet tisztelet és dicsőség."

Előadás a Debreceni Magyar-Zsidó Kulturális és Tudományos Baráti Társaság alakuló ülésén 1997. szeptember 14-én Debreceni Zsidó Hitközség kultúrterme

Passer Mediocris

Kommunikációs lehetőségek az elektronikus médiák előtt

Csupán speciális levéltárban találhatók meg azok a dokumentumok, amelyek prédikátoraink erőfeszítéseinek emlékei, abból a korból, amikor a hívő kommunikációt ellenőrizték, sőt „törvényesen" tiltották. Ha valaki bármilyen azonos szöveget *három példányban,* akár másolópapír segítségével, akár ismételt gépírással készített és forgalomba hozott, tette *sokszorosításnak, szabálytalanságnak* minősült.

Tekintsük át a kor hívő irodalmát azután, hogy hallgatólagosan megszűnt az írógépek háború utáni kötelező bejelentése, és néhány prédikátor szakszerű gépírással („tízujjas vakírással") képes volt szövegeket „gyártani". Vállalta a következményeket azért, hogy háromnál több példányban ír, és megpróbálja kielégíteni díjtalanul, vagy önköltsége megtérítésének fejében, társai szellemi igényeit.

Különösen két területen kerültek elő gépelt és „sokszorosított" szövegek viszonylag korán, az ötvenes évek elejétől: *az ifjúság hívő versek iránti kereslete* és a *vasárnapi iskolai oktatás* támogatása terén. Később, az ötvenes évek derekán, kezdtek készülni gyülekezeti monográfiák, *missziológiai* vagy *egyháztörténelmi* ismertetések, legtöbbször régebbi vagy frissen felvett, eredeti képek beragasztásával, statisztikai vagy más táblázatokkal, felsorolásokkal.

Antológiák

Balog Miklós a vallásos verseket antológiákba gyűjtötte. Idővel megjelent két *„Kévé"*-je saját költeményeivel. Néha sikerült egy-egy nyomdai verseskötetet előállítani, de azok mennyiségileg meg sem közelítették az *Alfa és Ómega* antológiai sorozatot, amelybe évek állhatatos munkájával katalogizált versek kerültek vékony, egybekötött papírokra. Az alkalmas költemény kikeresését tartalomjegyzék, és aprólékos fogalmi tárgymutató segítette. Egyetlen egy ilyen példány előállítása is komoly felelősségre vonás kockázatával járt. Az antológia sorozatos kötetei nem jelentek meg nagyobb számban.

1980-ban készült el az *Új versek* antológia-sorozat, egyházi szerzőink verseivel. *Mike Károly, Kárász Izabella, Imre Albert, Pap Béláné (Varga Erzsébet), Herjeczki Géza, Fodor Ferenc, Venyercsán László* és *Boros Gergely* verseit sorolta a már ismert technikával készült kötetbe. Óvatosan, *„magánhasználatra szánt kézirat"-ként* adta ki Balog Miklós *Gyermekversek* című gépelt és fénymásolt (!) sorozatát, a már ismertetett módszerével, 1984-ben bizonyára több példányban, mint a régebbi években. Valamennyi kötetben hozzávetőleg tízezer vers található. Összegyűjtése páratlan értékmentő munka és fáradság.

1965-ben kelt *Gerő Sándorné Szivárványhíd*-ja *Sík Sándor* és más, tőle kevésbé ismert költők verseivel, hasonló módszerrel. Ugyanabban az évben *Gerzsenyi Sándor Válogatott versek* című könyvében sok hazai és külhoni költő (pl.: Babits, Juhász Gyula, Reviczky Gyula, J–B Rousseau, Milton, Mickiewicz stb.) verse található 150 oldalon. Bátyja, *Gerzsenyi László* is gyűjtött verseket, amelyekbe bizonyára igen míves, választékos saját vagy általa műfordított költeményeket is gépeltek, ezek azonban nem kerültek a speciális levéltár anyagába.

Nemcsak a baptisták jobb tollú költői, de az evangélikus *Túrmezei Erzsébet Útjelző tövisek* című gyűjteménye (1946–1951) és a pünkösdi *Siroki István* versei is erre a nagyon szűkös lehetőségre szorítkoztak. Az utóbbi szerző 1985-ben „adta ki" az 1930 és 1971 közötti verseit. A Bethánia Szövetség egykori költője, *Füle Lajos*, köreinkben rendkívül kedvelt saját költeményeit 41 oldalon tette közzé gépelve másoltan és kemény kötésben. (Sajnos nincs a versek mellett évszám.)

Igehirdetések, statisztikák

Balog testvér és idősebb leánya vállalta a kockázatot az írógépes sokszorosítás dolgában. Előbb a verseskötetet, később az édesapa és támogatói körétől beszerzett igehirdetéseket *(Egymás hite által, Tagfelvételi ismeretek, Egyháztag vagy tanítvány).* Az *Egymás hite által* többször megjelenő gyűjteményében elég sok felkért munkatárs írt, és a mozgalom a későbbi lelkipásztori munkaközösségek alapját képezte. A hatvanas években *Pócsik Béla* neve kerül írásával ebbe a nagyon szűkös keretbe: *A lelkipásztor otthonában, családi körében,* és *Igehirdetésünk megújulása (1Thess 1:5)* címen, mindkettőt 1968 óta őrzi a speciális levéltár.

Egyik központi adminisztrátor saját szorgalmából bátorkodott a gyülekezetektől évente kapott *statisztikai kimutatások összesítésének* „kiadására" tíz, húsz példányban. A technika betörését és adott helyzetét „kihasználva" fénymásoló gép segítségével sokszorosított. Ki emlékszik már arra, hogy az első gépet minden este zárt helyen, lepecsételt ajtó mögött kellett tartania? Az állami ünnepek (felszabadulás ünnepe, alkotmány ünnep, de főleg október 23.) előtt ajtó mögé került a központi irodák összes írógépe – „éberség okáért". (A rendelkezést hivatalosan soha vissza nem vonták.) Ilyen viszonyok között a gyülekezeti statisztika adattára is büntetendőnek minősült. Egyesek kételkedtek ezeknek a kimutatásoknak a megbízhatóságában. Pedig gondosan készültek, és az egyház vezetőinek bizonyították a taglétszám tartós csökkenését.

Jellemző, hogy 1987-ben, a szocializmus gyengülő korszakában is ilyen szamizdat hozhatta – talán kissé több mint húsz példányban – *Serafin József* szociológus *Felmérés*-ét. Adatait Tahiban, az első diák-bibliaköri konferenciák egyikén gyűjtötte. Az egykori Kommunista Ifjúsági Szövetség számtalanszor ismételgetett állításával szemben kimutatta a vallásosságot a diákság körében. Ez rendkívül kényes kérdés volt a párthű nevelők szemében.

Egyháztörténelmi szamizdat és fogadtatása

Meg sem közelítették az *egyháztörténelmi,* illetve *missziológiai iratok* a verseskötéteket mennyiségükben, népszerűségükben pedig a hitbuzgalmi prózákat. Talán azért, mert az egyháztörténelmi írások felolvasására legfeljebb tízévente került sor; vagy azért, mert ha a szerző valakit kifelejtett, azzal több bajt hozott saját fejére, mintha munkáját el sem kezdte volna. A szamizdat-egyháztörténelem hazánkban és a szomszédos államokban egyaránt asztalfiókban maradt; rosszabb esetben a szerzőt megbüntették, ez volt a fizetsége. (Így járt az aradi *Kiss László,* de hazai zaklatásokról is szolgálhatunk példával.) A gyülekezetekben azonban a monográfiákat mostanáig kézről-kézre adogatják és érdeklődéssel olvasgatják.

Kiskunhalason 1955-ben vasárnapi iskolai, 1957 őszén missziótörténelmi kiállítás volt látható néhány hétig. A tárlat több száz vendég érdeklődését kötötte le. Az erre az alkalomra írt hangjátékot a század elején nagyon áldásosan működő prédikátorokról Kiskőrösön is előadták. Fiatalok, gyermekek mentek előadni nemcsak a határsávon kívüli gyülekezetből, hanem az azon túli, elzárt tompai gyülekezetből is. Az előadói csoport és a hallgatóság egyaránt egész életre szóló pozitív emléket nyert a hithűssé növekedő egykori soltvadkerti gyermek, *Somogyi Sándor* élete ismertetésével. A század első két évtizedében a terület taglétszáma a mainak úgy tízszerese volt. Feledésbe merült vasárnapi iskolai ének hívogató dallama honosodott újra: *„Üdvözítőd téged is keres..."*

1963-tól egyháztörténelmi kiállításokat rendeztek Budapesten. A kiállítások anyaga és módszere különleges kommunikációs eszközzé vált, kivált a helyi gyülekezetek tagjai körében, az elszármazottakat is figyelembe véve. Főleg az évfordulós őszi hálaadó ünnepélyeken.

Hatásos az egyéni kegyesség példaadása

Az *árvaház* és működése sokszor „megméretett", hogy „híjával találtassék". Némelyek szemében a *Baptisták Árvaháza* 1914-től 1950-ig tartó működése szakképzetlen nevelők balsikerű vállalkozása volt. Az intézet torz beállításába került, amit a hívők sokkal inkább fájlaltak, mint a betiltó rendelkezést, vagy a romos budai imaház látványát.

Isten azonban másként látta a dolgokat. A volt árvaházi neveltek kezdték ünnepelni az évfordulókat. A feleslegesnek bélyegzett *„nosztalgiázást"* könnyes találkozások jellemezték. Voltak első megtérések, és voltak megújulások. A budai imaház is felépülhetett.

Árvaházunkban nevelkedett egy nagyon pozitív meggyőződésű református pap, *Zimányi József,* aki ott tanulta meg egy kisfiútól, *miből áll a személyes hit.* A négyéves kisgyerek elhunyt anyja szerint minden nap *áhítatra* borult térdre reggel, este. Bár nem ismerte még a betűket, a nyitott Biblia fölé hajolt. Zimányi József áldja *„Beharka bácsi"* emlékét, aki szerénységre tanította. Nyolcvanéves korában, néhány hónappal a halála előtt mindezt elmondta egy baptista történésznek.

Első négy diakonisszánk egyike, a soltvadkerti *Heckmann Margit,* maga is úgy érezte, hogy *meg kellene örökítenie gazdag hitbeli tapasztalatát.* 1973-ban elkészítette memoárját az árvaházról hajszálvékony papíron gépírással, és a füzetet kemény fedőlap közé köttette. Más, korábban gépelt irat is készült. Szerzője mindig „a színigazat" írta, bár azt senki más nem tudta kívüle. Akadt azonban egy olvasó, aki ezzel nem érthetett egyet. Aztán a nem kívánt részleteket az irat megcsonkításával távolította el.

A vasárnapi iskolai munka támogatása

A párt egyházügyi képviselői a *vasárnapi iskola* kifejezést nemcsak eltörölték használatát tiltva, hanem teljes egészében gúny tárgyává tették. *Nagy József* akkori alelnök üggyel-bajjal elérte, hogy a „Hivatalban" a *vasárnapi bibliakör* kifejezés „tűrt" kategóriába kerüljön. A legjobban működő vasárnapi iskolák tanítói sem mertek *vasárnapi iskoláról* beszélni, csak bibliakörről, egészen a legutóbbi évekig.

Az oktatást *Kalkó József* példaadóan koordinálta a „szakbizottságban". Sajnálkozva mondta, ügyes kezű és ötletdús munkatársaihoz viszonyítva magát, hogy ő *csak szervezni tud.* (Azt viszont igen jól tudott.) *Gerő Sándor* „kiadói" buzgólkodásának szemet hunyt. Egyszerű, de megragadó szemléltetését, magyarázatait még évek múlva is szívesen hallgatták új szolgálati helyén annak a szadai gyülekezetnek a vasárnapi tanítói, akik köréből már Pestre költözött.

Kalkó József annak az ódiumát is vállalta, hogy az általa vezetett szakbizottság egyik tagja „vakmerően" *levelező hálózatot* alakít ki, és folyamatosan tájékoztatja egy misszióterület vasárnapi tanítóit a sorra kerülő bibliaköri leckék fontosabb kortörténeti adatairól, és szemléltető anyagokat is küldözgetett nekik. A Duna–Tisza-közén minden érdekelt a heti postával kapta az „ötleteket", a szemléltetést a bibliai leckéhez. Ajánlat volt ez, nem utasítás.

Almási Mihályné (Hudák Zsófia) verses elbeszélést írt a Báránykáról és az oroszlánról. Az oroszlán volt a sátán, aki végzett a vele meggondolatlanul incselkedővel. Egy kis vers volt, amit ecsettel, vízfestékkel készült képek illusztráltak. Talán készült belőle úgy tíz, de bejárta szinte a föld két féltekéjén a hívő magyarságot. *A bölcs kismadár,* hasonló színes, verses füzet volt. Tulajdon leányáról írta: *„Hogyan szerette meg Jutka a Bibliát?"*

Képzeljük csak el *a fáradságos munkát!* Mindvégig névtelen munkatársak másolták a rajzokat, gépelték a verses szövegeket, és azt a néhány, de mégis eredményes kommunikációs anyagot, amiből a vasárnapi iskolások áldást nyerhettek. Egy-egy füzet elkészítése több napot vett igénybe. Nem volt „keret" sem a költségekre. Csak szeretet és áldozat volt.

A Biblia igazat mond

1948-ban Izráel Állam megalakulását nem tartotta a magyar tájékoztatás publikusnak. Az országban egyre kevesebb ember tudott a Szentföldről, de ha tudott, akkor sem vállalta az ismeret hátrányát, meg ami avval járt, hogy erősíti a Biblia szavainak igazságát. Akkor akadt egy földrajzos, aki kézzel rajzolt *két térképet,* egyet a tizenkét törzs elhelyezkedéséről, számtalan ószövetségi helyiség

feltüntetésével; és a másikat Jézus Krisztus korának illusztrálásával. A „kis térképek" kézi megrajzolása heteket vett igénybe. Jól kiegészítette a szolgálatát mindig pontosan ellátó lelkipásztor munkáját.

Katonaviselt ifjú állt elő és kijelentette: *„Soha nem hittem volna, hogy Jeruzsálem, Betlehem valóságos helyek."* Leszerelése után elfogadta Jézus Krisztust, megtért és bemerítkezett. Eredményes kommunikáció volt, amivel a meggyőződéses hívő ember a különféle ateizáló iskolákban tanuló ifjak elé tárhatta, hogy mégis igaza van a Bibliának.

A vasárnapi iskolában ilyen térképek (azóta jóformán minden Bibliában bekötve találhatók) 50 bibliai vers nyilvános felmondásáért voltak kaphatók. Nem túl sokan nyertek, de egy mégis akadt, akiből azóta teológiai tanár lett. Egy másik tanuló később egy gépkocsibaleset után, többhetes kómás állapotból eszmélve, a kórházban egy gyermekkorában tanult zsoltár versének mondogatásával ébredt. Amikor már járni is bírt, száz kilométert utazott, hogy elmondja köszönetét egykori vasárnapi tanítójának.

Más, különleges szemléltető eszközök

Sokféle szemléltető eszköz készült papírból, flanelből. Táblai rajzok, különféle tárgyak, felirattal vagy anélkül. Így vésődött mind a gyermekek, mind a felnőttek emlékezetébe a bibliai tanulság feledhetetlenül, olyan időben, amikor a bölcsődétől az egyetemig a legfontosabb tétel az volt, hogy a vallásos ember ostoba, babonás, a Bibliának pedig minden szava hazugság. De minimum ez a szkeptikus közhely: „Azt is csak emberek írták!"

Talán a legérdekesebb különleges szemléltető eszköznek számít egy méretarányos makett a *jeruzsálemi templomról,* Jézus Krisztus idejéből. Lombfűrész munkával készült. Rábírták az akkori elnököt, hogy a fiatal prédikátor (előtte nem volt erény a fiatal kor) egy balatonföldvári lelkész-konferencián bemutathassa a makettjét. Jóformán mindenki megnézte, és működtette a kapcsolókat órákon át. A tájékoztató feliratokból megismerte a hatalmas ókori épület sok részletét. A kísérő az egyes részleteknél elmondott egy vonatkozó evangéliumi történetet. Így a bemutatás és az evangélizáció egymáshoz közelivé váltak.

Az egyetlen elfogadható bírálat így hangzott Balatonföldváron: „Ki hallott ilyent! A jeruzsálemi templom 4 voltos zseblámpaelemmel kivilágítva. Micsoda ötlet!" Sajnos a néhány milliméteres faszerkezet nem élte túl „Titus ostromát". Egy Wartburg csomagterében, gyorsan zökkent át egy vasúti kereszteződésen és romba dőlt. Azóta nem volt „kapcsolható" az Ékes kapu, sem Salamon tornáca.

A Bibliáról is szükséges volt tárgyilagos, tényszerű ismertetés. Egy nagy, lapozható feliratos *könyv* perspektivikus ábrája került a karmesteri kottatartóra. A szemlélő megtanulhatta a Szentírásra vonatkozó lényegesebb tudnivalókat a kezében lévő Bibliáig. Dióhéjban János 3:16, a könyv történeti útja a reformációtól kezdve, és néhány részlet a Szentírás csodálatos kortörténetéből.

Amikor hazánkban új volt a televízió, készült egy képernyőhöz hasonló üvegezett láda. Volt, aki úgy nevezte: *„a hívő tévé"*. Ebben megjelent *Rottmayer Jánostól Sallay Lászlóig* 22 úttörő prédikátor arcképe, munkaterületük és adataik. Nem elektronikusan, csak mechanikus eszközökkel, egy gombnyomás után. A gép törpefeszültségű jelfogókkal kapcsolta az összes helyet a történelmi Magyarország térképén, beleértve a keresztező átfedéseket. Lekötötte a közgyűlés látogatóit, akik *Meyer Henrik* érkezése 90-ik évében hálás szívvel köszönték meg Istennek, hogy hazánkba jött prédikálni a német.

Ez utóbbi három szemléltető eszköz a különleges levéltárban sem található, és eddig semmilyen periodika nem közölte egyiket sem. Lassan eltávoznak közülünk azok is, akik látták.

A kutatás és értékelése

A missziónk 1873. utáni (Meyer Henrik kora) dokumentált részletei kiváló alapot szolgáltattak a kutatómunkához. A gót betűs kéziratok kiolvasása okozott némi gondot, de aki erre képes volt, meríthetett egy kiváló, bár egyéni koncepciós forrásból. Meyer Henrik önéletrajzi kéziratában az utolsó évszám 1909. Akkor a szerző Németországban tartózkodott és 67 éves volt. Nem remélte, hogy Budapestre valaha is visszatér, vagy írását bárki elemezni fogja. Levelezése, okmányai, néhány könyve, esetleg a kortárs német irodalom magyar fordításai képezik a századforduló és az első világháborút megelőző évtizedek ismeretének alapját.

1895 márciusától rekonstruálhatók néhány párhuzamos esztendő belmissziós eseményei a Békehírnök és más írott dokumentációk alapján. Az Országos Széchenyi Könyvtárban összegyűjtött példányokból jegyzetek és katalógusok készültek. A katalogizált részletek nyomán megírhatóvá vált a *magyarországi baptista misszió egyháztörténelmi kurzusa a szemináriumban,* a hatvanas évek derekán. Természetesen ezt a jegyzetanyagot is a tanulók létszáma szerinti példányban, vékony, másolópapírra készítette el a kutató. Ugyanígy állt a diákság rendelkezésére a nemzetközi egyháztörténelmünk (*A nagyvilág baptistái)* és az *Anabaptisták* című jegyzet.

A munka óriási szellemi támogatás volt. A szerzett adatok nemcsak gyönyörködtették vagy szórakoztatták a kutatót, mint általában az olvasókat, hanem könnyítették a szent szolgálatot az úttörőket látva küldetésük állhatatos teljesítése közben, számtalan nehézség ellenére.

Érvényesült a historikusok között is az ügyesen alkalmazott elv: „Oszd meg és uralkodj!" A történelem tudománya révén karrierek íveltek fel, vagy éppen lefelé. Kit, miként marasztalt el az államilag irányított titkos manipuláció? Mindenki saját bőrén tapasztalhatta. Igazolta-e Isten ezt a munkát? Nehezen bár, de ez is nyomon követhető. Az azóta eltelt idők hátrább rangsorolták az egyháztörténelmet. A kutatómunka méltatlanul leértékelődött. Korán elhíresült, hogy *„a jövőt kell szolgálnunk, nem a múltat"*. Igazán nem is lehet tudni, hogy felhívták-e az Állami Egyházügyi Hivatal figyelmét rájuk; vagy annak fogyott már el az ereje a megtoráshoz. Mindenesetre beigazolódott újra a mondás, amit a Róma kapuja előtt dicsekvő Attila hun királyról beszéltek: *„Isten ostora is szétfoszlik egyszer, ha mindig pattog!"*

A nyelvismeret

Amíg az emberiség az információ tekintetében nem szorítkozik az egyszerű piktogramokra, addig *a nyelv marad mind a szóbeli, mind az írásbeli kommunikáció legfontosabb eszköze.* Azt gondolom, a meglehetősen bo-

nyolult és bizonyos tekintetben elvont teológiai gondolkodásra ez feltétlenül érvényes. Bár egy jobb kéz fölfelé mutató ujja bizonyosan alkalmas piktogram és a lényeget mutatja, csakhogy nem elég árnyaltan.

1948-ban megszűnt a nyugati nyelvek szaktanári képzése a budapesti egyetemen. Csak orosz nyelvet lehetett tanulni. Mike Károly is arra kényszerült, hogy francia nyelvről átmenjen a geológiára. A nyugati nyelvek hiánya fokozatosan *óriási teherként* nehezült népünk és más népek kölcsönös együttműködésére. A teológiai szemináriumban 1948., majd 1956. után nagyon beszűkült a nemzetközi kommunikáció lehetősége. Legfeljebb az orosz *Bratszkij Vesztnyik (Testvérek hírnöke)* maradt meg kitekintő ablak gyanánt. *Csorba Lajos* szovjet állampolgár fordításai megszűnésével, de még inkább a fordító nyomtalan távozásával ez is bezárult (úgy 1951 után). Valamennyi kelet-európai ország művelődéspolitikája azt a fura helyzetet szentesítette, hogy a legmagasabb tudományos fokozat elérése is lehetséges volt idegen nyelv ismerete nélkül. Ezzel a hiánnyal kiesett a felsőfokú oktatók lehetősége az önművelődésre, amit a nemzetközi irodalom olvasása adhatott volna. A lelkipásztoroknak közben évente többször „továbbképzést" tartottak.

Magunkra hagyottan

Aki mégis tudott valamilyen idegen nyelvet, személyi nyilvántartásába bekerült: *„Ír, olvas, beszél angolul, németül. Potenciális hazaáruló."* (Túloztak kissé, mert a gyanú kiváltásához nem is kellett olyan jól írni, olvasni és beszélni.) Az ember akármennyit tudott, bölcsen tette, ha titkolta. Volt egy házaspár, ahol a feleség 6 évvel a házasságkötésük után hallotta először a férjét valami idegen nyelven beszélni egy külföldivel, legnagyobb meglepetésére. A „potenciális hazaárulók" szinte mind katonai fogdákba kerültek. A nyugati levelekre Magyarországról válasz nem ment. Amikor végre arra döbbent a kormány, hogy kellene nyelvtudó, az első tolmácsokat és műszaki fordítókat is a fogdákban találta. Nekik kegyeskedtek lehetséges munkaként kijelölni a fordítást. Később sem nézték túl sokra a nyelvismeretet, ha az nem orosz volt. A tolmács nem volt Magyarországon „értelmiségi", legfeljebb „nyelv". Rá összpontosított az elhárítás.

A hatvanas években az Egyházak Világtanácsától mázsaszámra érkező új teológiai könyvek közül az eredeti nyelvű bibliák tanulmányozása volt lehető. A diákság nem kellett fizessen a különben sem forgalmazott héber és görög bibliákért. A többi idegen nyelvű könyvvel nagyon kevesen bírtak mit kezdeni. Ha nem került szemétkosárba, nagy ritkán belelapozott valaki, de egyetlen korabeli szakdolgozatban sem citálnak idegen nyelvű forrást.

A nemzetközi kapcsolatokban a hiányzó nyelvismeret majdnem teljesen elszigetelte a magyarságot. Ennek következménye kétoldalú. Ne csodálkozzunk, hogy 1970-ben egy svéd nyelvész tanár a magyar verset gépelő, külföldön élő hazánkfiához ily megdöbbentő szavakat szólt: *„Nem is tudtam, hogy azon a furcsa szláv nyelven (mármint magyarul) verseket is lehet írni."*

Aki égi küldetést érzett az irodalmi szolgálatra *(Amit látsz, írd meg! Jel 1:11))* magára hagyottan is folytatta. A rábízott isteni üzenet foglalkoztatta, nem a népszerűség és a sikerek.

Áttekintés és értékelés

Ma az elektronikus kommunikáció megszámlálhatatlan tömegeket tájékoztathat, természetesen csak arról, amit betápláltak a gépekbe. Az egész Biblia, minden szava, eredeti és magyar nyelven, a világ különböző teológiai látása, vallása, dogmatikája, felekezeti központjának intézményes részletei már internetbe kerültek. A részvételi lehetőség csupán anyagi eszközök és érdeklődés függvénye.

Tömeges evangélizációk kísérlik meg áttörni azt a válaszfalat, ami a világ lakosságának 2/3 részét zárja el az evangéliumtól. Milliárdnyi ember úgy hal meg (sajnos elég korán), hogy megváltója, Jézus Krisztus nevét soha sem hallja. A 2000. év közeledése munkába szólítja az evangéliumi (evangelical) közösségeket. A világméretű (globális) evangélizáció szükségességét felismerve egyre több interkonfesszionális missziói szervezet kéri, hogy azok, akik képtelenek Isten drága igéjének anyanyelvükön kívüli hirdetésére, *imádkozzanak* azokért, akik a missziómunka frontján állnak.

Aki önmagát tekinti a missziós teljesítmény mértékegységének, aligha képes belátni és értékelni azokat az évtizedeket, amikor a missziómunkásoknak a gyülekezeti és evangéliumi élet *túléléséért nagy áldozatokat* kellett hoznia. A múlt örökségét csődtömegnek látja. Képtelen fölismerni a folyamat pozitívumait. Ám a korszakról alkotott torz vélekedést az is táplálhatja, aki csupán a rajta esett egyéni sérelmeket sorolja vég nélkül, vagy más helyett az önigazolását végzi. A tűzből megszabadultunk – ez már kétségtelen –, de *„tűzön keresztül"* (1Kor 3:15).

Az 1948-as „hatalomátvétel" és az Állami Egyházügyi Hivatal 1989-es megszűnése közötti prédikátornemzedék többsége lelkesen közvetítette Isten üzenetét, missziós lelkesedése és találékonysága nem tört meg. Miközben az átlagos ember tagadta Istent, a Biblia hitelét. Ennek következményeit a napjaink tömeges közéleti és erkölcsi válsága naponta meggyőzően bizonyítja. A sokat emlegetett általános társadalmi kontraszelekció rombolása minket sem került ki és a primitivitást emelte piedesztálra. De voltak, akik beígért előnyöktől őrizkedve, az árgus szemek ébersége ellenére megkísérelték azt, hogy a négy fal közé szorulva, inkognitóban teljesítsék áldott evangéliumi küldetésüket. Hittek, bíztak, hogy szavuk, törekvésük és tanításuk hatékony lesz Isten Szentlelke erejével a szerény lehetőségeik ellenére is. Címek, rangok, vastag pénztárcák helyett ennyivel beérték. Látványos eredményeik talán nem voltak. Attól azért többet értek el, amennyit nekik néhányan hajlandóak tulajdonítani. Szolgálatuk összegzett eredménye pedig nem kevesebb, mint *misszión fennmaradása*. És ez nem csupán az *egyházi intézmény fenntartására* vonatkozik.

Tartozunk nekik azzal, hogy nemes erőfeszítéseikért munkájukat számon tartsuk. Előfordulhat, hogy a hitünket, megújulásunkat, Isten után, éppen nekik köszönhetjük.

1998. október

Hunter Vadász János

A depresszió szorításából

Amikor Isten szolgája elcsügged, nyomott hangulatba, levert, rossz kedélyállapotba kerül, és úrrá lesz rajta a depresszió.

Amerikai vagy magyar lelkésztalálkozókon csak sikerélményekről hallok beszámolót, és ún. kiváló személyekkel találkozom. Sok gyülekezeti tag szinte nem tudja elképzelni, hogy Isten szolgáját éppúgy támadja a sátán, mint őt, éppúgy küzd a mindennapi élettel, anyagi, családi, gyereknevelési problémákkal, mint bárki más.

Amikor az Úr Jézus Krisztus főpapi imájában azokért könyörög, akik tanítványai beszédére hisznek majd benne, ránk, Isten szolgáira is vonatkoztatva kéri az Atyát: *„nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból, hanem hogy őrizd meg őket abban".*

Napjainkban a depressziós állapotba kerülés szinte a mindennapi élet velejárója. Egyszer fenn, egyszer lenn.

Egy közvélemménykutató pszichológus közel 100 ezer ember megkérdezése után azt állapította meg, hogy közülük egyetlen egy sem tudta azt mondani, hogy még soha nem volt depressziós állapotban. Valaki azt mondta, hogy az a pesszimista, aki állandóan optimista környezetben él.

A depresszió ősrégi, általános jelenség. A zsoltáríró is felteszi a kérdést: *„Miért csüggedsz el, lelkem, miért háborogsz bennem?"* (42:6)

Már *Hippokratész*, az ókor egyik kiváló orvosa tanulmányt írt a melankóliáról, búskomorságról.

Winston Churchill, aki szinte mint erős bástya biztatta Nagy Britannia népét a győzelemig való kitartásra, a II. világháború alatt többször került depressziós állapotba.

Svetlana Allilujeva, Sztálin leánya vérszomjas diktátor apjáról azt írta, hogy Sztálin áldozata volt a sötét depressziós állapotnak.

Charles Spurgeon, a prédikátorok királya szintén megismerte saját tapasztalata alapján, mit jelent a sötét depressziós állapot.

Napjainkban sokat hallottunk a Moral Majority-ről, a Bibliát olvasva azonban találkozunk az ún. Miserable Majority-vel, a nyomorult helyzetben lévő többséggel.

Isten legkiválóbb szolgái életük válságos perceiben depressziós állapotba estek.

Mózes azt kéri az Úrtól: *„ölj meg"* (4Móz 11:15).

Jób elkeseredésében említi: *„Bárcsak úgy döntene Isten, hogy összezúz, kinyújtaná kezét, hogy elvágja életem fonalát"* (6:9).

„Megvetem az életemet, nem kell tovább!" (7:16).

„Bár kimúltam volna, és szem ne látott volna" (10:18).

Illés könyörgött, hogy hadd haljon meg: *„Elég most már, Uram! Vedd el életemet, mert nem vagyok jobb elődeimnél!"* (1Kir 19:4)

Jónás: *„Most azért, Uram, vedd el az én életemet, mert jobb meghalnom, mint élnem"* (4:3).

Saul: *„Fogta Saul a kardját, és beledőlt"* (1Sám 31:4).

A boldogtalanság, nyomorúság siralmas állapotáról, a legmélyebbre esettségről, a legsötétebb depresszióról Jeremiás próféta ír könyvének 20. részében. Az ő esete mindannyiunk számára nagyon tanulságos, és segítségünkre lehet az ő példája. Maga az a tény, hogy ez le van írva és az Isten elfogadta őt, használta őt a szolgálatra, annak ellenére, hogy depressziós állapotba került, biztató lehet minden Isten szolgája életére.

Miért kerül Isten szolgája az elcsüggedés, levertség depressziós állapotába?

Előfordul, hogy amikor a csüggedés, lehangoltság állapotába kerülünk, azt képzeljük, hogy áldozatai lettünk egy isteni félrevezetésnek, mert Isten rászedett valamire, pl. hogy próféta legyek: *„Rászedtél, Uram, és én hagytam, hogy rászedj. Megragadtál, hatalmadba ejtettél. Nevetnek rajtam egész nap, engem gúnyol mindenki"* (Jer 20:7).

A pszichológusok állítják, hogy szinte minden depressziós állapotban lévőnél a csalódás érzése lép fel. Úgy tűnik Jeremiás esetében is. Csalódott Istenben, és a legmerészebb, szinte istenkáromló kifejezéseket használja az Ószövetségben: Isten, elcsábítottál, megrontottál, rászedtél, meggyaláztál. Elkeseredett állapotában talán öklét rázza Isten felé. *„Miért tart fájdalmam szüntelen, miért nincs gyógyulás súlyos sebemre? Olyan vagy hozzám, mint a csalóka patak, amelyben nincs állandóan víz."* (Jer 15:18)

Amikor Isten küldi őt Jeruzsálembe szolgálatba, azt mondja neki: *„Mert kétszeres rosszat cselekedett népem: engem, a folyóvíz forrását elhagytak, hogy víztartókat vájjanak, repedezett falú víztartókat, amelyek nem tartják a vizet"* (Jer 2:13).

Jeremiás összetörve, csalódottan kesereg: Több mint két évtizede szolgálok, és az élő víz helyett Isten csak csalóka, száraz patakot adott. Júdeában több száraz patakmeder volt, amely messziről vizet ígér, de amikor medrébe lép az ember, a patak száraz és poros.

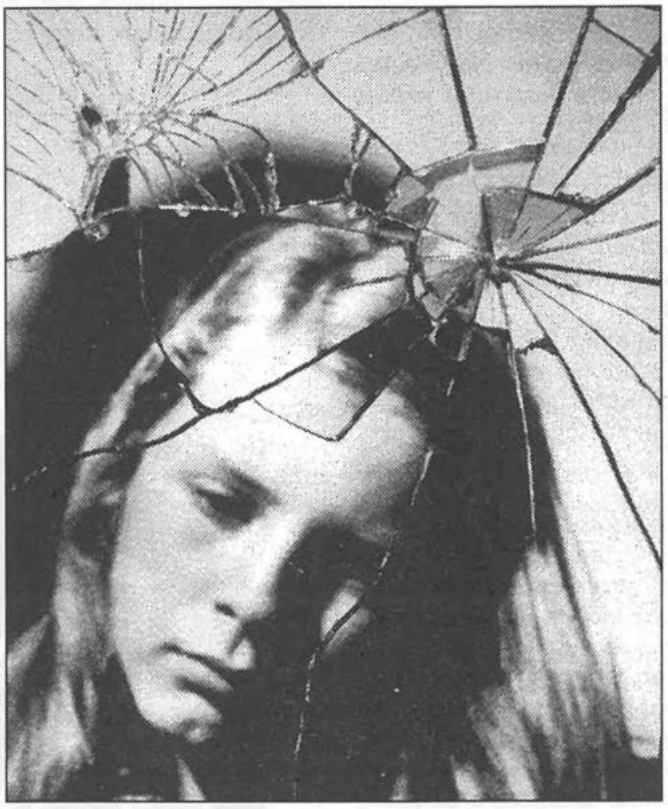
Jeremiás szemrehányást tesz Istennek, hogy ígéreteit nem teljesíti. Húsz éve prédikált Jeruzsálemben, és semmi változás nincs. Nabukodonozor még hatalmon van, a politikusok, az államvallás vezetői ellene vannak. A sötétség depressziós állapotában Jeremiás felkiált: Isten, becsaptál engem.

Feltételezem, hogy minden itt lévő szolgatársam meg van elégedve azzal a hellyel, ahol van, és nem mondja ezt: Isten félrevezetett, mikor engedelmesen idejöttem, azt hittem, ő küldött, de mióta itt vagyok, csak nehézségekkel vagy csalódásokkal kerülök szembe. Isten engem rászedett.

Amikor Isten szolgáját ilyen csalódás éri, épp ott van, ahol Jeremiás volt.

Jeremiás úgy tapasztalja, hogy Isten visszautasítja őt, alkalmatlannak találja, az emberek ellene fordulnak (Jer 20:7–10).

Jeremiás szószerint azt állítja, hogy valóságos gúnytárggyá lett, ellenségei gúnyneveket adtak neki, és olyan érzés lett úrrá rajta, hogy mindenki ellene van. Saját családja is ellene fordul. Földijei, az anátótbeliek is ellene fordulnak, életére törnek (Jer 11:21). Barátai, akiknek Békességgel kellene köszönteniük őt, arra várnak, hogy megbotoljon. *„Hatalmunkba ejtjük, hogy bosszút álljunk rajta!"* (Jer 20:10) Elutasítás minden vonalon, állandóan. Azt a megoldást akarja választani, hogy nem szólja Isten üzenetét, hallgat: *„Azt gondoltam: nem törődöm vele, nem szólok többé az ő nevében. De perzselő tűzzé vált szívemben, csontjaimba van rekesztve. Erőlködtem, hogy magamban tartsam, de nincs rajta hatalmam"* (Jer 20:9).

Előfordul az Isten szolgájával napjainkban is, hogy hirdeti az igét, énekel, imádkozik, 24 órás szolgálatban van, azonnal segít a bajban levőkön, lelkesít, szervez, és mégis állandóan elutasítás a része szolgatársaitól, feletteseitől. Sőt saját családja, felesége is csak hibát lát, és elutasítja őt. Jób felesége: *„Most is kitartóan feddhetetlen vagy? Átkozd meg Istent, és halj meg!"* (Jób 2:9).

A két főok, amiért Isten szolgája depressziós állapotba kerül, a csalódottság érzése és a minden vonalon való visszautasítás.

De miként reagál ezekre Isten szolgája, milyen reakciót vált ki az ilyen körülmény? Az elkeseredés, megkeseredés lesz úrrá azon, aki depressziós állapotba kerül: *„Átkozott az a nap, amelyen születtem, ne legyen áldott az a nap, amelyen anyám szült"* (Jer 20:14).

A héber társadalomban főbűnnek, halálos bűnnek számított, ha valaki megátkozta szüleit. Jeremiás nagyon közel volt ehhez. Megátkozta a napot, amikor született, és ezzel azt, amikor Isten elhívta őt a szolgálatra: *„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek"* (Jer 1:5).

Ez épp úgy hangzik, mint amikor valaki azt mondja: Jobb lett volna meg se születnem. *„Átkozott az az ember, aki hírül vitte anyámnak, hogy fiúgyermeke született, és nagy örömet szerzett neki."* (Jer 20:15)

Megkeseredés, harag lett úrrá Jeremiáson: *„Úgy járjon az az ember, mint a városok, melyeket földúlt az Úr szánalom nélkül"*, Sodoma, Gomora (Jer 20:16).

Jeremiás kétségbeesett, mérges, feldúlt, elkeseredett állapotában már szinte az öngyilkosság gondolatával foglalkozik: *„Miért nem öltek meg anyám méhében, hogy anyám lett volna a sírom, méhe örökre terhes maradt volna! Minek is jöttem ki anyám méhéből, ha csak gyötrelmet és szenvedést látok, és napjaim szégyenben érnek véget?!"* (Jer 20:17–18).

Agyában minden elsötétedett, pedig Isten egyik legnagyobb prófétája volt. Milyen lelki tanácsadásban részesíteném én, vagy részesítenéd te, szolgatársam, Jeremiást, ha én vagy te lennénk Jeremiás lelkipásztorai. Azt mondanánk: Fel a fejjel, barátom, lesz ez még jobban is, ne keseredj el. Szokásos szöveget mondanánk rutinos módon. Luther Márton, aki maga is átélte a depresszió sötét mélységét, ezeket az igéket feljegyezve mondotta:

„Azok, akik elítélik ezt a türelmetlen állapotot, és türelemre intik a szenvedőt, azok csak teoretikus, elméleti teológusok. Ha a gyakorlatban átéled ezt az állapotot, amit Jeremiás átélt, akkor meg kell látnod, hogy ezt a kérdést teóriákkal, bölcselkedéssel megoldani nem lehet."

Mit mondhatunk egy Jeremiáshoz hasonló helyzetű embernek, vagy talán önmagunknak, amikor megkeseredetten depressziós állapotba kerülünk?

1. Először is erőforrás lehet annak megértése, hogy annak ellenére, hogy látszólag csend van, minden megállt, nincs kibontakozás, Isten mégis működik, dolgozik.

Néha evangéliumi körökben azt gondolják, ha Isten dolgozik, akkor ... társalgás van. A menny és közötted. Amikor a zsoltáríró élete mély pontján van, Istenhez kiált, hogy szóljon ahhoz az Istenhez, aki a Biblia egyik leghosszabb könyvében a legtöbbet szólt hozzá. Amikor Jeremiás kétségbeesetten segítséget kér, Isten hallgat. Soha ne gondold azt, amikor nincs az isteni mennyei vihar körülötted, hogy Isten nem tesz valamit, hogy szorult helyzetedből megszabadítson, megváltson.

Amikor az Úr Jézus Krisztus a kereszten felkiáltott: *„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?"*, Isten szinte teljesen értelmetlenül csendben van, hallgat. De ebben a teljes csendben hat óra alatt Isten megváltja az egész emberiséget.

Lesznek vagy voltak már olyan napok életedben, életemben, amikor azt kéred: Istenem, mondj valamit nekem! És Isten talán sokkal többet mond neked, mint bármikor, ha engedelmesen hallgatsz az ő szavára.

2. A második erőforrás Jeremiásnak az volt, hogy legmélyebbre esett sötét állapotában állandóan megszólította Istent, beszélt hozzá. Igaz, hogy szavai nem lennének talán a legalkalmasabbak egy-egy gyülekezeti imaáhítat alkalmával. Mégis egy igen komoly tényező volt

elesett, depressziós állapotában, hogy bármilyen mélyen, távol volt is Istentől, mégis tudott valamit mondani Istennek.

Isten a mi kegyelmes mennyei édesatyánk, tudja azt, hogy milyen gyarló a porból teremtett ember. Elég türelmes, hogy még azt is meghallgassa, amit Jeremiás kiált végső elkeseredésében. Jeremiás felfedezte azt, hogy még ez az állapot is alkalmas arra, hogy a kétségbeesés közötti szünetben, lélegzetvételben Istent magasztalja, dicsőítse, aki hatalmával szolgája mellé állt.

„De az Úr velem van, mint erős vitéz. Ezért elbuknak üldözőim, nem bírnak velem. Igen megszégyenülnek, kudarcot vallanak, gyalázatuk soha nem megy feledésbe" (Jer 20:11).

Isten kiválasztó, megkülönböztető hatalmát dicsőíti: *„Ó, Seregek Ura, aki megpróbálod az igazat, aki belelátsz a lelkekbe és szívekbe, hadd lássam bosszúdat rajtuk, hiszen eléd tártam peremet"* (Jer 20:12).

Isten megmentő hatalmának dicsőítése: *„Énekeljetek az Úrnak, dicsérjétek az Urat, mert kiragadja a szegény ember életét a gonoszok hatalmából!"* (Jer 20:13).

Jeremiás, miután lelki szemei megnyílnak, dicséri az Urat, és ezt már a veremben elkezdi.

Lehet, hogy ez nem old meg minden depressziót. De én szívből mondhatom, ha nagyon mélyre estem, és felnézhetek valamire, amiért hálát tudok adni Istennek, az már jó. Hálát adok azokért a nehézségekért, amelyeket nem kellett átélnem.

Korunk egyik neves evangélistája, *John Haggai* írja „Győzelem az élet gondjai felett" című könyvében, hogy egy fiatal lelkész, aki egy sok problémával küszködő gyülekezetben szolgált. Ebben az időben egy gyermekük született, akit egy részeges orvos segített a világra, szülés után a gyermeket nem jól kezelte, így gyógyíthatatlan kárt okozott a csecsemő agyában, amiből tumora lett. A fiatal lelkész azt mondta a gyülekezetben, szinte megoldhatatlan problémáim vannak az újszülött gyermekemmel, mert tumora van, ebbe én beleőrülök. Beültem a kocsiba, kimentem a határba, ahol senki sem hallotta, mit mondok, kiléptem a kocsimból, és a kisösvényen fel és alá járva kezeim az ég felé emelve hangosan megköszöntem Istennek mindent, dicsőítettem a sok jóért, amit előzőleg tett velem. Így tudtam megőrizni magam, ép elméjű maradni.

Kedves szolgatársam, aki talán már kiszabadultál a csüggedés, a depressziós állapot mélyéből, adj Istennek hálát érte, hogy ebből kiemelt, légy kész másokon segíteni!

És ha van közöttünk valaki, aki még nem volt ilyen helyzetben, ne bizakodjon el, mert nem nagyobb a szolga mesterénél.

Ha az ég feletted beborult, ne felejtsd el, a felhők felett süt a nap. Nem tudod, hogy Isten milyen jó, milyen hatalmas, amíg nem kerültél viharba. Azért, mert nehéz helyzetbe jutottál, ne gondold, hogy Isten elhagyott. Lehet, hogy valaki lelkipásztori szolgálata alkalmával találkozik mély depresszióban lévő egyénekkel, kérjen Istentől bölcsességet, hogy önmagán és másokon segíteni tudjon. Jusson eszébe Jeremiás példája, és adjon biztonság érzést az a tudat, hgy ismeri a Megváltót, akit Jeremiás nem ismert, az Úr Jézus Krisztust, akiről azt mondja az énekíró:

Az ingoványból engemet
Szelíd kezével fölemelt,
Az éj után jött fénysugár,
Zengd ajkam ezt: ő fölemelt.

Urunk, kérünk, hogy amikor mélyben vagyunk, add meg, hogy beszélő kapcsolatban legyünk veled, amikor a verem mély és sötétnek látszik, segíts felnézni reád, add, kérünk, hogy találjunk okot arra, amiért dicsérhetünk téged, és add, hogy amikor már reménytelenül mindent feledünk, gondolva, hogy elhagytál, még se csüggedjünk, és bízzunk abban, hogy te soha nem hagysz el bennünket.

Ámen.

Vidám esetek

Gyűjtötte: dr. Gerzsenyi László

Egy lelkipásztor létrát készített egy fölfelé kúszó szőlővesszőnek. Amint kalapácsolt, észrevette, hogy egy kisfiú kíváncsian figyeli a munkáját. A fiú nem szólt egy szót sem, ezért a prédikátor tovább dolgozott, azt gondolva, hogy a fiú hamarosan távozik. De nem távozott. A lelkipásztornak tetszett az a gondolat, hogy a kisfiú biztosan csodálja munkáját, ezért így szólt hozzá: „Fiacskám, ugye próbálsz átvenni bizonyos ötleteket a kertészkedéshez?" A kisfiú így válaszolt: „Nem, csak azt várom, hogy mit mond egy prédikátor akkor, amikor a kalapáccsal ráüt az ujjára."

Egy kisfiú lesétált a tengerpartra, és útközben észrevett egy idős hölgyet egy napernyő alatt üldögélni a homokban. Odament hozzá és megkérdezte: „Keresztyén a néni?" „Igen" „Olvassa ön a Bibliát mindennap?" A néni bólintott a fejével: „Igen." „Gyakran imádkozik?" – kérdezte azután a fiú, és megint „igen" választ kapott. Ezután föltette utolsó kérdését: „Megőrizné a százforintosomat, amíg úszom egyet?"

Kisfiát kérte meg az édesapa, hogy imádkozzék az asztalnál étkezés előtt. Miközben a család tagjai vártak, a kisfiú végignézte a fogásokat, amiket édesanyja készített. A vizsgálat után meghajtotta fejét és őszintén így imádkozott: „Úr Jézus, nem szeretem az ételt kinézését, de hálát adok érte, és mindenképpen megeszem. Ámen."

Az új lelkipásztorcsaládot gyümölcstortával ajándékozta meg a gyülekezet egyik tagja, aki elég gyenge szakács hírében állt. A gyümölcstorta ehetetlennek bizonyult, ezért a lelkipásztor felesége tétovázás nélkül a szeméttartóba dobta. A lelkipásztor a köszönetmondás problémájával nézett szembe, és ugyanakkor nem is akart hazudni. Sok gondolkodás után ezeket a köszönő szavakat küldte el egy kis lapon: „Köszönjük, hogy olyan kedves és gondos volt irántunk. Biztosíthatjuk önt arról, hogy egy ilyen gyümölcstorta sohasem marad túl sokáig a házunkban."

Egy óceánjáró süllyedni kezdett, és a kapitány felkiáltott: „Tud-e valaki imádkozni közöttünk?" A hajón utazott egy lelkipásztor, aki így válaszolt: „Én tudok." „Rendben van – folytatta a kapitány – Kezdjen imádkozni, mi pedig elővesszük a mentőöveket. Ugyanis eggyel kevesebb a mentőövek száma, mint ahányan vagyunk."

Egy földműves a városban járt és déltájban bement egy vendéglőbe megebédelni. Miközben fölszolgálták az ételt, csöndben meghajtotta a fejét, és hálát adott az Úrnak az ételért. A mellette levő asztalnál fiatalok ültek, és úgy gondolták, hogy kigúnyolják az öreget. Egyikük megkérdezte: „Hé, öreg, mindenki ezt csinálja abban a városban, ahol lakik?" A földműves így válaszolt: „Ó, nem, fiam, a malacok és a szamarak nem imádkoznak."

Évekkel ezelőtt egy párttitkár hajtott végig a földek között a kocsiján, és meglátott egy parasztot, amint térdepelve imádkozott. Megállította kocsiját, majd odakiáltott a paraszthoz: „Bácsi, maga csak pocsékolja az idejét ahelyett, hogy szántana és ültetne a párt érdekében." „De párttitkár úr, én a pártért imádkozom." „A pártért imádkozik? És ugye évekkel ezelőtt a nácikért imádkozott." „Igenis, azt tettem." „Na és nézze meg, mi lett velük!" „Igaza van..."

„Hálás vagyok azért, hogy az Úr megnyitotta szám a prédikálásra anélkül, hogy tanultam volna" – mondta egy tanulatlan prédikátor.

Válasz: „Hasonló esemény történt Bálám idejében is."

A fiatal vendégprédikátor bemutatkozó látogatásra ment egy gyülekezetbe, és az esti prédikáció előtt meglátogatott egy családot. Amikor eljött a vacsora ideje, kérték, hogy vacsorázzék velük, de udvariasan ezt mondta: „Mindig jobban prédikálok, ha előtte nem eszem." Amikor hazafelé mentek az imaházból, a vendéglátó házaspártól megkérdezte: „Mit gondolnak prédikációmról?" A házigazda így válaszolt: „Fiatalember, nyugodtan vacsorázhatott volna a prédikálás előtt."

Egy prédikátor arról volt ismeretes, hogy az embereknek igyekezett tetszeni, és elkente a kérdéseket minden prédikációjában. Azt mondták, hogy sem a mennyről, sem a pokolról nem prédikált, mert már mindkét helyen voltak barátai.

A kis Ruthnak megengedték, hogy egy este az édesanyja helyére üljön a vacsorázó asztalnál, amikor édesanyja nem volt odahaza. Fiútestvére, aki egy kicsit volt idősebb nála, és nem tetszett neki ez az intézkedés, ezt mondta: „Most te vagy az édesanya. Mennyi háromszor nyolc?" Ruth kedvesen válaszolt: „El vagyok foglalva. Kérdezd apukádat!"

Egy fiatalember első prédikációját mondta, és halálra rémült, de remegő hangon és reszkető térddel folytatta tovább. A legutolsó sorból egy ember felkiáltott: „Hangosabban! Hangosabban! Nem halljuk!" Az első sorban felállt egy ember és így szólt: „Én hallom és örömmel helyet cserélnék önnel."

Két fiát erősen dolgoztatta egy édesapa a kukoricaföldön, míg a fiúk társai az egész délutánt az uszodában töltötték. Valaki kötekedett az édesapával: „Miért dolgoztatja azokat a fiúkat olyan keményen? Önnek úgysem kell az összes kukorica." A bölcs apa ezt felelte: „Ide figyelj, én nem kukoricát termelek, hanem fiúkat nevelek."

Kisfiú: „Apu, ki a gyülekezeti áruló?"

Apa: „Aki elhagyja gyülekezetünket és egy másikhoz csatlakozik."

Kisfiú: „És ki az a személy, aki elhagy egy másik gyülekezetet és a mienkhez csatlakozik?"

Apa: „Egy új megtérő, fiam, egy új megtérő."

Valaki inget vásárolt egy áruházban. Az ing felirata ez volt: „Zsugorodásnak ellenálló". A vevő megkérdezte az eladónőt, hogy ez mit jelent. Az eladó ezt válaszolta: „A felirat jelentése az, hogy az ing zsugorodik, pedig nem akarja."

Egy nagy gyülekezet lelkipásztora házi munkára hirdetést tett közzé. Másnap egy jól öltözött fiatalember jelent meg a lelkipásztor ajtajánál. De mielőtt többet mondhatott volna, mint azt, hogy „Jó reggelt, azért jöttem, hogy...", a lelkipásztor kezdte kérdezgetni: „Tud ön sepregetni, ágyat rendbehozni, havat lapátolni, ügyeket intézni, ételt készíteni, könyvelni és bébire vigyázni?" A fiatalember így szólt: „Hűha, csak azért jöttem, mert meg akartam volna házasodni, de ha az ennyi munkával jár, akkor felejtse el..."

Hollywoodban van egy kiemelkedő iskola, amelyet csak filmsztárok, filmrendezők és színigazgatók gyermekei látogatnak. A tanár egyszer azt kérte a tanulóktól, hogy írjanak dolgozatot a szegénységről. Egy kisleány így kezdte irodalmi alkotását: „Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény kisleány. Az édesapja szegény volt, az édesanyja szegény volt, a házvezetőnője szegény volt, a gépkocsivezetője szegény volt, a pincére szegény volt. Lényegében a házban mindenki szegény, de nagyon szegény volt..."

A pénzzel nem lehet boldogságot vásárolni. De nagyon sokan szeretnének esélyt kapni ennek bizonyítására.

Van egy történet néhai *Leonyid Brezsnyev* miniszterelnökről, aki dicsekedni akart Ukrajnában lakó idős édesanyjának. Először elvitte őt fényűző moszkvai lakásába. Az asszony semmit nem szólt. Aztán fekete limuzinján elvitte Uszovóban levő víkendházába, és megmutatta neki a márványpadlós fogadószobákat, majd leültette édesanyját egy kaviárból és rákból készült ebédhez. Úgy tűnt, az édesanya ezen sem hatódott meg. Ekkor magánhelikopterén elvitte zavidovói vadászkastélyába, ahol ropogott a tűz az étkezőterem hatalmas kandallójában. Úgy tűnt, hogy az édesanya egyre kényelmetlenebbül érezte magát. A miniszterelnök végre kitört magából: „Mama, mit szólsz mindezekhez?" Az édesanya tétovázva mondta: „Ez mind szép, Leonyid, de mi lesz, ha visszajönnek a kommunisták?"

Néhány évvel ezelőtt egy nyugalomba vonult házaspár nagyon megrémült az atomháború fenyegetésétől, ezért komolyan tanulmányozták a lehetőségeket, hogy hol találhatnák a legbiztonságosabb helyet a földkerekségen. Mindent végigtanulmányoztak, aztán utaztak, aztán megint tanulmányoztak és ismét utaztak. Végül rátaláltak a HELY-re. Aztán karácsonykor üdvözlőlapot küldtek lelkipásztoruknak új otthonukból – a Falkland-szigetekről – közvetlenül az Argentína és Nagy-Britannia közti háború kitörése előtt.

Egy férfit városának díszpolgárává választottak. Amikor felkérték, hogy mondja el sikerének titkát, ezeket mondta az életéről: „Barátaim és szomszédaim, amikor harminc évvel ezelőtt idejöttem, sáros úton gyalogoltam, egyetlen öltönnyel magamon, egy pár cipővel a lábamon, és minden földi vagyonom egy viharvert tarka kendőbe volt csomagolva, amit egy botra akasztva vittem a vállamon. Ma én vagyok a bank elnöke. Vannak szállodáim, bérházaim, irodaépületeim, három vállalatom negyvenkilenc városban fiókvállalatokkal, mert a ti városotok nagyon jó volt hozzám." A bankett után egy gyermek megkérdezte a nagy embert: „Uram, megmondaná, hogy mi volt abba a viharvert tarka kendőbe csomagolva, amikor azt egy botra vetve begyalogolt ebbe a városba harminc évvel ezelőtt?"A férfi ezt felelte: „Azt hiszem, fiam, körülbelül félmillió dollárom volt készpénzben, és csaknem egymillió dollárom állami kötvényekben."

Az amerikai polgárháború idején egy ohiói katona lövést kapott a karjába. Parancsnoka ezt látva így szólt hozzá: „Közkatona, adja ide a fegyverét, és vonuljon a hátsó sorba!" A közkatona átadta puskáját és észak felé rohant, hogy biztonságba kerüljön. De miután két-háromszáz métert megtett, sortűzbe került. Ezért kelet felé futott, és ott újabb sortűz fogadta. Azután nyugatra menekült, de ott is tűzvonallal találkozott. Végül visszafutott a frontvonalba, és ezt kiáltotta parancsnokának: „Kérem, adja vissza a puskámat, parancsnok úr, ebben a csatában nincs hátsó sor sehol."

Amikor jönnek a világ bajai, az élet kegyetlennek tunik, és nincs hátsó sor sehol a csatában, ahova menekülhetne az ember, akkor a húsvéti örömhír meghirdeti, hogy elrejtőzhetünk és győzhetünk Isten hatalma által, aki feltámasztotta Jézust a halálból!

Két fiú lépett egy fogász rendelőjébe. Az egyik így szólt: „Kérem, vegye ki az egyik fogamat. Nem kell sem fagyasztás, sem érzéstelenítés, nagyon sietünk."A fogász ezt mondta: „Nagyon bátor fiatalember vagy. Melyik fogadat vegyem ki?" A kisfiú odafordult az öccséhez és így szólt: „Berci, mutasd meg a fogadat a doktor bácsinak!"

Két kínai hevesen veszekedett egy tömeg közepén. Az ottlevő egyik idegen kifejezte meglepetését, hogy még nem csattantak sem pofonok, sem ütések. Kínai barátja ezt így magyarázta: „Aki először üt, az elismeri, hogy nincs igaza."

A vasárnapi iskolában a tanító néni megkérdezi a kis Zsuzsit, hogy melyik a kedvenc csodája a Bibliában. Zsuzsi így válaszol: "Azt szeretem a legjobban, ahol mindenki kenyerezik és halazik."

Egy vasárnapi iskola tanítója arra kéri a fiúkat, hogy legközelebb vigyenek egy tárgyat, és idézzenek vele kapcsolatban egy bibliaverset.

Az egyik fiú egy gyertyát visz és ezt idézi: *„Ti vagytok a világ világossága"* (Mt 5:14).

A másik vasárnapi iskolás egy sóval teli sótartót visz és elmondja a jól ismert aranymondást: *„Ti vagytok a föld sója"* (Mt 5:13).

A harmadik egy pici tojást visz magával, és ezt a verset idézi: *„Ő, ami tőle telt, azt tette"* (Mk 14:8).

Éppen véget ért Jónásnak és a nagy halnak a története. A prédikátor bácsi megkérdezte Vilitől: „No, Vili, elmondanád, hogy milyen tanulságot vonhatunk le ebből a történetből?" „Igen – válaszolt Vili – A történet azt tanítja, hogy a jó ember sohasem maradhat alul."

– Mondd, kérlek, Kovácsné aktív tagja a gyülekezeti varrókörnek?

– Egyáltalán nem. Egy szót se szól, csak ül és folyton varr.

„Megfigyelted, mennyire tetszett Kovácsnénak, mikor azt mondtam neki, hogy egy nappal sem látszik öregebbnek, mint a leánya?"

„Nem figyeltem oda, mert túlságosan lefoglalt lánya arckifejezésének a figyelése."

„A harmincadik évemhez közeledem."

„Melyik irányból?"

Ugyanabból a bérházból több asszony is megjelent a bíróságon, kölcsönösen csendháborítással vádolva egymást. A bíró salamoni bölcsességgel így kezdte a tanúk kihallgatását: „Először szeretném meghallgatni a legidősebb hölgy vallomását." Az esetet hamarosan el kellett ejteni bizonyíték híján.

A kis Vili az ágya előtt térdelt, és így imádkozott: „Drága Istenem, ha megtehetnéd, hogy a vitaminok csokoládéban és fagylaltban legyenek, és ne a spenótban meg a csukamájolajban, akkor nagyon hálás lennék érte. Ámen."

„Az én őseim eredete visszanyúlik egészen Nagy Sándorig. És a te családod múltjáról mit tudsz?"

„Nem sokat, mert minden dokumentumunk elveszett az özönvízben."

Egy nap egy kislány meglátogatott egy vasárnapi iskolai osztályt, amikor tanítója megkérdezte tőle, hogy a rokonai melyik felekezethez tartoznak: baptisták, lutheránusok, reformátusok, hetednapos adventisták vagy metodisták? A kislány ezt válaszolta: „Azt hiszem, hatodnapos ateisták."

Ateista szülők gyermeke egyszer ezt kérdezte a szüleitől: „Azt gondoljátok, Isten tudja, hogy mi nem hiszünk benne?"

Egy fiatal lelkipásztor búcsúbeszédét mondta gyülekezetében, mielőtt misszionáriusként egy szigetre indult volna, hogy a fejvadászok közt hirdesse az evangéliumot. Befejezésül ezeket mondta: „Nagyon hálás vagyok kedves jókívánságaitokért, igazi áldozatkészségetekért és őszinte imáitokért. Amikor majd azon a távoli vidéken körülvesznek a barbár, kegyetlen és vérszomjas fejvadászok, mindig rátok fogok gondolni."

Valami tizenöt kilométernyire lakott egy család a várostól. A vidék hepehupás volt, és a család tagjai elég durvák. Gyülekezethez tartoztak, de már régóta nem jártak imaházba. A prédikátor több alkalommal próbálta őket beépíteni a közösségbe, de erőfeszítéseit udvariatlanul visszautasították. Egyszer azonban az egyik fiút megmarta egy vipera, és az apa azonnal elküldte másik fiát a lelkipásztorért. Az apa sápadtan és izgatottan kérte az odaérkező prédikátort, hogy imádkozzék a gyermekért. A prédikátor így kezdte imádságát: „Istenünk, köszönjük neked a viperákat! Köszönjük neked, hogy egy vipera megmarta Tamást! Kérünk, küldj egy másik viperát is, hogy megmarja Karcsit! És imádkozunk, hogy küldj egy igazán nagy viperát, hogy a családfőt megmarja, mert csak a viperák használnak ennek a családnak!..."

Egy férfi egy éjjel tántorogva ébredt föl. Mivel azt gondolta, hogy megfázott, fölkelt az ágyból és néhány tablettát vett be, majd visszatért aludni. Másnap reggel kitűnően érezte magát, és kezdte olvasni a reggeli újságot, amiből ez a főcím ötlött a szemébe: „A várost földrengés rázta meg az éjszaka."

Az egyik irodafőnök dorgálta új titkárnőjét amiatt, mert átdolgozta leveleit. Megmondta neki, hogy ilyet többé ne csináljon; továbbítsa úgy, ahogy kapja. El is rendelte egy levél továbbítását. Két nap múlva a címzett a következő levelet olvasta: „Jónás, vagy ki a csoda, nézzen utána! Jónás, ez úgy hangzik, mint valami bibliai név. Kedves Jónás úr, nocsak, nocsak. Valamit egyenesen ki kell mondanom ennek a gazembernek. A legutóbbi cukorszállítmányuk, nem valami jó üzlet volt. Ezt törölje ki. Tudatni akarom önökkel, hogy amíg nem képesek nekünk minőségi cukrot szállítani, addig tartsák meg maguknak azt az ócskaságot. Nem, törölje ki ezt, és írja, hogy nem vásárolunk többet. Most olvassa el a levelet megint. Nem, nincs rá szükség. Már így is sok időt pocsékoltam azokra a bunkófejűekre. Egyék meg minden árujukat kanálról kanálra!"

A mese szerint egy vadász kiment az erdőbe és rácélzott egy medvére. A medve megszólalt: „Várj, tárgyaljunk, nézzük, hogy meg tudjuk-e oldani a problémát!" A vadász leeresztette fegyverét és azt mondta, hogy rendben van. A medve így folytatta: „Mire van szükséged?" A vadász ezt felelte: „Bundára." A medve így szólt: „Én a gyomromat akarom megtölteni." Hamarosan megoldották a problémát. A medve megtöltötte a gyomrát, és a vadász kapott egy új bundát.

Egy vasárnap, amint mentek haza a gyülekezetből, az egyik tag megjegyezte: „Kellemes időnk volt ma a gyülekezetben. Ha az Úr is ott lett volna, akkor tökéletes lett volna az összejövetel."

Egy prédikátor fiát megkérdezték, hogy édesapja másodszor is el szokta mondani ugyanazt a prédikációt. A fiú ezt felelte: „Igen, de az másként hangzik." „Hát az meg hogy lehetséges?" „Úgy, hogy máshol erősíti fel a hangját."

Ádám és Éva a paradicsomban

Ádámnak és Évának is megvoltak a problémái. Egy nap Ádám megharagudott Évára: „Megint elkövetted azt a hibát, hogy az ingem beletetted a salátába."

Ha Ádám ismét visszajönne a földre, akkor csupán a „Vidám esetek"-re ismerne rá.

Ádámnak meglehettek a családi gondjai, de legalább sohasem kellett hallgatnia azt, hogy Éva beszélt volna arról a férfiról, akihez feleségül mehetett volna helyette.

Éva: „Ádám, szeretsz engem?"

Ádám: „Ki mást szerethetnék?"

Kérdés: „Mikor említi a Biblia legelőször a rádiót?"

Válasz: „Akkor, amikor az Úr kivett egy oldalbordát Ádámból, és hangszórót teremtett belőle."

Ádám és Éva éppen az állatoknak adtak neveket, amikor egy rinocérosz haladt el előttük.

Ádám: „Ezt minek nevezzük el?"

Éva: „Nevezzük rinocérosznak!"

Ádám: „Miért éppen annak?"

Éva: „Azért, mert sokkal inkább rinocérosznak néz ki, mint azok az állatok, amelyeket már elneveztünk."